

Województwo
Śląskie

PRZEWODNIK INFORMACYJNY

Dostępne formy opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie śląskim

Departament Nadzoru Podmiotów Leczniczych i Ochrony Zdrowia
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Katowice, 2021

Wydanie VIII

Spis treści

Wstęp	5
I. Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	7
A. Zasady udzielania świadczeń.....	7
B. Lista świadczeń w opiece psychiatrycznej i leczenia uzależnień	11
1. Krótkoterminowe świadczenia terapii uzależnień od substancji psychoaktywnych	13
2. Leczenie alkoholowych zespołów abstynencyjnych (detoksykacja)	13
3. Leczenie nerwic	14
4. Leczenie środowiskowe (domowe).....	15
5. Leczenie uzależnień.....	16
6. Leczenie uzależnień - stacjonarne	17
7. Leczenie zaburzeń nerwicowych dla dorosłych	17
8. Leczenie zaburzeń nerwicowych dla dzieci i młodzieży	17
9. Leczenie zespołów abstynencyjnych po substancjach psychoaktywnych (detoksykacja)	18
10. Program leczenia substytucyjnego	18
11. Program terapii zaburzeń preferencji seksualnych	18
12. Świadczenia antynikotynowe.....	18
13. Świadczenia dzienne leczenia zaburzeń nerwicowych	19
14. Świadczenia dzienne psychiatryczne dla dorosłych	20
15. Świadczenia dzienne psychiatryczne rehabilitacyjne dla dorosłych	22
16. Świadczenia dzienne psychiatryczne rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży.....	22
17. Świadczenia dzienne terapii uzależnienia od alkoholu	23
18. Świadczenia dzienne terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych	24
19. Świadczenia odwykowe w warunkach wzmocnionego zabezpieczenia	24
20. Świadczenia opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dla dorosłych	25
21. Świadczenia pielęgnacyjno-opiekuńcze psychiatryczne dla dzieci i młodzieży	25
22. Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych.....	25
23. Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dzieci i młodzieży	33
24. Świadczenia psychiatryczne dla chorych somatycznie	34
25. Świadczenia psychiatryczne dla dorosłych	35
26. Świadczenia psychiatryczne dla dzieci i młodzieży	36
27. Świadczenia psychiatryczne dla przewlekle chorych	36
28. Świadczenia psychologiczne.....	37

29. Świadczenia rehabilitacji psychiatrycznej	37
30. Świadczenia rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych	38
31. Świadczenia seksuologiczne i patologii współżycia	38
32. Świadczenia terapii dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych z współistniejącymi zaburzeniami psychotycznymi (podwójna diagnoza)	39
33. Świadczenia terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu	39
34. Świadczenia terapii uzależnienia od alkoholu - stacjonarne	42
35. Świadczenia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol	43
36. Świadczenia w izbie przyjęć szpitala	44
37. Świadczenia w psychiatrii sądowej w warunkach podstawowego zabezpieczenia	44
38. Świadczenia w psychiatrii sądowej w warunkach wzmocnionego zabezpieczenia	45
39. Świadczenia w psychiatrii sądowej w warunkach wzmocnionego zabezpieczenia dla nieletnich.....	45
II Pomoc Społeczna i Aktywizacja Zawodowa Osób z Zaburzeniami Psychicznymi	46
A. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	47
1. Ośrodek Pomocy Społecznej	48
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.....	61
3. Ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.....	64
4. Dom Pomocy Społecznej	71
5. Mieszkanie Chronione.....	78
6. Rodzinny Dom Pomocy.....	80
7. Ośrodek Interwencji Kryzysowej.....	82
8. Hostel.....	84
B. Instytucje integracji społecznej	86
1. Centrum Integracji Społecznej.....	86
2. Klub Integracji Społecznej	89
3. Warsztaty Terapii Zajęciowej.....	94
4. Zakład Aktywności Zawodowej.....	100
5. Zakład Pracy Chronionej	102
C. Poradnictwo zawodowe i aktywizacja zawodowa dla osób z zaburzeniami psychicznymi	103
1. Powiatowe Urzędy Pracy	103
2. Rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej ZUS	107
III Orzecznictwo do celów rentowych i pozarentowych	109
1. Orzekanie o niepełnosprawności – orzekanie pozarentowe	109

2. Orzekanie o niezdolności do pracy – orzekanie rentowe	120
3. Oddziały, inspektoraty i biura terenowe Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	123
IV Dostępne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej i edukacyjnej	129
A. Poradnia psychologiczno-pedagogiczna	129
B. Edukacja dzieci i młodzieży.....	140
1. Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze	143
2. Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii.....	143
3. Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze	144
4. Specjalne Ośrodki Wychowawcze.....	145
5. Ośrodki Rewalidacyjno-Wychowawcze	146
Spis aktów prawnych.....	149
Słownik skrótów.....	152

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 roku w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017 – 2022 (Dz. U. z 2017 r. poz. 458) jednym z zadań jednostek samorządów terytorialnych jest przygotowanie i udostępnienie mieszkańcom województwa aktualizowanego corocznie przewodnika informującego o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wstęp

Problemy emocjonalne i schorzenia o podłożu psychicznym są powszechne we wszystkich krajach, społecznościach i mogą dotyczyć każdego z nas. Światowa Organizacja Zdrowia przewiduje, że do 2030 r. depresja pod względem całkowitego globalnego obciążenia chorobami niezakaźnymi wyprzedzi schorzenia sercowo-naczyniowe i stanie się najczęściej występującą chorobą. Dlatego ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy nie tylko do ustawowego obowiązku państwa i samorządów terytorialnych wszystkich stopni, ale również do każdego odpowiedzialnego obywatela.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje zdrowie psychiczne jako „dobrostan, w którym jednostka realizuje swoje możliwości i potrafi poradzić sobie z różnorodnymi sytuacjami życiowymi, jest w stanie uczestniczyć w życiu społecznym oraz produktywnie pracować¹”.

Dokumentem określającym strategię działań w zakresie zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb oraz prowadzenie działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi jest Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022.

Podmiotami realizującymi Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 są:

- ministrowie właściwi ze względu na cele Programu, w szczególności ministrowie właściwi do spraw: zdrowia, zabezpieczenia społecznego, rodziny, pracy, oświaty i wychowania, spraw wewnętrznych, sprawiedliwości oraz obrony narodowej;
- Narodowy Fundusz Zdrowia;
- samorządy województw, powiatów i gmin.

Ponadto w realizacji zadań wynikających z Programu mogą uczestniczyć również organizacje społeczne, stowarzyszenia, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne podmioty, które zakresem swojej działalności obejmują cele i zadania Programu.

Sięganie po pomoc specjalistyczną w stanach kryzysu psychicznego, jest podstawowym warunkiem powrotu do zdrowia. Działania na rzecz zdrowia psychicznego są kwestią odpowiedzialności wielu osób i instytucji działających w społeczeństwie. Zintegrowana polityka publiczna we wszystkich istotnych sferach życia (zdrowia, edukacji, pracy) sprzyja zdrowiu psychicznemu, z kolei wdrażanie rozsądnej polityki społecznej, przyczynia się do wzmacniania zdrowia psychicznego i zmniejszenia ryzyka wystąpienia zaburzeń psychicznych.

Opracowany Przewodnik zawiera kompleksową bazę instytucji ochrony zdrowia, pomocy społecznej, aktywizacji zawodowej, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i edukacyjnej, udzielających świadczeń osobom dotkniętym problemami zdrowia psychicznego, ich rodzinom i otoczeniu oraz najistotniejsze dane dotyczące przysługujących im ulg i uprawnień.

¹ Silvana Galderisi, Andreas Heinz, Marianne Kastrup, Julian Beezhold, Norman Sartorius. Propozycja nowej definicji zdrowia psychicznego. 2017.

Głównym celem publikacji jest ułatwienie dostępu do informacji nt. pomocy oraz dostępności do udzielanych na terenie województwa śląskiego świadczeń z zakresu zdrowia psychicznego.

Niniejsze opracowanie jest podzielone na cztery części:

I Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień.

II Pomoc społeczna i aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi.

III Orzecznictwo do celów rentowych i pozarentowych.

IV Dostępne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej i edukacyjnej.

Zmiany danych teleadresowych, jak również wszelkie sugestie i propozycje, prosimy przekazywać na adres: zdrowie@slaskie.pl.

Aktualizacja danych teleadresowych oraz merytorycznych niniejszego Przewodnika planowana jest raz w roku.

I. Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień

Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień są skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi oraz do uzależnionych od alkoholu i ich rodzin. W zależności od potrzeb i stanu pacjenta leczenie może przebiegać w odizolowaniu (w specjalnie do tego przeznaczonych placówkach (np. szpitalach psychiatrycznych, ośrodkach leczenia uzależnień, odwykowych), w trybie dziennym (np. w pólśanatoriach) lub odbywać się w warunkach ambulatoryjnych (wizyty w poradniach zdrowia psychicznego, a także leczenie domowe).

W warunkach stacjonarnych pacjent może liczyć na świadczenia terapeutyczne, objęcie programem terapeutycznym, niezbędne badania diagnostyczne, konsultacje specjalistyczne, leki, wyroby medyczne oraz wyżywienie.

W warunkach dziennych oferta NFZ obejmuje świadczenia terapeutyczne, programy terapeutyczne, niezbędne badania diagnostyczne, leki i wyżywienie.

W warunkach ambulatoryjnych chorzy otrzymują świadczenia terapeutyczne, potrzebne badania diagnostyczne oraz leki, które są niezbędne w stanach nagłych. W każdym ze wspomnianych wariantów rodzinie pacjenta przysługują konsultacje oraz edukacja na temat zaburzeń psychicznych.

A. Zasady udzielania świadczeń

Świadczenia opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień skierowane są do osób z zaburzeniami psychicznymi, zaburzeniami zachowania, uzależnionych od alkoholu i substancji psychoaktywnych, jak również ich rodzin.

Opieka zdrowotna wykonywana jest w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej.

W poradni zdrowia psychicznego – pacjent ma zapewnione niezbędne badania diagnostyczne, konsultacje specjalistyczne, leki oraz wyroby medyczne (dotyczy programu leczenia substytucyjnego), w tym wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi i środki pomocnicze, świadczenia terapeutyczne (w tym psychoterapia) i rehabilitacyjne oraz działania edukacyjno-konsultacyjne dla rodzin.

W ośrodku dziennym – w trakcie leczenia pacjentowi zapewnia się niezbędne badania diagnostyczne, konsultacje specjalistyczne, leki (w tym wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi i środki pomocnicze), wyżywienie, świadczenia terapeutyczne (w tym psychoterapia) i rehabilitacyjne oraz działania edukacyjno-konsultacyjne dla rodzin. Transport sanitarny zabezpieczony zgodnie z odrębnymi przepisami. Świadczenia udzielane są w trybie planowym, od poniedziałku do piątku, przy dziennej liczbie godzin nie mniejszej niż 5.

W izbie przyjęć – przez całą dobę pacjent może skorzystać ze świadczeń udzielanych w trybie nagłym (także diagnostyczno-terapeutycznych). Pacjent ma zapewnione zabezpieczenie medyczne oraz transport, w przypadku konieczności kontynuowania leczenia specjalistycznego.

W szpitalu – podczas leczenia pacjent ma zagwarantowane bezpłatnie niezbędne badania diagnostyczne, konsultacje specjalistyczne, świadczenia z zakresu profilaktyki, leczenia, pielęgnacji i rehabilitacji, leki (w tym wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi) i środki pomocnicze, świadczenia terapeutyczne (w tym psychoterapia), działania edukacyjno-konsultacyjne dla rodzin oraz inne świadczenia związane z pobytem. Transport sanitarny zapewniony zgodnie z odrębnymi przepisami. Skierowanie pacjenta do szpitala psychiatrycznego wydawane jest w dniu badania, a jego ważność wygasa po upływie **14 dni**.

W poradni zdrowia psychicznego, także w poradni dla dzieci i młodzieży i innych poradniach wysokospecjalistycznych, (np. leczenia nerwic, seksuologii i patologii współżycia, dla osób z autyzmem dziecięcym) oraz w leczeniu środowiskowym (domowym):

- pacjent ma możliwość skorzystania z diagnozy i porady lekarza psychiatry, porady i diagnozy psychologicznej, sesji psychoterapeutycznych,
- pacjent z organicznymi zaburzeniami psychicznymi, schizofrenią lub afektywnymi zaburzeniami nastroju ma prawo do bezpłatnych wizyt domowych lekarza psychiatry, psychologa lub pielęgniarki,
- w uzasadnionych sytuacjach pacjent ma prawo do bezpłatnego transportu sanitarnego,
- za świadczenia udzielane na podstawie umowy zawartej z NFZ nie wolno pobierać od ubezpieczonego żadnych dodatkowych opłat, chyba że taka odpłatność przewidziana jest w przepisach odrębnych,
- świadczeniodawca wydaje skierowania na badania związane z leczeniem psychiatrycznym oraz pokrywa ich koszty.

W poradni leczenia uzależnień pacjent ma prawo do porad lekarskich, terapii prowadzonej przez specjalistę psychoterapii uzależnień, psychologa, psychoterapeutę lub instruktora terapii uzależnień. Leczenie pacjentów bez ich zgody odbywa się na podstawie skierowania gminnej komisji do spraw rozwiązywania problemów alkoholowych lub decyzją postanowienia sądu.

PAMIĘTAJ

Do lekarza **psychiatry oraz poradni leczenia uzależnień nie jest wymagane skierowanie**.

Aby skorzystać z porady **psychologa**, jak również **psychoterapeuty wymagane jest skierowanie** od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego (np. psychiatry, lekarza podstawowej opieki zdrowotnej).

Leczenie w warunkach szpitalnych

Pacjenci kierowani są na leczenie stacjonarne przez lekarzy ubezpieczenia zdrowotnego, gabinety prywatne i na mocy postanowienia sądu.

- skierowanie do szpitala psychiatrycznego oraz do psychiatrycznego zakładu opieki długoterminowej (opiekuńczo-leczniczego lub pielęgnacyjno-opiekuńczego), wydaje lekarz po zbadaniu pacjenta,
- w ramach świadczeń udzielanych w warunkach stacjonarnych, świadczeniodawca zobowiązany jest zapewnić pacjentowi bezpłatne, niezbędne badania diagnostyczne, leki i wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi oraz środki pomocnicze,
- w trakcie hospitalizacji, świadczeniodawcę obowiązuje zakaz wystawiania ubezpieczonemu recept na leki, preparaty diagnostyczne, wyroby medyczne do realizacji w aptekach ogólnodostępnych,
- przyjęcie osoby z zaburzeniami psychicznymi do szpitala psychiatrycznego, następuje za jej pisemną zgodą,

- przyjęcie do szpitala psychiatrycznego osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej następuje za pisemną zgodą jej przedstawiciela ustawowego,
- leczenie psychiatryczne jest w całości finansowane przez NFZ.

W nagłych przypadkach osoba z zaburzeniami psychicznymi może zostać przyjęta do szpitala psychiatrycznego **bez skierowania**, po osobistym jej zbadaniu przez lekarza izby przyjęć.

Przepustka

W całodobowych oddziałach psychiatrycznych i leczenia uzależnień możliwe jest udzielanie świadczeniobiorcy przepustki na okres do trzech dni, a w uzasadnionych przypadkach, w związku z wydarzeniami losowymi - do siedmiu dni, co winno być potwierdzone wpisem w dokumentacji medycznej. Łączny czas przebywania na przepustkach nie może przekraczać 25% czasu trwania hospitalizacji. W psychiatrycznym zakładzie opieki długoterminowej (opiekuńczo-leczniczym lub pielęgnacyjno-opiekuńczym) przepustka może być wydana na okres do 30 dni. W psychiatrycznym zakładzie opieki długoterminowej oraz w przypadku długotrwałego pobytu (powyżej 365 dni) w ramach oddziału rehabilitacji psychiatrycznej i leczenia uzależnień łączny czas przebywania na przepustkach nie może przekraczać 10% (36 dni) okresu rozliczeniowego (okresu roku kalendarzowego).

Turnus rehabilitacyjny

Turnus rehabilitacyjny to zorganizowany, trwający nie krócej niż 14 dni pobyt poza miejscem udzielania świadczeń, obejmujący leczenie i intensywną rehabilitację osób z zaburzeniami psychicznymi i znacznym stopniem nieprzystosowania społecznego, w ramach określonego programu terapeutycznego. Jego celem jest poprawa ogólnej sprawności, zwiększenie zaradności, pobudzenie i rozwijanie zainteresowań u osób niepełnosprawnych. Organizowany jest dla osób niepełnosprawnych o zbliżonych potrzebach, wynikających w szczególności z ich wieku lub rodzaju niepełnosprawności albo rodzaju schorzeń lub dysfunkcji. Dofinansowanie można otrzymać tylko jeden raz w roku kalendarzowym.

Wyróżnia się następujące turnusy rehabilitacyjne:

- usprawniająco-rekreacyjne,
- rekreacyjno-sportowe i sportowe,
- szkoleniowe,
- psychoterapeutyczne,
- rozwijające zainteresowania i uzdolnienia,
- nauki niezależnego funkcjonowania z niepełnosprawnością.

Opisywana forma rehabilitacji ułatwia niepełnosprawnym osiągnięcie lub utrzymanie niezależności funkcjonowania, dzięki której możliwe jest aktywne uczestnictwo w życiu rodzinnym i społecznym, gdyż zabiegi przeprowadzane podczas turnusu eliminują częściowo lub całkowicie ograniczenia niepełnosprawnych. W trakcie jego trwania pacjent ma zabezpieczone wszystkie świadczenia gwarantowane w ramach danego zakresu.

Warunkiem uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym jest posiadanie ważnego orzeczenia. Osoba niepełnosprawna może ubiegać się o dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Warunki, jakie powinny spełniać osoby niepełnosprawne ubiegające się o dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, tryb składania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie, wysokość oraz sposób przyznawania i przekazywania tego dofinansowania ze środków PFRON

reguluje rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie *turnusów rehabilitacyjnych*.

Osobie niepełnosprawnej o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz osobie niepełnosprawnej w wieku do 16 lat może być przyznane dofinansowanie pobytu na turnusie rehabilitacyjnym jej opiekuna. Dofinansowanie można otrzymać tylko raz w roku kalendarzowym.

B. Lista świadczeń w opiece psychiatrycznej i leczenia uzależnień

1. Krótkoterminowe świadczenia terapii uzależnień od substancji psychoaktywnych.
2. Leczenie alkoholowych zespołów abstynencyjnych (detoksykacja).
3. Leczenie nerwic.
4. Leczenie środowiskowe (domowe).
5. Leczenie uzależnień.
6. Leczenie uzależnień stacjonarne.
7. Leczenie zaburzeń nerwicowych dla dorosłych.
8. Leczenie zaburzeń nerwicowych dla dzieci i młodzieży.
9. Leczenie zespołów abstynencyjnych po substancjach psychoaktywnych (detoksykacja).
10. Program leczenia substytucyjnego.
11. Program terapii zaburzeń preferencji seksualnych.
12. Świadczenia antynikotynowe.
13. Świadczenia dzienne leczenia zaburzeń nerwicowych.
14. Świadczenia dzienne psychiatryczne dla dorosłych.
15. Świadczenia dzienne psychiatryczne rehabilitacyjne dla dorosłych.
16. Świadczenia dzienne psychiatryczne rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży.
17. Świadczenia dzienne terapii uzależnienia od alkoholu.
18. Świadczenia dzienne terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych.
19. Świadczenia odwykowe w warunkach wzmocnionego zabezpieczenia.
20. Świadczenia opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dla dorosłych.
21. Świadczenia pielęgnacyjno-opiekuńcze psychiatryczne dla dzieci i młodzieży.
22. Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych.
23. Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dzieci i młodzieży.
24. Świadczenia psychiatryczne dla chorych somatycznie.
25. Świadczenia psychiatryczne dla dorosłych.
26. Świadczenia psychiatryczne dla dzieci i młodzieży.
27. Świadczenia psychiatryczne dla przewlekle chorych.
28. Świadczenia psychologiczne.
29. Świadczenia rehabilitacji psychiatrycznej.
30. Świadczenia rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych.
31. Świadczenia seksuologiczne i patologii współżycia.
32. Świadczenia terapii dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych z współistniejącymi zaburzeniami psychotycznymi (podwójna diagnoza).
33. Świadczenia terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu.
34. Świadczenia terapii uzależnienia od alkoholu stacjonarne.
35. Świadczenia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol.
36. Świadczenia w izbie przyjęć szpitala (ryczałt dobowy).
37. Świadczenia w psychiatrii sądowej w warunkach podstawowego zabezpieczenia.
38. Świadczenia w psychiatrii sądowej w warunkach wzmocnionego zabezpieczenia.
39. Świadczenia w psychiatrii sądowej w warunkach wzmocnionego zabezpieczenia dla nieletnich.

- Leczenie nerwic
- Leczenie psychiatryczne
- Leczenie psychiatryczne dla dzieci i młodzieży
- Leczenie psychiatryczne geriatryczne
- Leczenie substytucyjne
- Leczenie uzależnienia od alkoholu
- Leczenie uzależnień
- Leczenie uzależnień od nikotyny
- Leczenie uzależnień od substytucji psychoaktywnych
- Leczenie uzależnień od substytucji psychoaktywnych innych niż alkohol
- Leczenie uzależnień u dzieci i młodzieży
- Leczenie zaburzeń preferencji seksualnych
- Leczenie zaburzeń seksualnych
- Rehabilitacja psychiatryczna
- Środowiskowe centrum zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży
- Świadczenia psychologiczne

Dane teleadresowe, przedstawione w niniejszym publikacji, uzyskano na podstawie rejestru wykazu usług Narodowego Funduszu Zdrowia Śląskiego Oddziału Wojewódzkiego w Katowicach (<http://www.nfz-katowice.pl/>) oraz na podstawie danych nadesłanych przez samorządy powiatowe, Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej województwa śląskiego, jak również na podstawie stron internetowych świadczeniodawców. Podczas opracowywania przewodnika dołożono należytej staranności, aby zawarte w nim dane były aktualne. Biorąc jednak pod uwagę bardzo dużą ilość danych teleadresowych podmiotów zastrzega się, że po okresie publikacji niektóre dane mogły ulec zmianie.

1. Krótkoterminowe świadczenia terapii uzależnień od substancji psychoaktywnych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Górnośląskie Stowarzyszenie „Familia” w Gliwicach	44-100 Gliwice ul. św. Huberta 60	(32) 2703758 (32) 2313033	http://www.familia.org.pl/

2. Leczenie alkoholowych zespołów abstynencyjnych (detoksykacja)

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż - OLZA - Oddział Leczenia Zespołów Abstynencyjnych - Oddział Detoksykacyjny	43-300 Bielsko-Biała ul. Karola Miarki 11	(33) 8126504	http://www.bk-europe.pl/
2.	NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Sp. z o.o.	42-200 Częstochowa ul. 1 Maja 25	(34) 3681520	http://www.otua.pl/
3.	Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Odwykowego i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Gorzycach	44-350 Gorzyce ul. Zamkowa 8	(32) 4511172 (32)4511205 (32)4511547 (32)4511629	http://www.woloizol.com.pl/
4.	NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Sp. z o. o.	42-164 Parzymiechy ul. Częstochowska 1	(34) 3189154	http://www.otua.pl/
5.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-180 Toszek ul. Gliwicka 5	(32) 2334112 wew. 232	http://www.szpitaltoszek.pl/

3. Leczenie nerwic

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8123041	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
2.	NZOZ Egomedica-Centrum Zdrowia Psychicznego	42-200 Częstochowa ul. Orkana 139 B	(34) 3662881	http://www.egomedica.pl/
3.	Specjalistyczno-Diagnostyczny Ośrodek Zdrowia	42-217 Częstochowa ul. Sobieskiego 84	(34) 3244155	http://www.pawelczak.com/
4.	NZOZ Ośrodek Leczenia Nerwic i Zaburzeń Odżywiania „Dąbrówka”	44-100 Gliwice ul. Asnyka 10	(32) 2383470	http://www.psychoterapia-silesia.pl/
5.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks. Ośrodek Leczenia Depresji i Nerwic	44-100 Gliwice ul. Młyńska 8	(32) 7262378	https://www.czpfeniks.pl
6.	Zespół Wojewódzkich Przychodni Specjalistycznych	40-038 Katowice ul. Lompy 16	(32) 2091550 (32) 2552854	http://www.zwps.pl/
7.	NZOZ Przychodnia „Na Witosa” Sp. z o.o.	40-832 Katowice ul. Witosa 21	(32) 2540239 (32) 2540077	http://www.nawitosa.pl/
8.	SP Szpital Kliniczny Nr 7 Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach Górnośląskie Centrum Medyczne im. prof. L. Gieca	40-635 Katowice ul. Ziołowa 45-47	(32) 3598327 (32) 3598000 (32) 2024025	http://www.gcm.pl/
9.	Dąbrówka Silesia Sp. z o.o. Poradnia Leczenia Nerwic	40-058 Katowice ul. Marii Skłodowskiej-Curie 25/2	(32) 2383470	http://www.psychoterapia-silesia.pl/
10.	SPZOZ Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Katowicach im. sierżanta Grzegorza Załogi (forma oddziału dziennego dla dorosłych)	40-052 Katowice ul. Głowackiego 10	(32) 7827220	http://www.zozmsw.katowice.pl/
11.	„Integra” B. Grabińska Spółka jawna. Zespół Poradni Specjalistycznych „Integra”	42-700 Lubliniec ul. Karola Miarki 15 H	(34) 3531665	brak

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
12.	NZOZ Centrum Opieki Psychiatrycznej i Psychologicznej „Psyche-Med”	43-190 Mikołów ul. Waryńskiego 4	(32) 3222024	http://www.psychemed.pl/pracownikazp.html
13.	Poradnia Ochrony Zdrowia Psychicznego S.C., T. Warakowski, M. Skowron	41-709 Ruda Śl. ul. Niedurnego 50 D	(32) 2443777	http://pozpruda.com.pl/
14.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-200 Sosnowiec ul. Sobieskiego 29	(32) 2969332	http://www.czpfeniks.pl/
15.	Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej SPZOZ	42-600 Tarnowskie Góry Karłuszowiec 11	(32) 3831530 (32) 7690002	http://www.to-tu.eu/
16.	Przedsiębiorstwo Uzdrawiskowe „Ustroń” S.A.	43-450 Ustroń ul. Zdrojowa 9	(33) 8566107	http://uzdrawisko-ustron.pl/
17.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-800 Zabrze ul. Grunwaldzka 46	(32) 2733211	http://www.czpfeniks.pl/

b.d. – brak danych

4. Leczenie środowiskowe (domowe)

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Ośrodek Terapii i Psychoedukacji "Kompas"	42-500 Będzin ul. Modrzejowska 27	698 443 424	http://www.psychokompas.pl/
2.	Szpital Świętego Łukasza spółka akcyjna	43-309 Bielsko-Biała ul. Bystrzańska 94 B	(33) 8151113 (33) 8199510	http://www.lukasza.pl/
3.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8149196	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
4.	ZZOZ w Cieszynie Centrum Zdrowia Psychicznego	43-400 Cieszyn ul. Bielska 4	(33) 8549200 wew. 550	http://www.czp.cieszyn.pl/
5.	NZOZ Centrum Zdrowia Psychicznego "Egomedica" Przemysław Klimas i Wspólnicy	42-200 Częstochowa ul. Orkana	(34) 3662881	http://www.egomedica.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
6.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks. Ośrodek Leczenia Depresji i Nerwic	44-100 Gliwice ul. Młyńska 8a	(32) 7262378	http://www.czpfeniks.pl/
7.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	40-832 Katowice ul. Witosa 21	(32) 2098312	http://www.czpfeniks.pl/
8.	NZOZ Przychodnia "AGMED" Sp. z o.o.	40-127 Katowice ul. Xawerego Dunikowskiego 12-14-16	(32) 2582402	http://www.nzozagmed.pl/
9.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-200 Sosnowiec ul. Sobieskiego 29	(32) 2969332	http://www.czpfeniks.pl/
10.	Centrum Psychiatrii Środowiskowej Feniks Karet i Wspólnicy	43-100 Tychy Al. Jana Pawła II 24	(32) 2713454	http://czptychy.pl/psychoterapia
11.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-800 Zabrze ul. Grunwaldzka 46	(32) 2733211	http://www.czpfeniks.pl/

5. Leczenie uzależnień

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Miejski Ośrodek Terapii Uzależnień	43-300 Bielsko-Biała ul. Mostowa 1	(33) 8227983 513465729	http://www.bk-europe.pl/
2.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Miejski Ośrodek Terapii Uzależnień	43-502 Czechowice-Dziedzice ul. Nad Białką 1 B	(32) 2159740 519452998	http://www.bk-europe.pl/
3.	ZOZ Poradnia Profilaktyki i Leczenia Odwykowego	43-190 Mikołów ul. Okrzei 31	(32) 2262072	https://placowki.mp.pl
4.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Ośrodek Psychoprofilaktyki	43-200 Pszczyna ul. Paderewskiego 3	(32) 2104292	http://www.bk-europe.pl/
5.	Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień INTEGRUM w Rybniku	44-253 Rybnik ul. Lompy 10	(32) 4332442	http://integrum.com.pl/
		44-200 Rybnik ul. Młyńska 10	(32) 4332444	
6.	NZOZ Praktyka Lekarza Rodzinnego, Specjalistyczna i Medycyny Pracy	44-280 Rydułtowy ul. Tetmajera 150	(32) 7294068 (32) 7294933	http://przychodnia-rydultowy.pl/
7.	Sosnowiecki Szpital Miejski sp. z o.o. Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień (przyjmowani pacjenci tylko z terenu Gminy Sosnowiec)	41-219 Sosnowiec ul. Szpitalna 1	(32) 4130551	http://www.szpital.sosnowiec.pl/nasza-dzialalnosc-2/centrum-psychoterapii-i-leczenia-uzaleznienn/
8.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Ośrodek Leczenia Uzależnień	34-300 Żywiec ul. Legionów 1	(33) 8610083	http://www.bk-europe.pl/

6. Leczenie uzależnień - stacjonarne

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Przychodnia Wielospecjalistyczna Poradnia Profilaktyki i Leczenia Odwykowego	43-190 Mikołów ul. Okrzei 31	(32) 2262072	https://placowki.mp.pl
2.	NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień	42-164 Parzymiechy ul. Częstochowska 1	(34) 3189154	http://www.otua.pl/
3.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Stacjonarny Ośrodek Leczenia Uzależnień Behavioralnych - Ośrodek Readaptacyjny	43-300 Bielsko-Biała ul. Bystrzańska 51a	(33) 8172049	http://www.bk-europe.pl/

7. Leczenie zaburzeń nerwicowych dla dorosłych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	SPZOZ Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Katowicach im. sierżanta Grzegorza Załogi	40-052 Katowice ul. Głowackiego10	(32) 7827220	http://www.zozmsw.katowice.pl/

8. Leczenie zaburzeń nerwicowych dla dzieci i młodzieży

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Ośrodek Terapii Nerwic dla Dzieci i Młodzieży	43-187 Orzesze ul. Mikołowska 208	(32) 3260858	http://www.otnorzesze.pl/

9. Leczenie zespołów abstynencyjnych po substancjach psychoaktywnych (detoksykacja)

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień Familia Sp. z o.o.	44-100 Gliwice ul. Dębowa 5	(32) 2703758	http://www.familia.org.pl/

10. Program leczenia substytucyjnego

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Szpital Specjalistyczny w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Zjednoczenia 10	(32) 3463693	http://www.szpitalspecjalistycznywchorzowie.pl/

11. Program terapii zaburzeń preferencji seksualnych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Centrum Psychiatrii Środowiskowej Feniks Kareł i Wspólnicy spółka jawna	43-100 Tychy Al. Jana Pawła II 24	(32) 4117237	http://czptychy.pl/

12. Świadczenia antynikotynowe

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Centrum Terapii	42-207 Częstochowa ul. Barlickiego 2	(34) 3675037	http://www.centrumterapii.czyst.pl/
2.	Ośrodek Profilaktyczno-Społeczny dla Uzależnionych i Ich Rodzin	42-200 Częstochowa ul. Wiolinowa 1	(34) 3246097	http://www.powrotzu-czestochowa.pl/orodek/
3.	Przychodnia AGMED Sp. z o.o. Poradnia antynikotynowa	40-127 Katowice ul. Xawerego Dunikowskiego 12-14-16	(32) 2582402	https://nzozagmed.pl/

13. Świadczenia dzienne leczenia zaburzeń nerwicowych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8116545	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
2.	NZOZ Egomedica Centrum Zdrowia Psychicznego Sp.j.	42-200 Częstochowa ul. Orkana 139 B	(34) 3662881	http://www.egomedica.pl/
3.	NZOZ Ośrodek Leczenia Nerwic i Zaburzeń Odżywiania „Dąbrówka”	44-122 Gliwice ul. Asnyka 10	(32) 2383470	http://www.psychoterapia-silesia.pl/
4.	Ośrodek Leczenia Depresji i Nerwic Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	44-100 Gliwice ul. Młyńska 8a	(32) 7262378	b.d.
5.	SPZOZ Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Katowicach im. sierżanta Grzegorza Załogi	40-052 Katowice ul. Głowackiego 10	(32) 7827291 (32) 7827200	http://www.zozmsw.katowice.pl/
6.	NZOZ ALTERMED Sp. z o. o.	40-955 Katowice ul. Podgórna 4	(32) 2530040	http://www.altermedkatowice.pl/
7.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	40-832 Katowice ul. Witosy 21	(32) 2098312	http://www.czpfeniks.pl/
8.	SP Szpital Kliniczny Nr 7 Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach Górnośląskie Centrum Medyczne im. prof. L. Gieca	40-635 Katowice ul. Ziołowa 45-47	(32) 3598011	http://www.gcm.pl/
9.	Dąbrówka Silesia Sp. z o.o. Oddział Dzienny Leczenia Zaburzeń Nerwicowych	40-058 Katowice ul. Marii Skłodowskiej-Curie 25/2	(32) 2383470	http://www.psychoterapia-silesia.pl/
10.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-200 Sosnowiec ul. Sobieskiego 29	(32) 2969332	http://www.czpfeniks.pl/
11.	Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe „Ustroń” S.A.	43-450 Ustroń ul. Zdrojowa 9	(33) 8566107 (33) 8566100	http://www.uzdrowisko-ustron.pl/
12.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-800 Zabrze ul. Grunwaldzka 46	(32) 2733211	http://www.czpfeniks.pl/

14. Świadczenia dzienne psychiatryczne dla dorosłych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8149196 wew 135	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
2.	Szpital Świętego Łukasza spółka akcyjna	43-309 Bielsko-Biała ul. Bystrzańska 94 B	(33) 8151113 (33) 8199510	http://www.lukasza.pl/
3.	SPZOZ Wojewódzki Szpital Specjalistyczny Nr 4 w Bytomiu	41-902 Bytom Al. Legionów 10	(32) 2810271 wew. 4437	http://www.szpital4.bytom.pl/
4.	Szpital Specjalistyczny w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Zjednoczenia 10	(32) 3463678	http://www.szpitalspecjalistycznywchorzowie.pl/
5.	ZZOZ w Cieszynie Centrum Zdrowia Psychicznego	43-400 Cieszyn ul. Bielska 4	(33) 8549200 wew. 357 (33) 8549200 wew.397	http://www.czp.cieszyn.pl
6.	Centrum Leczenia Nerwic i Innych Zaburzeń Psychiczych	45-502 Czechowice – Dziedzice ul. Wąska 23	(32) 7202008 796202008	http://leczenie-nerwic.pl/
7.	Powiatowy Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej	41-250 Czeladź ul. Szpitalna 40	(32) 2651644 wew. 208	http://pzzoz.bedzin.pl/
8.	SPZOZ Miejski Szpital Zespolony w Częstochowie	42-200 Częstochowa ul. Bony 1/3	(34) 3702222 (34) 3702644	http://www.zsm.czystochowa.pl/
9.	NZOZ Egomedica-Centrum Zdrowia Psychicznego Sp.j.	42-200 Częstochowa ul. Orkana 139 B	(34) 3662881	http://www.egomedica.pl/
10.	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. NMP w Częstochowie	42-200 Częstochowa ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 7	(34) 3252611	http://www.szpitalparkitka.com.pl/
11.	Zagłębiowskie Centrum Onkologii Szpital Specjalistyczny im. Sz. Starkiewicza	41-300 Dąbrowa Górnicza ul. Krasińskiego 43	(32) 2622323 (32) 2623139	http://www.zco-dg.pl/
12.	Ośrodek Leczenia Depresji i Nerwic. Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	44-100 Gliwice ul. Młyńska 8a	(32) 7262378	www.czpfeniks.pl
13.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	44-100 Gliwice ul. Młyńska 8	(32) 3321936	http://www.czpfeniks.pl/
14.	NZOZ Specjalistyczne Praktyki Medyczne VERA-MED	40-231 Katowice ul. Bohaterów Monte Cassino 5	(32) 3542188	http://www.veramed.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
15.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy (Oddział Dzienny Psychiatryczny I)	40-340 Katowice ul. Korczaka 27	(32) 6038400 (32) 6038508	http://www.centrumpsychiatrii.eu/
16.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy (Oddział Dzienny Psychiatryczny II)	40-340 Katowice ul. Korczaka 27	(32) 6038400	http://www.centrumpsychiatrii.eu/
17.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	40-832 Katowice ul. Witosa 21	(32) 2098312	http://www.czpfeniks.pl/
18.	Dzienny Oddział Psychiatryczny prowadzony przez Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Calm-Med" Spółka Cywilna	43-251 Pniówek ul. Krucza 12	(32) 4483520, 533770753	http://www.calm-med.pl/
19.	Szpital Miejski w Rudzie Śląskiej Sp. z o.o.	41-711 Ruda Śl. ul. Główna 11	(32) 3440724 (32) 3440868	http://szpitalruda.pl/
20.	NSZOZ Poradnia Ochrony Zdrowia Psychicznego S.C. T. Warakomski, M. Skowron	41-709 Ruda Śl. ul. Niedurnego 50 D	(32) 2443777	http://www.pozpruda.com.pl/
21.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100	https://psychiatria.com/
22.	Samodzielny Publiczny Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego	41-100 Siemianowice Śl. ul. Szkolna 2	(32) 2281491	http://spzlp.pl/
23.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-200 Sosnowiec ul. Sobieskiego 29	(32) 2969332	http://www.czpfeniks.pl/
24.	Centrum Psychiatrii Środowiskowej Feniks Kareł i Wspólnicy Sp. j. Oddział Dzienny Psychiatryczny	43-100 Tychy Al. Jana Pawła II 24	(32) 2713454	http://www.czpfeniks.pl/
25.	NZOZ Centrum Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień AL-MED	44-300 Wodzisław Śl. ul. Radlińska 16	(32) 4450406	http://www.almed-centrum.pl/
26.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-800 Zabrze ul. Grunwaldzka 46	(32) 2733211	http://www.czpfeniks.pl/
27.	NZOZ ASERTYWNOŚĆ	34-300 Żywiec ul. J. Piłsudskiego 76	(33) 8610089	http://www.nzoz-asertywnosc.pl/
28.	PZOL Sp. z o.o. Beskidzkie Centrum Zdrowia Psychicznego	34-300 Żywiec ul. Garbarska 3	(33) 4322847	http://www.pzol.pl/

b.d. - brak danych

15. Świadczenia dzienne psychiatryczne rehabilitacyjne dla dorosłych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8116545	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
2.	NZOZ Egomedica-Centrum Zdrowia Psychicznego	42-200 Częstochowa ul. Orkana 139 B	(34) 3662881	http://www.egomedica.pl/
3.	NZOZ PSYCH-MED	44-100 Gliwice ul. Ziemowita 6	(32) 2311551	http://www.psych-med.pl/
4.	NZOZ MEDICAN, A. Gołba, A. Lasek-Bal S.C.	40-668 Katowice ul. Głuszców 9	(32) 2015103	http://nzoz-medicana.pl/
5.	SP Szpital Kliniczny Nr7 Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach Górnośląskie Centrum Medyczne im. prof. L. Gieca	40-635 Katowice ul. Ziołowa 45-47	(32) 3598011 (32) 3598000 (32) 2024025	http://www.gcm.pl/
6.	NZOZ ASERTYWNOŚĆ	34-300 Żywiec ul. J. Piłsudskiego 76	(33) 8610089	http://www.nzoz-asertywnosc.pl/

16. Świadczenia dzienne psychiatryczne rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	NZOZ Ośrodek Terapii i Psychoedukacji „KOMPAS” S.C.	42-500 Będzin ul. Modrzejowska 27	(32) 7300444	http://www.psychokompas.pl/
2.	Szpital Pediatryczny	43-300 Bielsko-Biała ul. Sobieskiego 83	(33) 8284000 (33) 8284074	http://www.szpitalpediatryczny.pl/
3.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	43-300 Bielsko-Biała ul. Piekarska 24	(32) 3750212	http://www.czpfeniks.pl/
4.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	44-100 Gliwice ul. Młyńska 8	(32) 3321936	http://www.czpfeniks.pl/
5.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	40-832 Katowice ul. Witosy 21	(32) 2098312	http://www.czpfeniks.pl/
6.	Centrum Pediatrii im. Jana Pawła II w Sosnowcu Sp. z o.o.	41-218 Sosnowiec ul. G. Zapolskiej 3	(32) 2929193	http://centrum-pediatrii.com.pl/
7.	Ośrodek Medyczno-Terapeutyczny „Syriusz” NZOZ	44-240 Żory ul. Promienna 5A	666379004 (32) 7231274	http://www.nzozsyrusz.pl/

17. Świadczenia dzienne terapii uzależnienia od alkoholu

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Miejski Ośrodek Terapii Uzależnień - MOTU	43-300 Bielsko-Biała ul. Mostowa 1	(33) 8227983 513465729	http://www.bk-europe.pl/
2.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Miejski Ośrodek Terapii Uzależnień - MOTU	43-502 Czechowice-Dziedzice ul. Nad Białką 1 B	(32) 2159740 519452998	http://www.bk-europe.pl/
3.	Centrum Terapii	42-207 Częstochowa ul. Barlickiego 2	(34) 3675037	http://www.centrumterapii.czest.pl/
4.	NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień	42-200 Częstochowa ul. Ogrodowa 66	(34) 3681520	http://www.otua.pl/
5.	Fundacja DROGA Ośrodek Edukacji, Profilaktyki i Psychoterapii „Droga”	40-308 Dąbrowa Górnicza ul. Piłsudskiego 92/56	(32) 2685067 519016004	http://fundacjadroga.pl/
6.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy	40-338 Katowice ul. Korczaka 2	(32) 2569582 (32) 2048848	http://www.centrumpsychiatrii.eu/
7.	MENS SANA Ośrodek Pomocy Psychologicznej Profilaktyki i Leczenia Uzależnień	41-400 Mysłowice Rynek 8	(32) 2222907	http://www.mens-sana.pl/
8.	Ośrodek Terapii Uzależnień i Pomocy Psychologicznej SPZOZ	41-700 Ruda Śl. ul. Ballestremów 16	(32) 7712644	http://www.bip.spzozotu.timtech.pl/
9.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100	https://psychiatria.com/
10.	Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień INTEGRUM w Rybniku	44-253 Rybnik ul. Lompy 10	(32) 4332442	http://integrum.com.pl/
		44-200 Rybnik ul. Młyńska 10	(32) 4332444	
11.	NSZOZ GASTROMED	44-206 Rybnik ul. Śląska1	(32) 7393384	https://placowki.mp.pl
12.	Samodzielny Publiczny Zakład Terapii Uzależnień i Współuzależnienia	41-106 Siemianowice Śl. Al. Młodych 16	(32) 7654138 (32) 7669580	http://www.uzaleznienia.siemianowice.pl/
13.	Sosnowiecki Szpital Miejski sp. z o.o. Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień (przyjmowani pacjenci tylko z terenu Gminy Sosnowiec)	41-219 Sosnowiec ul. Szpitalna 1	(32) 4130551	http://www.szpital.sosnowiec.pl/nasza-dzialalnosc-2/centrum-psychoterapii-i-leczenia-uzaleznien/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
14.	Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej SPZOZ	42-600 Tarnowskie Góry Karłuszowiec 11	(32) 3831530	http://www.to-tu.eu/
15.	MENS SANA Ośrodek Pomocy Psychologicznej Profilaktyki i Leczenia Uzależnień	43-100 Tychy ul. Bukowa 20	(32) 3275183	http://www.mens-sana.pl/
16.	NZOZ Centrum Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień AL-MED	44-300 Wodzisław Śl. ul. Radlińska16	(32) 4450406	http://www.almed-centrum.pl/
17.	SPZOZ Ośrodek Profilaktyki i Leczenia Uzależnień	41-800 Zabrze Park Hutniczy 6	(32) 2718442 (32) 2781199	http://www.opilu.pl/
18.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Ośrodek Leczenia Uzależnień	34-300 Żywiec ul. Legionów 1	(33) 8610083	http://www.bk-europe.pl/

b.d. - brak danych

18. Świadczenia dzienne terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Ośrodek Profilaktyczno-Społeczny dla Uzależnionych i Ich Rodzin	42-200 Częstochowa ul. Wiolinowa 1	(34) 3246097	http://www.powrot-zu-czestochowa.pl/orodek/
2.	Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień FAMILIA Sp. z o.o.	44-100 Gliwice ul. Dębowa 5	(32) 2703758	http://www.familia.org.pl/
3.	SPZOZ Ośrodek Profilaktyki i Leczenia Uzależnień	41-800 Zabrze Park Hutniczy 6	(32) 2718442	http://www.opilu.pl/

19. Świadczenia odwykowe w warunkach wzmocnionego zabezpieczenia

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-180 Toszek ul. Gliwicka 5	(32) 2334112 wew. 227	http://www.szpitaltoshzek.pl/

20. Świadczenia opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dla dorosłych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Fundacja Św. Elżbiety Węgierskiej w Cieszynie	43-400 Cieszyn ul. Katowicka 1	(33) 8520969 (33) 8528079	http://www.elzbieta.nki.cieszyn.pl/
2.	Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Odwykowego i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Gorzycach	44-350 Gorzyce ul. Zamkowa 8	(32) 4511205	http://www.woloizo.l.com.pl/
3.	Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. dr. E. Cyrana w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Grunwaldzka 48	(34) 3532914	http://www.wsnlc.pl/
4.	PZOL Sp. z o.o. Beskidzkie Centrum Zdrowia Psychicznego	34-312 Międzybrodzie Bialskie ul. Graniczna 7	(33) 8661349 (33) 8661350 (33) 8621519	http://www.pzol.pl/
5.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100	https://psychiatria.com/

21. Świadczenia pielęgnacyjno-opiekuńcze psychiatryczne dla dzieci i młodzieży

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Ośrodek Leczniczo-Rehabilitacyjny „Pałac Kamieniec” Sp. z o.o.	42-674 Zbroślawice ul. Batorego 8	(32) 2337029 (32) 2337877	http://www.olr-kamieniec.pl/
2.	Centrum Edukacyjno-Leczniczo-Rehabilitacyjne dla Dzieci i Młodzieży	43-229 Rudołtowice ul. Zawadzkiego 128	(32) 4490559	http://www.zameczek.org.pl/

22. Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	NZOZ Medyk	42-500 Będzin ul. 1-go Maja 1	(32) 7616322	http://www.medyk.bedzin.pl/
2.	NZOZ Ośrodek Terapii i Psychoedukacji „KOMPAS” S.C.	42-500 Będzin ul. Modrzejowska 27	(32) 7300444	http://www.psychokompas.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
3.	Fundacja „Pro Salute”	42-500 Będzin ul. Sączewskiego 27	(32) 2673285	http://www.prosalute.home.pl/
4.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Mostowa 1	(33) 8116411	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
5.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8149196	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
7.	Obwód Lecznictwa Kolejowego SPZOZ	43-302 Bielsko-Biała ul. Traugutta 12	(33) 8285767	http://www.olk.bielsko.pl/
8.	Szpital Świętego Łukasza spółka akcyjna	43-309 Bielsko-Biała ul. Bystrzańska 94 B	(33) 8151113 (33) 8199510	http://www.lukasza.pl/
9.	NZOZ „FAMILIA-MED” Sp. z o.o.	43-150 Bieruń ul. Chemików 37	(32) 2161618	http://familia-med.pl/
10.	NZOZ „PRIMUS” Sp. z o.o.	42-470 Brudzewice ul. Szkolna 12	(32) 6742912 (32) 6741227	http://www.nzozprimus.pl/
11.	SPZOZ Wojewódzki Szpital Specjalistyczny Nr 4 w Bytomiu	41-902 Bytom Al. Legionów 10	(32) 2810271 wew.419	http://www.szpital4.bytom.pl/
12.	SAR Sp.j.	41-910 Bytom ul. Chorzowska 14	(32) 2820164	http://promed.bytom.pl/
13.	Przychodnia Lekarska Szombierki w Bytomiu Sp. z o.o.	41-907 Bytom ul. Orzegowska 52 A	(32) 2819794	http://przychodniaszombierki.pl/
14.	NZOZ SIGMA-BI Sp.j.	41-902 Bytom ul. Wyczółkowskiego 26/2-9	(32) 2811314	http://www.sigma-bi.pl/
15.	NZOZ „ANIMA” Jerzy Furman, U. Suchowska, A. Kwiecień S.C.	41-500 Chorzów ul. Gałeczki 30	(32) 2415199	https://placowki.mp.pl
16.	NZOZ Usługi Medyczne „Zdrowie” Sp. z o.o.	41-500 Chorzów ul. Wolności 3/9	(32) 7366443	b.d.
17.	NZOZ św. Pawła 11 A	41-500 Chorzów ul. Św. Pawła 11 A	(32) 2496216 (32) 3481216	http://www.medycynapracy.best.pl/
18.	ZZOZ w Cieszynie Centrum Zdrowia Psychicznego	43-400 Cieszyn ul. Bielska 4	(33) 8549200 wew. 278	http://www.czp.cieszyn.pl/
19.	Niepubliczny Zakład Opieki Psychiatryczno-Psychologicznej „VARIUSMED” S.C.	43-400 Cieszyn ul. Mennicza 20	(33) 8581386	b.d.
20.	NZOZ Centrum Medyczne „Zdrowie” mgr M. Grygierzec	43-502 Czechowice - Dziedzice ul. Traugutta 18 A	(32) 2152349	https://zdrowieczchowice.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
21.	Centrum Leczenia Nerwic i Innych Zaburzeń Psychiczych	45-502 Czechowice-Dziedzice ul. Wąska 23	(32) 7202008 796202008	http://leczenie-nerwic.pl/
22.	NZOZ „F-MED” Sp. z o.o. Spółka komandytowa	41-250 Czeladź ul. 21-go Listopada 12	(32) 2651265	http://f-med.com.pl/
23.	Powiatowy Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej	41-250 Czeladź ul. Szpitalna 40	(32) 2651644	http://pzzoz.bedzin.pl/
24.	NZOZ „MEDIPOZ” Sp. z o.o.	44-230 Czerwionka-Leszczyny ul. 3 Maja 36 C	(32) 4312974 (32) 4531475	http://www.medipoz.pl/
25.	SPZOZ Miejski Szpital Zespólny w Częstochowie	42-200 Częstochowa ul. Bony 1/3	(34) 3702661	http://www.zsm.czest.pl/
26.	NZOZ Przychodnia Medycyny Rodzinnej „PULS” Barbara Wojnar Sp.j.	42-209 Częstochowa ul. Ks. Konarskiego 6	(34) 3643571	b.d.
27.	NZOZ Przychodnia Lekarska „Lege Artis” Sp. z o.o.	42-221 Częstochowa ul. Kutnowska 4	(34) 3666033	http://legeartis.czest.pl/
28.	NZOZ Przychodnia Lekarska „Nord Med” Sp. z o.o.	42-200 Częstochowa ul. Michałowskiego 6	(34) 3220670 (34) 3223256 (34) 3220838	http://www.nordmed.pl/
29.	Przychodnia Lekarska „Medicus Bis”	42-200 Częstochowa ul. Mostowa 14	(34) 3671470	http://www.medicusbis.pl/
30.	NZOZ Centrum Zdrowia Psychicznego „Egomedica” P. Klimas i Wspólnicy Sp.j	42-200 Częstochowa ul. Orkana 139 B	(34) 3662881	http://www.egomedica.pl/
31.	„Nasza Przychodnia” Sp. z o.o.	42-217 Częstochowa Al. Wolności 46	(34) 3669604	http://naszaprzychodnia.czest.pl/
32.	NSZOZ „MERKURY” Sp. z o.o.	41-300 Dąbrowa Górnicza ul. Adamieckiego 13	(32) 2623671 (32) 2623672 (32) 2629107	http://www.merkury.dabrowa.pl/
33.	Specjalistyczne Centrum Medyczne „Syntonia”	41-303 Dąbrowa Górnicza ul. Ignacego Krasickiego 1/1	(32) 7472689	b.d.
34.	Zagłębiowskie Centrum Onkologii Szpital Specjalistyczny im. Sz. Starkiewicza	41-300 Dąbrowa Górnicza ul. Krasieńskiego 43	(32) 2622323 (32) 2623139 (32) 2623672 (32) 2629106 (32) 2629107	http://www.zco-dg.pl/
35.	Fundacja DROGA Ośrodek Edukacji, Profilaktyki i Psychoterapii „Droga”	41-308 Dąbrowa Górnicza ul. Piłsudskiego 92/56	(32) 2685067 519016004	http://fundacjadroga.pl/
36.	NZOZ Ośrodek Leczenia Nerwic i Zaburzeń Odżywiania „Dąbrówka”	44-100 Gliwice ul. Asnyka 10	(32) 2383470	http://www.psychoterapia-silesia.pl/
37.	Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień Familia Sp. z o.o.	44-100 Gliwice ul. Dębowa 5	(32) 2318615	http://www.familia.org.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
38.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks Ośrodek Leczenia Depresji i Nerwic	44-100 Gliwice ul. Młyńska 8a	(32) 7262378	http://www.czpfeniks.pl/
39.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	44-100 Gliwice ul. Młyńska 8	(32) 3321936	http://www.czpfeniks.pl/
40.	NZOZ Przychodnia Akademicka w Gliwicach Sp. z o.o.	44-100 Gliwice ul. Łużycka 5	(32) 2315344	http://www.przychodniaakademicka.pl/
41.	Obwód Lecznictwa Kolejowego w Gliwicach - SPZOZ	44-100 Gliwice ul. Opolska 18	(32) 3318150	http://bip-slaskie.pl/olkgliw/
42.	NZOZ Przychodnia ESKULAP Sp. z o.o.	44-100 Gliwice Pl. Piłsudskiego 5 A	(32) 2313231	http://eskulapgliwice.pl/
43.	NZOZ Poradnia Psychologiczna PARTNER	44-100 Gliwice ul. Wieczorka 22	(32) 2312690 wew. 25	http://psycholog-partner.pl/
44.	NZOZ PSYCH-MED	44-100 Gliwice ul. Ziemowita 6	(32) 2311551	http://www.psych-med.pl/
45.	Szpital Miejski nr 4 Sp. z o.o. w Gliwicach	44-100 Gliwice ul. Zygmunta Starego 20	(32) 2318888 (32) 3308300 (32) 3308313	http://www.szpital4.gliwice.pl/
46.	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny Nr 2 w Jastrzębiu-Zdroju	44-330 Jastrzębie-Zdrój Al. Jana Pawła II 7	(32) 4784264	http://www.wss2.pl/
47.	NSZOZ Neuro-Med Centrum Terapii Nerwic, Depresji i Uzależnień	44-330 Jastrzębie-Zdrój ul. Dębowa 20	(32) 4767355	http://www.neuro-med.eu
48.	Niepubliczny Zakład Opieki Psychiatryczno-Psychologicznej „VARIUSMED” S.C.	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Wrocławska 12	(32) 4731679	b.d.
49.	Przedsiębiorstwo Świadczeń Zdrowotnych i Promocji Zdrowia ELVITA – Jaworzno III Sp. z o.o.	43-600 Jaworzno ul. Gwarków 1	(32) 7549392((32) 7549391 (32) 7549356	http://jaworzno.pzuzdrowie.pl
50.	Zespół Lecznictwa Otwartego Sp. z o.o.	43-602 Jaworzno ul. Grunwaldzka 235	(32) 6163261(32 6163479	http://www.zlo-jaworzno.pl
51.	NZOZ Specjalistyczne Praktyki Medyczne VERA-MED	40-231 Katowice ul. Bohaterów Monte Cassino 5	(32) 3542188	http://vera-med.pl/
52.	OLK-MED. Sp. z o.o. Obwód Lecznictwa Katowice	40-032 Katowice ul. Dąbrowskiego 22	(32) 2535295	http://www.olk.katowice.pl/
53.	NZOZ Centrum Medyczne Femina E. Kapuśniak, J. Waleczek S.C.	40-703 Katowice ul. Kłodnicka 23	(32) 2064060 (32) 2570699	http://www.femina.katowice.pl/
54.	NZOZ MEDICAN A. Gołba	40-668 Katowice ul. Głuszców 9	(32) 2015103	http://www.nzoz-medican.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
55.	SPZOZ Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Katowicach im. sierżanta Grzegorza Załogi	40-052 Katowice ul. Głowackiego 10	(32) 7827291 (32) 7827200	http://www.zozmsw.katowice.pl/
56.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy	40-340 Katowice ul. Korczaka 27	(32) 6038400 (32) 6038555	http://www.centrumpsychiatrii.eu/
57.	Zespół Wojewódzkich Przychodni Specjalistycznych	40-038 Katowice ul. Lompy 16	(32) 2552854	http://www.zwps.pl/
58.	NZOZ Przychodnia „AGMED” Sp. z o.o.	40-127 Katowice ul. Xawerego Dunikowskiego 12-14-16	(32) 2582402	http://www.nzozagmed.pl/
59.	NZOZ ALTERMED Sp. z o.o.	40-955 Katowice Podgórna 4	(32) 2530040 (32) 2537681	http://www.altermedkatowice.pl/
60.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	40-832 Katowice Witosa 21	(32) 2098312	http://www.czpfeniks.pl/
61.	NSZOZ „MED 5” Frączyk i Wspólnicy Sp. z o.o.	40-719 Katowice Zadole 30	(32) 2521000 (32) 2020123	http://www.med5.pl/
62.	„EPIONE” Sp. z o.o.	40-873 Katowice Zawiszy Czarnego 7 A	(32) 2545474 512142185	http://www.epione.pl/
63.	SP Szpital Kliniczny Nr 7 Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach Górnośląskie Centrum Medyczne im. prof. L. Gieca	40-635 Katowice Ziołowa 45-47	(32) 359837 (32) 359800 (32) 2024025	http://www.gcm.pl/
64.	NZOZ Przychodnia Lekarska „Puls-Med”	42-100 Kłobuck ul. Rómmla 4 A	693466456	b.d.
65.	NZOZ „Przychodnia Lekarska” Krzysztof Nadaj	42-270 Kłomnice ul. Strażacka 18	(34) 3669527	b.d.
66.	Zespół Opieki Zdrowotnej w Knurowie	44-190 Knurów ul. Ks. A. Koziełka 8	(32) 2351455	http://www.zozknurów.pl/
67.	SPZOZ Gminny Ośrodek Zdrowia w Lelowie	42-235 Lelów ul. Szczekocińska 18	(34) 3550010	b.d.
68.	Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. dr. E. Cyrana w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Grunwaldzka 48	(34) 3532940	http://www.wsnlc.pl/
69.	NZOZ Zespół Poradni Specjalistycznych „Integra” S.C.	42-700 Lubliniec ul. Karola Miarki 15 H	(34) 3531665	b.d.
70.	NZOZ MEDLIFE	42-700 Lubliniec ul. Opolska 1	(34) 3563065 500171199	http://med-life.eu
71.	Centrum Medyczne „Eko-Prof-Med” Sp. z o.o.	42-610 Miasteczko Śl. ul. Cynkowa 6	(32) 288882 (32) 7254937	http://www.ekoprofmed.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
72.	NZOZ Centrum Opieki Psychiatrycznej i Psychologicznej „Psyche-Med”	43-190 Mikołów ul. Waryńskiego 4	(32) 3222024	b.d.
73.	Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Rehabilitacyjno-Opiekuńczy	41-400 Mysłowice ul. Laryska 7	(32) 3160161 (32) 3160160	http://www.pzozor o.pl
74.	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Myszkowie	42-300 Myszków Aleja Wolności 29	(34) 3158200	http://www.zozmyszkow.pl/
75.	NZOZ MEDICOR Kowalski, Piłarski, Janas Sp. j.	42-300 Myszków ul. Skłodowskiej 7	(34) 3137180 (34) 3137901	http://www.medico r.org.pl
76.	NZOZ Przychodnia „Wierzchowina”	42-300 Myszków ul. Sucharskiego 63 A	(34) 3131648	b.d.
77.	NZOZ „STEMA-MED” Sp. z o.o	43-180 Orzesze ul. Bukowina 4	(32) 2215282 (32) 2215624	b.d.
79.	NZOZ „Przychodnia Julian”	41-949 Piekary Śl. ul. M. Curie-Skłodowskiej 81	(32) 3815400	b.d.
80.	NZOZ „LAMBDA” Sp. z o.o.	41-940 Piekary Śl. ul. Wyzwolenia 2 A	(32) 2871141	http://www.nzozlambda.pl/
81.	NSZOZ „Calm-Med.”	43-251 Pniówek ul. Krucza 12	(32) 4483520 501449753	http://www.calm-med.pl/
82.	Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Hipokrates” S.C.	43-200 Pszczyzna ul. Zdrojowa 65	(32) 2103031 (32) 2103880 781901010	http://www.hipokrates-pszczyzna.pl
83.	NZOZ Centrum Usług Medycznych AA „Remedium” Awramienko Sp. j.	44-120 Pyskowice ul. Paderewskiego 11	(32) 2338762	http://www.remedi um.net.pl/
84.	NZOZ Przychodnia Wielospecjalistyczna Nr 1	44-120 Pyskowice ul. Wojska Polskiego 10	(32) 3330570	b.d.
85.	NZOZ „Centrum Zdrowia” Sp. z o.o.	47-400 Racibórz ul. Klasztorna 10	(32) 4152954	http://centrum-zdrowia.net/
86.	Prywatna Poradnia Wielospecjalistyczna MEDICI	41-922 Radzionków ul. Sienkiewicza 43	(32) 2890735	b.d.
87.	Szpital Miejski w Rudzie Śląskiej Sp. z o.o.	41-711 Ruda Śl. ul. Główna 11	(32) 3440874	http://szpitalruda.pl /
88.	Przychodnia Specjalistyczna SPZOZ	41-709 Ruda Śl. ul. Niedurnego 50 D	(32) 3403508	http://psruda.com.pl/
89.	NSZOZ Poradnia Ochrony Zdrowia Psychicznego T. Warakomski, M. Skowron S.C.	41-709 Ruda Śl. ul. Niedurnego 50 D	(32) 2443777	http://www.pozpruda.com.pl/
90.	NZOZ „CENTRUM MEDYCZNE” Sp. z o.o.	44-206 Rybnik ul. Śląska 1	(32) 7393003	http://centrummed.hg.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
91.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100 (32) 4328229	https://psychiatria.com/
92.	NSZOZ GASTROMED	44-200 Rybnik ul. Wysoka 25	(32) 4232517	https://placowki.m.p.pl
93.	Samodzielny Publiczny Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego	41-100 Siemianowice Śl. ul Szkolna 2	(32) 2281491	http://spzlp.pl/
94.	MEDIKOOL Centrum Zdrowia	43-430 Skoczów ul. Ciężarowa 54	(33) 8557755	http://www.medikoool.pl/
95.	Niepubliczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej	43-430 Skoczów ul. Krzywa 4	(33) 8530147	b.d.
96.	Specjalistyczny NZOZ „NOVUM”	43-430 Skoczów ul. Morcinka 16 B	(33) 8511131	b.d.
97.	Niepubliczny Wielospecjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Piotr Gruszczyk Sp. z o.o.	43-430 Skoczów ul. Kossak-Szatkowskiej 24	(33) 853089 (33) 4790142	http://www.gruszczyk.pl/
98.	NZOZ OL-MED. Sp. z o.o.	41-216 Sosnowiec ul. Czołgistów 5	(32) 2948417	b.d.
99.	Fundacja „Unia Bracka”	41-219 Sosnowiec ul. Dmowskiego 6 A	(32) 2988937	http://www.uniabracka.pl/
100.	Zakład Lecznictwa Ambulatoryjnego w Sosnowcu	41-200 Sosnowiec ul. Hallera 5	(32) 2913787 (32) 2914527	http://www.zla.sosnowiec.pl/
101.	NZOZ „NASZA PRZYCHODNIA”	41-219 Sosnowiec ul. Kisielewskiego 2	(32) 263107 (32) 2632484	http://www.nasza-przychodnia.pl/
102.	NZOZ „F-MED” Sp. z o.o. Spółka komandytowa	41-219 Sosnowiec ul. Lenartowicza 108	(32) 2979720	b.d.
103.	OLK Poradnie Specjalistyczne w Sosnowcu Sp. z o.o.	41-200 Sosnowiec ul. Piłsudskiego 9	(32) 7104747 (32) 7104770	http://www.olksosnowiec.pl/index.php/about-us
104.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-200 Sosnowiec ul. Sobieskiego 29	(32) 2969332	http://www.czpfeniks.pl/
105.	Sosnowiecki Szpital Miejski Sp. z o.o.	41-200 Sosnowiec ul. Zegadłowicza 3	(32) 4130348	http://www.szpital.sosnowiec.pl/
106.	Zespół Opieki Zdrowotnej w Świętochłowicach Sp. z o.o.	41-605 Świętochłowice ul. Chorzowska 36	(32) 621956 (32) 2455041	http://www.zoz.net.pl/
107.	NZOZ Prywatne Centrum Medyczne „Biozon”	41-600 Świętochłowice ul. Findera 7	(32) 2452924	b.d.

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
108.	NZOZ Przychodnia Medycyny Rodzinnej	41-600 Świętochłowice ul. Katowicka 11	(32) 7701415 (32) 2453549	http://www.zoz.net.pl/poradnie/poradnia-zdrowia-psychicznego/
109.	USŁUGI MEDYCZNE „ŚRÓDMIEŚCIE” Sp. z o.o.	42-600 Tarnowskie Góry ul. Piłsudskiego 16	(32) 2852864	http://www.nzoz.org.pl/
110.	NZOZ Przychodnia Wielospecjalistyczna Sp. z o.o.	42-600 Tarnowskie Góry ul. Piłsudskiego 18	(32) 7691381 794710703	http://www.przychodniawielospecjalistyczna.pl/
111.	NZOZ ANIMED A.Lebek-Ordon Sp.j.	42-600 Tarnowskie Góry ul. Piłsudskiego 9 A	(32) 2855761 (32) 7934322	http://www.nzoz-animed.pl
112.	Wielospecjalistyczny Szpital Powiatowy S.A. im. dr B. Hagera	42-612 Tarnowskie Góry ul. Pyskowska 47-51	(32) 3908200	http://wspsa.pl/
113.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-180 Toszek ul. Gliwicka 5	(32) 233412 wew. 298	http://www.szpitaltoshki.pl/
114.	NZOZ Psychoterapeutyczny Ośrodek Leczenia Nerwic i Promocji Zdrowia Psychicznego	43-100 Tychy ul. Budowlanych 94	(32) 3277877	http://www.psychoterapia.iaw.pl/
115.	NZOZ „Przychodnia Nr 4” Sp. z o.o.	43-100 Tychy Al. Niepodległości 45	(32) 7804107	http://przychodnia4.pl/
116.	Centrum Zdrowia Psychicznego	43-100 Tychy Al. Jana Pawła II 24	(32) 4117237	http://www.czptychy.pl
117.	NZOZ Centrum Medyczne Paprocany	43-100 Tychy ul. Sikorskiego 101	(32) 2178209 (32) 2196100	http://www.paprocany.pl/
118.	NZOZ Przychodnia Nr 1 Optima	43-100 Tychy ul. Wojska Polskiego 4	(32) 2273075	http://nzooptima.pl
119.	NZOZ „Dziechcinka”	43-460 Wisła ul. Wyzwolenia 60 D	(33) 8552493 (33) 8552494	http://www.dziechcinka.pl/
120.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-800 Zabrze ul. Grunwaldzka 46	(32) 2733211	http://www.czpfeniks.pl/
121.	NZOZ Centrum Medyczne HEL-MED Sp. z o.o.	41-813 Zabrze ul. Kruczkowskiego 36	(32) 2722010	b.d.
122.	SPZOZ Ośrodek Profilaktyki i Leczenia Uzależnień	41-800 Zabrze ul. Park Hutniczy 6	(32) 2718442	http://www.opilu.pl/
123.	NZOZ „OPIFER” Sp. z o.o.	41-800 Zabrze ul. Pawliczka 20	(32) 2712280	b.d.
124.	NZOZ Przychodnia Lekarska Nasze Zdrowie Sp. z o.o.	41-800 Zabrze ul. św. Floriana 2-4	(32) 2714743	b.d.
125.	NZOZ Przychodnia Lekarska „Sanus” Sp z o.o.	41-800 Zabrze ul. Wolności 182	(32) 3702706	http://www.sanuszabrze.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
126.	Szpital Powiatowy w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Piłsudskiego 80	(32) 6722011	http://www.szpitalzawiercie.pl/
127.	NZOZ Centrum Zdrowia Psychicznego „ASANA”	42-400 Zawiercie ul. Towarowa 22	(32) 6708100	http://www.asana.com.pl/
128.	Poradnia Zdrowia Psychicznego	42-310 Żarki ul. Myszkowska 3	(34) 3152109	b.d.
129.	NZOZ „MEDYK” Sp. z o.o.	44-240 Żory ul. Ks. Władysława 27	(32) 4341355	b.d.
130.	NZOZ „Poradnia Zdrowia Psychicznego i Uzależnień” Joachim Hansel, Czesław Fojcik Sp.j	44-240 Żory Os. Sikorskiego 52 D	(32) 4341954	b.d.
131.	NZOZ ASERTYWNOŚĆ	34-300 Żywiec ul. Piłsudskiego 76	(33) 8610089	http://www.nzoz-asertywnosc.pl/
132.	PZOL Sp. z o.o. Beskidzkie Centrum Zdrowia Psychicznego	34-300 Żywiec ul. Garbarska 3	(33) 4322846	http://www.pzol.pl

b.d. - brak danych

23. Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dzieci i młodzieży

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	NZOZ Ośrodek Terapii i Psychoedukacji „KOMPAS” S.C.	42-500 Będzin ul. Modrzejowska 27	(32) 7300444	http://www.psychokompas.pl/
2.	Feniks Karel i Wspólnik spółka jawna	43-300 Bielsko-Biała ul. Piekarska 24	(32) 3750212	http://www.czpfeniks.pl/
3.	Szpital Pediatryczny	43-300 Bielsko-Biała ul. Sobieskiego 83	(33) 8284000	http://www.szpitalpediatryczny.pl/
4.	Wojewódzki Zakład Opieki Zdrowotnej nad Matką, Dzieckiem i Młodzieżą	42-200 Częstochowa ul. Sobieskiego 7 A	(34) 3606132 (34) 3606133 (34) 3606134	http://www.matkadziecko.com.pl/
5.	Specjalistyczno-Diagnostyczny Ośrodek Zdrowia A.Pawelczak	42-217 Częstochowa ul. Sobieskiego 84	(34) 3244155	http://www.pawelczak.com/
6.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	44-100 Gliwice ul. Młyńska 8	(32) 3321936	http://www.czpfeniks.pl/
7.	NZOZ Poradnia Psychologiczna PARTNER A.Wilczyńska	44-100 Gliwice ul. Wieczorka 22	(32) 3315873 wew. 25	http://psycholog-partner.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
8.	Zespół Wojewódzkich Przychodni Specjalistycznych	40-038 Katowice ul. Lompy 16	(32) 2553598 (32) 2552854	http://www.zwps.pl/
9.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks Sp.j.	40-832 Katowice ul. Witosa 21	(32) 2098312	http://www.czpfeniks.pl/
10.	Przychodnia Specjalistyczna SPZOZ	41-709 Ruda Śl. ul. Niedurnego 50 D	(32) 3403508	http://psruda.com.pl/
11.	NZOZ „CENTRUM MEDYCZNE” Sp z o.o.	44-206 Rybnik ul. Śląska 1	(32) 7393003	http://centrummed.hg.pl/
12.	Szpital Miejski w Siemianowicach Śląskich Sp. z o.o.	41-100 Siemianowice Śl. ul. 1-go Maja 9	(32) 2282127 (32) 2283030 wew.380	http://www.zozsiemianowice.pl/
13.	Centrum Pediatrii im. Jana Pawła II w Sosnowcu Sp. z o.o.	41-218 Sosnowiec ul. G. Zapolskiej 3	(32) 2929193	http://centrum-pediatrici.com.pl/
14.	Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej SPZOZ	42-600 Tarnowskie Góry Kartuszwiec 11	(32) 3831530 (32) 7690002	http://www.to-tu.eu/
15.	Wielospecjalistyczny Szpital Powiatowy S.A. im. dr B. Hagera	42-612 Tarnowskie Góry ul. Pyskowicka 47-51	(32) 3908200	http://wspsa.pl/
16.	Zespół Poradni Specjalistycznych „Awicenna” Sp. z o.o.	43-100 Tychy ul. Cyganerii 1	(32) 2192467	b.d.
17.	Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks	41-800 Zabrze ul. Grunwaldzka 46	(32) 2733211	http://www.czpfeniks.pl/
18.	Ośrodek Medyczo - Terapeutyczny „Syriusz” NZOZ	44-240 Żory ul. Promienna 5A	(32) 7231274 666-379-004	http://www.nzozsyriusz.pl/

b.d. - brak danych

24. Świadczenia psychiatryczne dla chorych somatycznie

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. NMP w Częstochowie	42-200 Częstochowa ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 7	(34) 3252611	http://www.szpitalparkitka.com.pl/
3.	Sosnowiecki Szpital Miejski Sp. z o.o.	41-200 Sosnowiec ul. Zegadłowicza 3	(32) 4130348	http://www.szpital.sosnowiec.pl/

25. Świadczenia psychiatryczne dla dorosłych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8149196 wew.135	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
2.	SPZOZ Wojewódzki Szpital Specjalistyczny Nr 4 w Bytomiu	41-902 Bytom al. Legionów 10	(32) 2810271 wew. 290 (32) 3964290	http://www.szpital4.bytom.pl/
3.	Szpital Specjalistyczny w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Zjednoczenia 10	(32) 3463670	http://www.szpitalspecjalistycznywchorzowie.pl/
4.	ZZOZ w Cieszynie Centrum Zdrowia Psychicznego	43-400 Cieszyn ul. Bielska 4	(33) 8549200 wew. 470 (33) 8549200 wew. 477	http://www.czp.cieszyn.pl/
5.	Powiatowy Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej	41-250 Czeladź ul. Szpitalna 40	(32) 2651644	http://pzzoz.bedzin.pl/
6.	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. NMP w Częstochowie	42-200 Częstochowa ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 7	(34) 3252611	http://www.szpitalparkitka.com.pl/
7.	Zagłębiowskie Centrum Onkologii Szpital Specjalistyczny im. Sz. Starkiewicza	41-300 Dąbrowa Górnicza ul. Krasińskiego 43	(32) 2622323 (32) 2623139	http://www.zco-dg.pl/
8.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy (świadczenia stacjonarne)	40-340 Katowice ul. Korczaka 27	(32) 6038400	http://www.centrumpsychiatrii.eu/
9.	SP Szpital Kliniczny Nr 7 Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach Górnośląskie Centrum Medyczne im. prof. L. Gieca (świadczenia stacjonarne)	40-635 Katowice ul. Ziołowa 45-47	(32) 3598000 (32) 3598123 (32) 2024025	http://www.gcm.pl/
10.	Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. dr. E. Cyrana w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Grunwaldzka 48	(34) 3532800	http://www.wsnlc.pl/
11.	PZOL Sp. z o.o. Beskidzkie Centrum Zdrowia Psychicznego	34-312 Międzybrodzie Bialskie ul. Graniczna 7	(33) 8661349 (33) 8661350 (33) 8621519	http://www.pzol.pl/
12.	Szpital Miejski w Rudzie Śląskiej Sp. z o.o.	41-711 Ruda Śl. ul. Główna 11	(32) 3440874 (32) 3440724	http://szpitalruda.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
13.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100	https://psychiatria.com/
14.	Sosnowiecki Szpital Miejski Sp. z o.o.	41-200 Sosnowiec ul. Zegadłowicza 3	(32) 4130348 (32) 4130431	http://www.szpital.sosnowiec.pl/
15.	Zespół Opieki Zdrowotnej w Świętochłowicach Sp. z o.o.	41-605 Świętochłowice ul. Chorzowska 36	(32) 2455041	http://www.zoz.net.pl/oddzialy/oddzial-psychiatryczny/
16.	Wielospecjalistyczny Szpital Powiatowy S.A. im. dr. B. Hagera	42-612 Tarnowskie Góry ul. Pyskowska 47-51	(32) 3908297 (32) 3908298	http://www.wspsa.pl/
17.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-180 Toszek ul. Gliwicka 5	(32) 2334112 wew. 221, 222, 223, 224, 229, 230	http://www.szpitalt.oszek.pl/

26. Świadczenia psychiatryczne dla dzieci i młodzieży

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. dr. E. Cyryna w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Grunwaldzka 48	(34) 3532800 (34) 3532922	http://www.wsnlc.pl/
2.	Centrum Pediatrii im. Jana Pawła II w Sosnowcu Sp. z o.o.	41-218 Sosnowiec ul. G. Zapolskiej 3	(32) 2929193	http://centrum-pediiatrii.com.pl/

27. Świadczenia psychiatryczne dla przewlekle chorych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-180 Toszek ul. Gliwicka 5	(32) 2334112 wew. 231, 235, 236	http://www.szpitalt.oszek.pl/

28. Świadczenia psychologiczne

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	NZOZ Przychodnia AGMED Sp. z o.o. Poradnia Psychologiczna	40-127 Katowice ul. Xawerego Dunikowskiego 12-14-16	(32) 2582402	http://www.nzozagmed.pl/
2.	NZOZ ALTERMED Sp. z o.o.	40-955 Katowice ul. Podgórna 4	(32) 2530040 (32) 2537681	http://www.altermedkatowice.pl/
3.	Centrum REHABILIS Sp. z o.o.	40-750 Katowice ul. Tadeusza Boya Żeleńskiego 100	(32) 2094132	http://centrumrehabilis.pl
3.	Dąbrówka Silesia Sp. z o.o. Poradnia Psychologiczna	40-058 Katowice ul. Marii Skłodowskiej-Curie 25/2	(32) 2383470	http://www.psychoterapia-silesia.pl/
4.	Przychodnia „Na Witosa” Sp. z o.o. Poradnia Psychologiczna	40-832 Katowice ul. Witosa 21	(32) 2540239 wew. 20	https://przychodniana-witosa.pl/
5.	NSZOZ GASTROMED	44-206 Rybnik ul. Śląska 1	(32) 7393384	https://placowki.mmp.pl
6.	Ośrodek Edukacyjno-Leczniczy EGO Magdalena Szyszko w Żorach	44-240 Żory Os. Korfantego PU-10 budynek KORMED	503140036 502631960	http://www.facebook.com/poradniaego2/

b.d. - brak danych

29. Świadczenia rehabilitacji psychiatrycznej

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8149196	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
2.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-187 Wielowieś/ Dąbrówka Rezerwat Przyrody Hubertus 1	(32) 2334838	http://www.szpitaltoszek.pl/
3.	Anna Gołba Oddział Dzienny Psychiatryczny Rehabilitacyjny	40-668 Katowice ul. Głuszców 9	(32) 2015103	b.d.
4.	Górnśląskie Centrum Medyczne im. prof. Leszka Gieca Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach Oddział Dzienny Rehabilitacji Psychiatrycznej	40-635 Katowice ul. Ziołowa 45-47	(32) 3598020	https://www.gcm.pl/index.php/strona-86-oddzial_psychiatrii_i_psychoterapii.html
5.	Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. dr. E. Cyrana w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Grunwaldzka 48	(34) 3532932	http://www.wsnlc.pl/
6.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100	https://psychiatria.com/

30. Świadczenia rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Fundacja Zapobiegania i Resocjalizacji Uzależnień "Nadzieja" Katolicki Ośrodek Wychowania i Terapii Młodzieży „Nadzieja”	43-346 Bielsko-Biała ul. Barkowska 167 C	(33) 8160767	http://nadzieja.bielsko.pl/
2.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-382 Bielsko-Biała ul. Kaszyska 40A	(33) 8183835	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
3.	Katolicki Ośrodek „Dom Nadziei”	41-905 Bytom ul. Konstytucji 9	(32) 2860623 wew. 21	http://www.domnadziei.pl/
4.	Ośrodek Rehabilitacyjny dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych „Straszny Dwór”	43-502 Czechowice – Dziedzice ul. Stalmacha 9	(32) 2155005	http://osrodekczechowice.blogspot.com
5.	Częstochowskie Towarzystwo Profilaktyki Społecznej	42-200 Częstochowa ul. Rejtana 7 B	(34) 3639757	http://cztps.eu/
6.	Stowarzyszenie „MONAR” Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień	42-360 Dębowiec 2	(34) 3682460	http://www.monar.com.pl/
7.	Archidiecezja Częstochowska Katolicki Ośrodek Rehabilitacyjno-Readaptacyjny „Betania”	42-244 Mstów ul. Leśna 13/14	(34) 3284072	b.d.
8.	NZOZ Zakład Lecznictwa Odwykowego „Szansa”	44-171 Pławniowice ul. Cmentarna18	(32) 2303247	b.d.

b.d. - brak danych

31. Świadczenia seksuologiczne i patologii współżycia

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Centrum Zdrowia Psychicznego Tychy	43-100 Tychy Al. Jana Pawła II 24	(32) 2713454 (32) 3750212	http://www.czptychy.pl/

32. Świadczenia terapii dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych z współistniejącymi zaburzeniami psychotycznymi (podwójna diagnoza)

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień Familia Sp. z o.o.	44-100 Gliwice ul. Dębowa 5	(32) 2703758	http://www.familia.org.pl/

33. Świadczenia terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Fundacja „Pro Salute”	42-500 Będzin ul. Sączewskiego 27	(32) 2673285	http://www.prosalute.home.pl/
2.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Mostowa 1	(33) 8123042	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
3.	Poradnia terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia w Przychodni Lekarskiej Szombierki w Bytomiu Sp. z o.o.	41-907 Bytom ul. Orzegowska 52 A	(32) 2819794	http://przychodniaszombierki.pl/
4.	Jerzy Furman, Urszula Suchowska Alicja Kwiecień S.C. „ANIMA”	41-500 Chorzów ul. Katowicka 77	(32) 2413942	https://placowki.mmp.pl
5.	Niepubliczny Zakład Opieki Psychiatryczno-Psychologicznej „VARIUSMED” S.C.	43-400 Cieszyn ul. Mennicza 20	(33) 8581386	b.d.
6.	Powiatowy Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej	41-250 Czeladź ul Szpitalna 40	(32) 2651644	http://pzzoz.bedzin.pl/
7.	Centrum Terapii	42-207 Częstochowa ul. Barlickiego 2	(34) 3675037	http://www.centrumterapii.czest.pl/
8.	NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Sp. z o.o.	42-200 Częstochowa ul. 1 maja 25	(34) 3681520	http://www.otua.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
9.	NSZOZ „MERKURY” Sp. z o.o.	41-300 Dąbrowa Górnicza ul. Adamieckiego 13	(32) 2623671 (32) 2623672 (32) 2629106 (32) 2629107	http://www.merkury.dabrowa.pl/
10.	Fundacja DROGA Ośrodek Edukacji, Profilaktyki i Psychoterapii „Droga”	40-308 Dąbrowa Górnicza ul. Piłsudskiego 92/56	(32) 2685067 519016004	http://fundacjadroga.pl/
11.	Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień FAMILIA Sp. z o.o.	44-100 Gliwice ul. Dębowa 5	(32) 2318615	http://www.familia.org.pl/
12.	Przychodnia Akademicka w Gliwicach Sp. z o.o.	44-100 Gliwice ul. Łużycka 5	(32) 2315344	http://www.przychodniaakademicka.pl/
13.	Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Odwykowego i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Gorzycach	44-350 Gorzyce ul. Zamkowa 8	(32) 4511205 (32) 4511172 (32) 4123155	http://www.woloizol.com.pl/
14.	Neuro-Med Centrum Terapii Nerwic Depresji i Uzależnień	44-330 Jastrzębie-Zdrój ul. Dębowa 20	(32) 4767355	http://neuro-med.eu
15.	Niepubliczny Wielospecjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Salus” Sp. z o.o.	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Wrocławska 12 A	(32) 4718739	http://www.salus-jastrzebie.pl/
16.	Zespół Lecznictwa Otwartego Sp. z o.o.	43-600 Jaworzno ul. Grunwaldzka 235	(32) 6164063 (32) 6163479	http://www.zlo-jaworzno.pl/
17.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy	40-338 Katowice ul. Korczaka 2	(32) 2048848 (32) 2569582	http://www.centrumpsychiatrii.eu/
18.	NZOZ ALTERMED Sp. z o.o.	40-955 Katowice ul. Podgórna 4	(32) 2530040	http://www.altermedkatowice.pl/
19.	Agencja Zdrowia Trzeźwości i Rozwoju Osobistego „AZTIRO” Beata Filar, Tomasz Pechta S.C.	40-555 Katowice ul. Rolna 7	(32) 6094845 513102135	http://www.aztiro.com.pl
20.	Zespół Opieki Zdrowotnej w Kłobucku	42-100 Kłobuck ul. Rómmla 4 A	(34) 3172206 (34) 3172247	http://www.zozklobuck.com.pl/
21.	Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej	43-143 Łęczyny ul. Asnyka 2	(32) 2166287	b.d.
22.	Centrum Zdrowia w Mikołowie Sp. z o.o.	43-190 Mikołów ul. Okrzei 31	(32) 2262072	http://www.szpital-mikolow.com.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
23.	MENS SANA Ośrodek Pomocy Psychologicznej Profilaktyki i Leczenia Uzależnień Sp. z o.o.	41-400 Mysłowice Rynek 8	(32) 2222907	http://www.mens-sana.pl/
24.	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Myszkowie	42-300 Myszków ul. Partyzantów 21	(34) 3130713 (34) 3134985	http://www.zozmyszkow.pl/
25.	NZOZ MEDICOR Kowalski, Pilarski, Janas Sp. j.	42-300 Myszków ul. Skłodowskiej 7	(34) 3137180	http://www.medicator.org.pl
26.	NSZOZ „Calm-Med”	43-251 Pniówek ul. Krucza 12	(32) 4483520 501449753	http://www.calm-med.pl/
27.	Poradnia Terapii Uzależnienia Od Alkoholu i Współuzależnienia prowadzona przez Śląską Fundację Błękitny Krzyż	43-200 Pszczyna ul. Ignacego Paderewskiego 11	(32) 2104292	b.d.
28.	NZOZ „Vitamed” Sp. z o.o.	44-370 Pszów ul. Andersa 22	(32) 7291315	http://www.nzozvitamed-pszow.pl
29.	NZOZ „Centrum Zdrowia” Sp. z o.o.	47-400 Racibórz ul. Klasztorna 10	(32) 4153835 (32) 4154784	http://www.centrum-zdrowia.net/
30.	Ośrodek Terapii Uzależnień i Pomocy Psychologicznej SPZOZ	41-700 Ruda Śl. ul. Ballestremów 16	(32) 7712644	http://www.bip.spzozotu.timtech.pl/
31.	Samodzielny Publiczny Zakład Terapii Uzależnień i Współuzależnienia	41-106 Siemianowice Śl. Al. Młodych 16	(32) 7654138 (32) 7669580	http://www.uzaleznienia.siemianowice.pl/
32.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy - filia	43-430 Skoczów ul. Katowicka 21	(32) 4386175 (32) 4386176	http://www.odwykskoczow.pl
33.	Sosnowiecki Szpital Miejski sp. z o.o. Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień	41-219 Sosnowiec ul. Szpitalna 1	(32) 4130551	http://www.szpital.sosnowiec.pl/nasza-dzialalnosc-2/centrum-psychoterapii-i-leczenia-uzaleznienn/
34.	Zespół Opieki Zdrowotnej w Świętochłowicach Sp. z o. o. – Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu	41-605 Świętochłowice ul. Szpitalna 2	(32) 2453871	http://www.zoz.net.pl/
35.	Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej SPZOZ	42-600 Tarnowskie Góry ul. Karłuszowiec 11	(32) 3831530	http://www.to-tu.eu/
36.	Usługi Medyczne „Śródmieście” Sp. z o.o.	42-600 Tarnowskie Góry ul. Piłsudskiego 16	(32) 2852864 (32) 2852828	http://www.nzoz.org.pl/

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
37.	MENS SANA Ośrodek Pomocy Psychologicznej Profilaktyki i Leczenia Uzależnień Sp. z o.o.	43-100 Tychy ul. Bukowa 20	(32) 3275183	http://www.mens-sana.pl/
38.	NZOZ Centrum Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień AL-MED	44-300 Wodzisław Śl. ul. Radlińska 16	(32) 4450406	http://www.almed-centrum.pl/
39.	FENIX Psychoterapia Uzależnień Sp. z o.o. Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia	44-300 Wodzisław Śl. ul. Pośpiecha 1A	530248724	b.d.
40.	NZOZ „Centrum Leczenia Uzależnień”	43-225 Wola ul. Poprzeczna 1	(32) 2119799	b.d.
41.	SPZOZ Ośrodek Profilaktyki Leczenia Uzależnień	41-800 Zabrze Park Hutniczy 6	(32) 2718442	http://www.opilu.pl/
42.	Szpital Powiatowy w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Piłsudskiego 80	(32) 6722011	http://www.szpitalzawiercie.pl/
43.	NZOZ „Poradnia Zdrowia Psychicznego i Uzależnień” Joachim Hansel, Czesław Fojcik Sp. j.	44-240 Żory Os. Sikorskiego 52 D	(32) 4341954	b.d.
44.	NZOZ Centrum Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień „AI-MED”	44-240 Żory Al. Wojska Polskiego 3c	(32) 7229092	http://www.almed-centrum.pl/

b.d. - brak danych

34. Świadczenia terapii uzależnienia od alkoholu - stacjonarne

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Odwykowego i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Gorzycach	44-350 Gorzyce ul. Zamkowa 8	(32) 4511172	http://www.woloizo1.com.pl/
2.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy	40-340 Katowice ul. Korczaka 27	(32) 6038400	http://www.centrumpsychiatrii.eu/
3.	Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. dr. E. Cyrana	42-700 Lubliniec ul. Grunwaldzka 48	(34) 3532800 (34) 3532935	http://www.wsnlc.pl/
4.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100	https://psychiatria.com/

5.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy	43-430 Skoczów ul. Katowicka 21	(33) 8584037	http://www.centrumpsychiatrii.eu/
6.	Zespół Opieki Zdrowotnej w Świętochłowicach Sp. z o.o. - Oddział terapii uzależnienia od alkoholu	41-600 Świętochłowice ul. Szpitalna 2	(32) 2453589	http://www.zoz.net.pl/oddzialy/oddzial-terapii-uzaleznien-od-alkoholu/
7.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-180 Toszek ul. Gliwicka 5	(32) 2334112 wew. 233	http://www.szpitaltoshzek.pl/

35. Świadczenia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr Tel.	Adres strony internetowej
1.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Mostowa 1	(33) 8123042	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
2.	Ośrodek Profilaktyczno-Społeczny dla Uzależnionych i Ich Rodzin	42-200 Częstochowa ul. Wiolinowa 1	(34) 3246097	http://www.powrotzuczestochowa.pl/orodek
3.	Stowarzyszenie „MONAR” Poradnia Profilaktyki i Terapii Uzależnień	42-200 Częstochowa ul. Ogrodowa 66	(34) 3654899	http://www.monar.czyst.pl/
4.	Fundacja DROGA Ośrodek Edukacji, Profilaktyki i Psychoterapii „Droga”	40-308 Dąbrowa Górnicza ul. Piłsudskiego 92	(32) 2685067 519016004	http://www.fundacjaadroga.pl/
5.	Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień Familia Sp. z o.o.	44-100 Gliwice ul. Dębowa 5	(32) 2318615	http://www.familia.org.pl/
6.	Neuro-Med Centrum Terapii Nerwic Depresji i Uzależnień	44-330 Jastrzębie-Zdrój ul. Dębowa 20	(32) 4767355	http://www.neuro-med.eu
7.	Zespół Wojewódzkich Przychodni Specjalistycznych	40-038 Katowice ul. Powstańców 31	(32) 2091181	http://www.zwps.pl/
8.	NZOZ Centrum Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień „AL-MED”	44-240 Żory Al. Wojska Polskiego 3c	(32) 7229092	http://www.almed-centrum.pl/

36. Świadczenia w izbie przyjęć szpitala

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr Tel.	Adres strony internetowej
1.	Bielskie Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8149267	http://www.psychiatria.bielsko.pl/
2.	ZZOZ w Cieszynie Centrum Zdrowia Psychicznego	43-400 Cieszyn ul. Bielska 4	(33) 8549200 wew. 478	http://www.czp.cieszyn.pl/
3.	Powiatowy Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej	41-250 Czeladź ul. Szpitalna 40	(32) 2651644	http://pzzoz.bedzin.pl/
4.	Zagłębiowskie Centrum Onkologii Szpital Specjalistyczny im. Sz. Starkiewicza	41-300 Dąbrowa Górnicza ul. Krasińskiego 43	(32) 2622323 (32) 2623139	http://www.zco-dg.pl/
5.	Centrum Psychiatrii w Katowicach im. dr. Krzysztofa Czumy	40-340 Katowice ul. Korczaka 27	(32) 6038551	http://www.centrumpsychiatrii.eu/
6.	Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. dr. E. Cyrana w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Grunwaldzka 48	(34) 3532856	http://www.wsnlc.pl/
7.	Szpital Miejski w Rudzie Śląskiej Sp. z o.o.	41-711 Ruda Śl. ul. Główna 11	(32) 3440867	http://szpitalruda.pl/
8.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100 (32) 4328183	https://psychiatria.com/
9.	Zespół Opieki Zdrowotnej w Świętochłowicach	41-605 Świętochłowice ul. Chorzowska 38	(32) 3461489 (32) 2455041 (32) 2455042 (32) 2455043	http://www.zoz.net.pl/
10.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-180 Toszek ul. Gliwicka 5	(32) 2334112 wew. 220	http://www.szpitaltoshzek.pl/

37. Świadczenia w psychiatrii sądowej w warunkach podstawowego zabezpieczenia

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100	https://psychiatria.com/
2.	Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. dr. E. Cyrana w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Grunwaldzka 48	(34) 3532891	http://www.wsnlc.pl/

38. Świadczenia w psychiatrii sądowej w warunkach wzmocnionego zabezpieczenia

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. dr. E. Cyrana w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Grunwaldzka 48	(34) 3532850	http://www.wsnlc.pl/
2.	SPZOZ Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Rybniku	44-201 Rybnik ul. Gliwicka 33	(32) 4328100	https://psychiatria.com/
3.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-180 Toszek ul. Gliwicka 5	(32) 2334112 wew. 225, 226	http://www.szpitaltoszek.pl/

39. Świadczenia w psychiatrii sądowej w warunkach wzmocnionego zabezpieczenia dla nieletnich

Lp.	Podmiot leczniczy realizujący świadczenie	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku	44-180 Toszek ul. Gliwicka 5	(32) 2334112 wew. 360	http://www.szpitaltoszek.pl/

II Pomoc Społeczna i Aktywizacja Zawodowa Osób z Zaburzeniami Psychicznymi

A. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej:

1. Ośrodek Pomocy Społecznej.
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.
3. Ośrodki Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi (Środowiskowy Dom Samopomocy, Klub Samopomocy).
4. Dom Pomocy Społecznej.
5. Mieszkanie Chronione.
6. Rodzinny Dom Pomocy.
7. Ośrodek Interwencji Kryzysowej.
8. Hostel (przy ośrodku interwencji kryzysowej).

B. Instytucje integracji społecznej:

1. Centrum Integracji Społecznej.
2. Klub Integracji Społecznej.
3. Warsztat Terapii Zajęciowej.
4. Zakład Aktywności Zawodowej.
5. Zakład Pracy Chronionej.

C. Poradnictwo zawodowe i aktywizacja zawodowa dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

1. Powiatowy Urząd Pracy.
2. Rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej ZUS.

A. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej

Zgodnie z *ustawą o pomocy społecznej* z dnia 12 marca 2004 r. pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne zasoby, możliwości i uprawnienia. Wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb oraz umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń, przewidzianych ww. ustawą,
- pracy socjalnej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb,
- analizie i ocenie zjawisk, stwarzających zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując z:

- organizacjami społecznymi i pozarządowymi (fundacjami, stowarzyszeniami itp.),
- Kościołem Katolickim, innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi,
- osobami fizycznymi i prawnymi.

Jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, zajmującymi się pomocą społeczną osób z zaburzeniami psychicznymi są: Ośrodki Pomocy Społecznej, Ośrodki Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi, Domy Pomocy Społecznej, Mieszkania Chronione, Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Rodzinne Domy Pomocy, Ośrodki Interwencji Kryzysowej, Hostele (zwykle przy ośrodkach interwencji kryzysowej).

1. Ośrodek Pomocy Społecznej

Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) to jednostka organizacyjna pomocy społecznej, której podstawowym celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby oraz możliwości, wspieranie ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb, umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz w miarę możliwości doprowadzenie ich do życiowego usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem. Działalność OPS obejmuje m.in.: przyznawanie i udzielanie świadczeń pieniężnych, pomocy rzeczowej oraz pracy socjalnej, jak również koordynację realizacji pozostałych zadań gminy z zakresu pomocy społecznej.

OPS stanowią pierwsze miejsce kontaktu w przypadku zamiaru uzyskania świadczeń opiekuńczych, wsparcia w życiu codziennym lub korzystania z pomocy poza miejscem zamieszkania. W miastach na prawach powiatu OPS łączy funkcje Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Do zadań OPS należą m.in.:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzenie domów pomocy społecznej oraz ośrodków wsparcia (np. środowiskowe domy samopomocy) dla osób z zaburzeniami psychicznymi o zasięgu lokalnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych,
- praca socjalna i praktyka socjalna,
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- udzielenie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzeń losowych,
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów społecznych, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- sprawienie pogrzebu (osoby bezdomne),
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, zasiłków celowych i specjalnych.

Ośrodki Pomocy Społecznej

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	GOPS w Bestwinie	43-512 Bestwina ul. Szkolna 4	(32) 2154658 (32) 2154637 (32) 2103118	http://www.gops.bestwina.pl/
		43-512 Kaniów ul. Batalionów Chłopskich 50 - Filia		
2.	MOPS w Będzinie	42-500 Będzin ul. 11 Listopada 1	(32) 2674982	http://www.mops.bedzin.pl/
3.	MOPS w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. K. Miarki 11	(33) 4995600	https://www.mops.bielsko.pl
4.	MOPS w Bieruniu	43-155 Bieruń ul. Jagiełły 1	(32) 2162176 (32) 2162744	http://www.mops.bierun.pl
5.	MOPS w Blachowni	42-290 Blachownia ul. Sienkiewicza 22	(34) 3271805 (34) 3271569	b.d.
6.	OPS w Bobrownikach	42-584 Dobieszowice ul. Kościuszki 25 C	(32) 2877863 502097819	http://ops.bobrowniki.pl/
7.	GOPS w Bojszowach	43-220 Świerczyniec ul. Sierpowa 38	(32) 3289305	http://gops.bojszowy.pl/
8.	GOPS w Boronowie	42-283 Boronów ul. Dolna 2	(34) 3539551	http://gops.boronow.pl/
9.	GOPS w Brennej	43-438 Brenna ul. Leśnica 8	(33) 8536459 (33) 8536034 (33) 8551261	http://www.brenna.org.pl <i>W zakładce „Urząd Gminy - Jednostki Organizacyjne”</i>
10.	GOPS w Buczkowicach	43-374 Buczkowice ul. Lipowska 730	(33) 8117711	www.bip.ugbuczkowice.rekord.pl/ <i>W zakładce „Jednostki organizacyjne - wykaz jednostek organizacyjnych Gminy Buczkowice - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej”</i>
11.	MOPR w Bytomiu	41-902 Bytom ul. Strzelców Bytomskich 16	(32) 3886700	http://www.mopr.bytom.pl
12.	GOPS w Chełmie Śląskim	41-403 Chełm Śląski ul. Techników 18	(32) 2257695	http://www.gopschelmsl.pl
13.	OPS w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Raclawicka 19	(32) 7716303	http://www.opschorzow.pl/

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
14.	GOPS w Chybiu	43-520 Chybie ul. Bielska 61	(33) 8589222 (33) 8589244	http://www.gops.chybie.samorzady.pl/
15.	GOPS w Ciasnej	42-793 Ciasna ul. Nowa 1 A	(34) 3535102	http://gopsciasna.tnb.pl/
16.	MOPS w Cieszynie	43-400 Cieszyn ul. Skrajna 5	(33) 4794900	http://www.mops.cieszyn.pl/
17.	OPS w Czechowicach-Dziedzicach	43-502 Czechowice-Dziedzice ul. Kolejowa 37	(32) 2155098 (32) 2152388 (32) 2154409	http://www.ops.czechowice-dziedzice.pl/
18.	MOPS w Czeladzi	41-250 Czeladź ul. 17 lipca 27	(32) 2651442	http://www.mops.czeladz.pl/
19.	GOPS w Czernichowie	34-311 Czernichów ul. Strażacka 6/7	(33) 8661338	http://www.gops.czernichow.com.pl/
20.	OPS w Czerwionce-Leszczynach	44-230 Czerwionka-Leszczyny ul. 3 Maja 36 B	(32) 4312039 (32) 4311166 (32) 7231670 (32) 4318100	http://www.opsczerwionka-leszczyny.pl/
21.	MOPS w Częstochowie	42-217 Częstochowa ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 2	(34) 3724200	http://www.mops.czestochowa.um.gov.pl/
22.	MOPS w Dąbrowie Górniczej	41-300 Dąbrowa Górnicza Al. Józefa Piłsudskiego 2	(32) 2624040	http://www.mops.com.pl/
23.	GOPS w Dąbrowie Zielonej	42-265 Dąbrowa Zielona ul. Plac Kościuszki 31	(34) 3555051	http://bip.gops.dabrowazielona.pl/
24.	GOPS w Dębowcu	43- 426 Dębowiec ul. Katowicka 3	(33) 8562242	http://www.debowiec.cieszyn.pl <i>W zakładce „Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej”</i>
25.	OPS w Gaszowicach	44-293 Gaszowice ul. Rydułtowska 2	(32) 4327157	http://ops.gaszowice.pl/
26.	OPS w Gierałtowicach	44-186 Gierałtowice ul. Powstańców Śląskich 1	(32) 3011527 (32) 3011528	http://www.gieraltowice.naszops.pl/
27.	GOPS w Gilowicach	34-322 Gilowice ul. Strażacka 2	(33) 8653556	http://www.gilowice.pl/ <i>W zakładce „Jednostki Organizacyjne – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej”</i>

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
28.	OPS w Gliwicach	44-100 Gliwice ul. Górnych Wałów 9	(32) 3359600 (32) 3359700 (32) 3359699	http://opsgliwice.pl/
29.	OPS w Goczałkowicach- Zdroju	43-230 Goczałkowice-Zdrój ul. Uzdrowska 61	(32) 2127055	http://www.ops.goczalkowicezdroj.pl/
30.	GOPS w Godowie	44-341 Godów siedziba w Gołkowicach ul. Celna 51	(32) 4727733	http://www.ops.godow.bip.info.pl/
31.	GOPS w Goleszowie	43-440 Goleszów ul. Cieszyńska 29	(33) 4790554 (33) 4790517	http://gops-goleszow.pl/
32.	OPS w Gorzycach	44-350 Gorzyce ul. Raciborska 27	(32) 4511671 (32) 4514444	http://www.opsgorzycy.pl/
33.	GOPS w Hażlachu	43-419 Hażlach ul. Główna 37	(33) 8569600	http://www.gops.hazlach.samorzady.pl/
34.	GOPS w Herbach	42-284 Herby ul. Lubliniecka 33	(34) 3574100 (34) 3574101	http://www.gopsherby.pl/
35.	MOPS w Imielinie	41-407 Imielin ul. Imielińska 87	(32) 2255746	http://www.mopsimielin.naszops.pl/
36.	GOPS w Irządzach	42-446 Irządze Irządze 127 A	(34) 3543192	http://www.gops.irzadze.pl/
37.	GOPS w Istebnej	43-470 Istebna Istebna 1000	(33) 8577648 (33) 8577649 (33) 8556222	http://www.gops-istebna.pl/
38.	GOPS w Janowie	42-253 Janów ul. Żarecka 1	(34) 3278405	http://www.gops.janow.pl/
39.	GOPS w Jasienicy	43-385 Jasienica Jasienica 845	(33) 8152992	http://www.gops.jasienica.pl
40.	OPS w Jastrzębiu-Zdroju	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Opolska 9	(32) 4349600 (32) 4349657	http://www.ops.jastrzebie.pl/
41.	GOPS w Jaworzu	43-384 Jaworze ul. Zdrojowa 82	(33) 8286672	http://www.jaworze.pl/ <i>W zakładce „Jednostki organizacyjne – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej”</i>
42.	MOPS w Jaworznie	43-600 Jaworzno ul. Północna 9 B	(32) 6181840	http://www.mops.jaworzno.pl/
43.	OPS-w Jejkowicach	44-290 Jejkowice ul. Szkolna 6	(32) 4302702	http://www.jejkowice.naszops.pl/
44.	GOPS w Jeleśni	34-340 Jeleśnia ul. Plebańska 1	(33) 8619575	http://www.jelesnia.pl/ <i>W zakładce Adresy i telefony</i>
45.	MOPS w Kaletach	42-660 Kalety ul. Żwirki i Wigury 2	(34) 3527634 (34) 3527643	http://www.mops.kalety.pl/

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
46.	GOPS w Kamienicy Polskiej	42-260 Kamienica Polska ul. Konopnickiej 12	(34) 3273492	http://www.kamienicapolska.pl/ <i>W zakładce „Urząd Gminy - Organizacja Urzędu”</i>
47.	MOPS w Katowicach	40-032 Katowice ul. Jagiellońska 17	(32) 2510087 (32) 2517817 (32) 2511451	http://www.mops.katowice.pl/
48.	GOPS w Kłobucku	42-100 Kłobuck ul. Zamkowa 12	(34) 3735100	http://www.gopsklobuck.pl/
49.	GOPS w Kłomnicach	42-270 Zdrowa ul. Łąkowa 1	(34) 3893660 (34) 3281277	http://www.gops.klomnice.pl/
50.	MOPS w Knurowie	44-190 Knurów ul. Ks. A. Koziółka 2	(32) 3355000	http://www.mopsknurow.pl/
51.	GOPS w Kobiórze	43-210 Kobiór ul. Centralna 57	(32) 2188595 (32) 2188596	http://www.kobior.naszops.pl/
52.	GOPS w Kochanowicach	42-713 Kochanowice ul. Lubliniecka 7	(34) 3533427	http://www.gops.kochanowice.pl/
53.	MGOPS w Koniecpolu	42-230 Koniecpol ul. Chrzęstowska 6 A	(34) 3551881 (34) 3551387	http://www.mgopskoniecpol.pl/
54.	GOPS w Konopiskach	42-274 Konopiska ul. Lipowa 1	(34) 3282030	http://www.konopiska.pl/ <i>W zakładce „Gmina-Pomoc społeczna”</i>
55.	OPS w Kornowacu	44-285 Kornowac ul. Raciborska 48	(32) 4301211 (32) 4301037	http://bip.kornowac.pl/ <i>W zakładce „Menu podmiotowe – Dane teleadresowe – Pomoc społeczna”</i>
56.	GOPS w Koszarawie	34-332 Koszarawa ul. Koszarawa 17	(33) 8639413	http://bip.gwkoszarawa.fi nn.pl/ <i>W zakładce „Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszarawie”</i>
57.	GOPS w Koszęcinie	42-286 Koszęcin ul. Sobieskiego 11 A	(34) 3524083	http://www.koszeцин.naszops.pl/
58.	GMOPS w Koziegłowych	42-350 Koziegłowy ul. 3 Maja 25	(34) 3337142	http://kozieglowy.pl/gmops/
59.	GOPS w Kozach	43-340 Kozy ul. Szkolna 1	(33) 8175827 (33) 8123460	http://gops.kozy.pl/
60.	GOPS w Kroczycach	42-425 Kroczyce ul. Batalionów Chłopskich 29	(34) 3152150 (34) 3152151 (34) 3152152 (34) 3152153	http://www.gopskroczyce.pl/
61.	GOPS w Krupskim Młynie	42-693 Krupski Młyn ul. Zawadzkiego 3	(32) 2848442	http://www.krupskimlyn.pl/ <i>W zakładce „Nasza Gmina -</i>

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
				<i>Jednostki Organizacyjne</i>
62.	GOPS w Kruszynie	42-282 Kruszyna ul. Kmicica 5	(34) 3202003	http://www.kruszyna.com/ W zakładce GOPS
63.	GOPS w Krzanowicach	47-470 Krzanowice ul. Zawadzkiego 5	(32) 4109309	http://www.gopskrzanowice.pl/
64.	GMOPS w Krzepicach	42-160 Krzepice ul. Częstochowska 13	(34) 3175024 (34) 3175720	http://krzepice.naszops.pl/
65.	OPS w Krzyżanowicach	47-451 Tworków ul. Zamkowa 50	(32) 4196300	http://www.krzyzanowice.pl/ <i>W zakładce „Informator - Inne Jednostki gminy”</i>
66.	MOPS w Kuźni Raciborskiej	47-420 Kuźnia Raciborska ul. Powstańców 15	(32) 4191073 (32) 4191074	http://www.mops-kuznia.pl/
67.	GOPS w Lelowie	42-235 Lelów ul. Szczekocińska 18	(34) 3550014	http://www.lelow.naszops.pl/
68.	MOPS w Łędzinach	43-143 Łędziny ul. Łędzińska 47	(32) 2166791	http://www.mopsledziny.pl/
69.	GOPS w Lipiu	42-165 Lipie ul. Częstochowska 29	(34) 3188033 (34) 3188034 (34) 3188035	http://www.lipie.pl/ <i>W zakładce „Pomoc społeczna”</i>
70.	GOPS w Lipowej	34-324 Lipowa ul. Lipowa 654	(33) 8671329	http://www.bip.ug-lipowa.com/ <i>W zakładce Inne</i>
71.	MOPS w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Oświęcimska 30	(34) 3562005	http://www.mops.lubliniec.pl/
72.	OPS w Lubomi	44-360 Lubomia ul. Korfanteo 71	(32) 4516026 (32) 4516104	http://ops.lubomia.finn.pl/
73.	OPS w Lyskach	44-295 Lyski ul. Dworcowa 1 A	(32) 4300375	http://www.lyski.pl/ <i>W zakładce „BIP - Jednostki organizacyjne”</i>
74.	MOPS w Łaziskach Górnych	43-170 Łaziska Górne ul. Energetyków 5	(32) 3262340	http://www.mops.laziska.pl/
75.	OPS w Łazach	42-450 Łazy ul. Pocztowa 14	(32) 6729176 (32) 6729571	http://www.opslazy.pl/

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
76.	GOPS w Łękawicy	34-321 Łękawica ul. Żywiecka 52	(33) 8622577	http://www.lekawica.com.pl/ W zakładce Jednostki Organizacyjne – GOPS
77.	GOPS w Łodygowicach	34-325 Łodygowice ul. Królowej Jadwigi 6	(33) 8631854 (33) 8631909	http://www.lodygowice.pl/ W zakładce „Ważne adresy”
78.	OPS w Markłowicach	44-321 Markłowice ul. Wyzwolenia 71	(32) 4550684	http://www.marklowice.pl/ W zakładce Informator - Jednostki Organizacyjne
79.	MOPS w Miasteczku Śląskim	42-610 Miasteczko Śl. ul. Staromiejska 8	(32) 2888466	http://mops-miasteczkosl.pl/
80.	GOPS w Miedznej z/s w Woli	43-225 Wola ul. Poprzeczna 1	(32) 2118251 (32) 4491336	http://gops.miedzna.pl/
81.	GOPS w Miedźnie	42-120 Miedźno ul. Ułańska 25	(34) 3181738 (34) 3181745	http://www.bip.miedzno.akcessnet.net/ W zakładce „Jednostki organizacyjne”
82.	OPS w Mierzęcicach	42-460 Mierzęcice ul. Wolności 95	(32) 2887056	http://www.mierzecice.pl/ W zakładce - Przewodnik adresowy - Inne instytucje publiczne”
83.	MOPS w Mikołowie	43-190 Mikołów ul. Kolejowa 2	(32) 3242660	http://www.mops.mikolow.pl/
84.	GOPS w Milówce	34-360 Milówka ul. J. Kazimierza 121	(33) 8637767 (33) 8637190	http://www.gops.milowka.pl/
85.	GOPS w Mstowie	42-244 Mstów ul. 16-go Stycznia 14	(34) 3284106 (34) 3295817	http://www.mstow.pl/ W zakładce „Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej”
86.	OPS w Mszanie	44-323 Połomia ul. Centralna 93	(32) 4752941 (32) 4720042	http://www.ops.mszana.ug.gov.pl
87.	GOPS w Mykanowie	42-233 Mykanów ul. Samorządowa 1	(34) 3288023	http://www.mykanow.4bip.pl/ W zakładce „Jednostki Organizacyjne”
88.	MOPS w Mysłowicach	41-400 Mysłowice ul. Gwarków 24	(32) 2222812 (32) 2221544	http://www.mops.myslownice.pl/
89.	MOPS w Myszkowie	42-300 Myszków ul. Pułaskiego 7	(34) 3135630 (34) 3135021	http://www.mops.miastomyszkow.pl/
90.	GOPS w Nędzy	47-440 Nędza ul. Leśna 1 ul. Jana Pawła II 41A	(32) 4102050 (32) 4147237	http://www.gopsnedza.pl/

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
91.	GOPS w Niegowie	42-320 Niegowa ul. Bankowa 21	(34) 3171069	http://www.gopsniegowa.pl/
92.	OPS w Ogrodzieńcu	42-440 Ogrodzieniec ul. Plac Wolności 42	(32) 6709735 (32) 6700364 (32) 6733526	http://www.ops.ogrodzieniec.pl/
93.	GOPS w Olsztynie k. Częstochowy	42-256 Olsztyn Pl. Piłsudskiego 10	(34) 3285920	http://www.olsztyn.bip.jur.pl/ <i>W zakładce „Jednostki podległe – Jednostki organizacyjne”</i>
94.	GOPS w Opatowie	42-152 Opatów ul. Kościuszki 27	(34) 3196033	http://www.bip.opatow.akcessnet.net/ <i>W zakładce „Inne- Jednostki organizacyjne”</i>
95.	GOPS w Ornontowicach	43-178 Ornontowice ul. Żabik 9	(32) 2354503	http://www.gops.ornontowice.pl/
96.	MOPS w Orzeszu	43-180 Orzesze ul. Rynek 2a	(32) 2215520	http://www.ops.pl/
97.	OPS w Ożarówicach	42-625 Ożarówice ul. Dworcowa 15	(32) 2840151	http://www.ozarowice.naszops.pl
98.	GOPS w Pankach	42-140 Panki ul. Tysiąclecia 5	(34) 3179034 (34) 3179035	http://www.bip.panki.akcessnet.net/ <i>W zakładce „Inne - Jednostki organizacyjne”</i>
99.	OPS w Pawłowicach	43-251 Pawłowice ul. Górnicza 26	(32) 4721741	http://ops.pawlowice.pl/
100.	GOPS w Pawonkowie	42-772 Pawonków ul. Skrzydłowska 7	(34) 3534032	http://www.pawonkow.naszops.pl/
101.	MOPR w Piekarach Śląskich	41-949 Piekary Śl. ul. B-pa Nankera 103	(32) 2883574 (32) 2879503	http://mopr.piekary.pl/
102.	GOPS w Pietrowicach Wielkich	47-480 Pietrowice Wielkie ul. Szkolna 5	(32) 4198101	http://www.gops.pietrowicewielkie.pl/
103.	OPS w Pilchowicach	44-144 Nieborowice ul. Główna 52	(32) 3327162 (32) 3327165	http://ops.pilchowice.pl/
104.	OPS w Pilicy	42-436 Pilica ul. Senatorska 3	(32) 6716126	http://www.opspilica.pl/

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
105.	GOPS w Poczesnej	42-262 Poczesna ul. Wolności 2	(34) 3274116 (34) 3274166	http://www.poczesna.pl/ <i>W zakładce „Informator-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej”</i>
106.	GOPS w Popowie	42-110 Popów ul. Częstochowska 6	(34) 3177067	http://gminapopow.pl/ <i>W zakładce „Urząd Gminy-Jednostki organizacyjne Gminy Popów”</i>
107.	GOPS w Poraju	42-360 Poraj ul. Górnicza 21	(34) 3145629	http://gopsporaj.strefa.pl/
108.	GOPS w Porąbce	43-353 Porąbka ul. Rynek 4	(33) 8106045	http://www.gops.porabka.pl/
109.	MOPS w Porębie	42-480 Poręba ul. Chopina 1	(32) 6772033	https://poreba.naszops.pl/
110.	GOPS w Przyrowie	42-248 Przyrów ul. Częstochowska 7	(34) 3554120 (34) 3554121 (34) 3554122	http://www.przyrow.pl/ <i>W zakładce „Jednostki organizacyjne”</i>
111.	GOPS w Przystajni	42-141 Przystajń ul. Częstochowska 5	(34) 3191044	http://gopsprzystajn.bip.gov.pl/
112.	OPS w Psarach	42-512 Psary ul. Szkolna 100	(32) 2672262	http://www.ops.psary.pl/
113.	OPS w Pszczynie	43-200 Pszczyna ul. Kilińskiego 5 A	(32) 2104173 (32) 2105810	http://www.opspszczyna.pl/
114.	OPS w Pszowie	44-370 Pszów ul. Traugutta 48	(32) 7291046 (32) 4557586	http://pszow.pl/ <i>W zakładce „Miasto-Ośrodek Pomocy Społecznej”</i>
115.	OPS w Pyskowicach	44-120 Pyskowice ul. Cicha 1	(32) 2332355 (32) 3330252	http://www.opspyskowice.pl/
116.	OPS w Raciborzu	47-400 Racibórz ul. Sienkiewicza 1	(32) 4152650 (32) 4190642 (32) 4190643	http://ops.bipraciborz.pl/
117.	OPS w Radlinie	44-310 Radlin ul. Solskiego 15	(32) 4567231 (32) 4567363	http://www.ops.radlin.pl/ops/
118.	GOPS w Radziechowach-Wieprzu	34-381 Radziechowy-Wieprz ul. Radziechowy 700	(33) 8676615	http://www.radziechowy-wieprz.pl/ <i>W zakładce „Jednostki organizacyjne”</i>
119.	OPS w Radzionkowie	41-922 Radzionków ul. Kużaja 19	(32) 2866544	http://www.ops.radzionkow.pl/

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
120.	GOPS w Rajczy	34-370 Rajcza ul. Górska 1	(33) 8643155	http://www.rajcza.com.pl/ W zakładce „Dla mieszkańców”
121.	GOPS w Rędzinach	42-242 Rędziny ul. Mickiewicza nr 7	(34) 3201998 (34) 3201015	http://www.redziny.pl/ W zakładce „Pomoc społeczna”
122.	MOPS w Rudzie Śląskiej	41-709 Ruda Śl. ul. Markowej 20	(32) 3440323	http://www.mops.rsl.pl/
123.	GOPS w Rudniku	47-411 Rudnik ul. Gawliny 2	(32) 4106425	http://www.gmina-rudnik.pl/ W zakładce „Jednostki organizacyjne”
124.	OPS w Rudzińcu	44-160 Rudziniec ul. Gliwicka 26	(32) 4000775	http://www.opsrudziniec.pl/
125.	OPS w Rybniku	44-200 Rybnik ul. Żużłowa 25	(32) 4221111	https://www.opsrybnik.pl/
126.	MOPS w Rydułtowach	44-280 Rydułtowy ul. Raciborska 369 (budynek USC)	(32) 4574797 (32) 4532112 (32) 4537521	http://www.rydułtowy.naszops.pl/
127.	MOPS w Siemianowicach Śląskich	41-100 Siemianowice Śl. ul. Szkolna 17	(32) 7656200 (32) 7656216	http://www.mops.siemianowice.pl/
128.	OPS w Siewierzu	42-470 Siewierz ul. Żwirki i Wigury 16	(32) 6499490 (32) 6499491 (32) 6499492	http://www.efs-ops.siewierz.pl/
129.	OPS w Skoczowie	43-430 Skoczów ul. Morcinka 18	(33) 8533452	http://ops.skoczow.pl/
130.	MOPS w Sławkowie	41-260 Sławków ul. Kościelna 11	(32) 2931421 (32) 2931078	http://bip.mops.slawkow.pl/
131.	MOPS w Sosnowcu	41-200 Sosnowiec ul. 3-go Maja 33	(32) 2962201	http://www.mopssosnowiec.pl/
132.	OPS w Sośnicowicach	44-153 Sośnicowice ul. Szprynek 1	(32) 4285180	http://sosnicowice.i-gmina.pl/ W zakładce „Jednostki - Jednostki organizacyjne”
133.	GOPS w Starczy	42-261 Starcza ul. Szkolna 1	(34) 3140508	http://www.gmina-starcza.pl/ W zakładce „Pomoc Społeczna”

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
134.	MOPS w Strumieniu	43-246 Strumień ul. 1-go Maja 18	(33) 8571460 (33) 8570103	http://mops.strumien.pl/
135.	GOPS w Suszcu	43-267 Suszec ul. Lipowa 1	(32) 4493083 (32) 4493080	http://www.gopssuszec.naszops.pl
136.	MGOPS w Szczekocinach	42- 445 Szczekociny ul. Przemysłowa 2	(34) 3557013 (34) 3557960	http://www.szczekociny.naszops.pl/
137.	MOPS w Szczyrku	43-370 Szczyrk ul. Beskidzka 4	(33) 8178974	http://www.bip.szczyrk.pl/ <i>W zakładce „Jednostki organizacyjne”</i>
138.	GOPS w Ślemieniu	34-323 Ślemień ul. Krakowska 124	(33) 8654647	http://www.slemien.naszops.pl
139.	OPS w Świerkłańcu	42-620 Nakło Śl. ul. Główna 62	(32) 3902188	http://www.swierklaniec.naszops.pl/
140.	GOPS w Świerklanach	44-266 Świerklany ul. Strażacka 1	(32) 4304254	http://ops.swierklany.pl/
141.	OPS w Świętochłowicach	41-600 Świętochłowice ul. Katowicka 35	(32) 2454860 (32) 2450556 (32) 2455104	http://www.ops-sw.pl/
142.	GOPS w Świnnej	34-331 Świnna /Pewel Mała ul. Jana Pawła II 68	(33) 8638003	http://www.swinna.naszops.pl
143.	MOPS w Tarnowskich Górach	42-612 Tarnowskie Góry ul. Janasa 9	(32) 4768500	http://www.mopstg.pl/
144.	OPS w Toszku	44-180 Toszek ul. Rynek 11	(32) 3326714 (32) 3326702	http://ops.toszek.pl/
145.	GOPS w Tworogu	42-690 Tworóg ul. Zamkowa 16	(32) 2846857	http://gopstworog.naszops.pl/
146.	MOPS w Tychach	43-100 Tychy ul. Budowlanych 59	(32) 3270246 (32) 3270247	http://www.mops.tychy.pl
147.	GOPS w Ujsolach	34-371 Ujsoly ul. Gminna 1	(33) 8647350	http://www.bip-gops.ujsoy.com.pl/
148.	MOPS w Ustroniu	43-450 Ustroń ul. Konopnickiej 40	(33) 8542634	http://www.mops.ustron.pl/
149.	GOPS w Węgierskiej Górze	34-350 Węgierska Górka ul. Zielona 43	(33) 8623646	http://www.wegierska-gorka.pl/ <i>W zakładce „Pomoc społeczna”</i>

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
150.	OPS w Wielowisi	44-187 Wielowieś ul. Główna 1	(32) 2336058	http://www.e-bip.pl/start/25 <i>W zakładce „Samorządowe jednostki i inne podmioty”</i>
151.	GOPS w Wilamowicach	43-330 Wilamowice ul. Rynek 1	(33) 4999080	http://gops.wilamowice.pl/
152.	GOPS w Wilkowicach	43-365 Wilkowice ul. Parkowa 10	(33) 4432255	http://gops.wilkowice.pl/
153.	MOPS w Wiśle	43-460 Wisła Pl. Hoffa 3	(33) 8553553	http://www.mops.wisla.pl/
154.	GOPS we Włodowicach	42-421 Włodowice ul. Krakowska 26	(34) 3153049	http://www.gopswlodowice.pl/
155.	MOPS w Wodzisławiu Śląskim	44-300 Wodzisław Śl. ul. Daszyńskiego 3	(32) 4556200 (32) 4553451 (32) 4553557	http://www.mops.wodzislaw-slaski.pl
156.	MOPS w Wojkowicach	42-580 Wojkowice ul. Jana III Sobieskiego 125	(32) 7695080 (32) 7695084	http://www.mopswojkowice.pl/
157.	MGOPS w Woźnikach	42-289 Woźniki ul. Rynek 6	(34) 3610181	http://bip.wozniki.pl/ <i>W zakładce „Jednostki podległe – Pomoc społeczna”</i>
158.	GOPS we Wręcycy Wielkiej	42-130 Wręcycy Wielkiej ul. Sienkiewicza 1	(34) 3170331 (34) 3192466	http://gopswreczycawielka.pl/
159.	GOPS w Wyrach	43-175 Wiry ul. Główna 107	(32) 3230238	http://gopswyry.eu/
160.	7MOPR w Zabrze	41-800 Zabrze ul. 3 Maja 16	(32) 2777800	http://www.mopr.zabrze.pl/
161.	MOPS w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Piłsudskiego 47	(32) 6727701 (32) 6722134	http://mopszawiercie.pl/
162.	GOPS w Zbroslawicach	42-674 Kamieniec ul. Tarnogórska 4 A	(32) 2337892	http://www.zbroslawice.pl/ <i>W zakładce „Jednostki organizacyjne”</i>
163.	GOPS w Zebrzydowicach	43-410 Zebrzydowice ul. Ks. A. Janusza 6	(32) 4755118 (32) 4755129	http://www.gops.zebrzydowice.pl/
164.	MGOPS w Żarkach	42-310 Żarki ul. Myszowska 28	(34) 3130085	http://opszarki.pl/
165.	OPS w Żarnowcu	42-439 Żarnowiec ul. Krakowska 34	(32) 6449320	http://www.zarnowiec.pl/ <i>W zakładce „Instytucje”</i>

Lp.	Nazwa*	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
166.	MOPS w Żorach	44-240 Żory ul. Ks. Przemysława 2	(32) 4342412 (32) 4343713	http://www.mops.zory.pl/
167.	MOPS w Żywcu	34-300 Żywiec ul. Zamkowa 10	(33) 4757000	http://www.mops-zywiec.pl/

*/ **GOPS** – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
MGOPS – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej;
MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie;
OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu ośrodków pomocy społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) to samodzielna jednostka organizacyjno-budżetowa, bezpośrednio podporządkowana zarządowi powiatu. Zadania PCPR w miastach na prawach powiatu, realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej (miejskie ośrodki pomocy rodzinie).

Celem udzielanego w tego typu jednostkach wsparcia jest pomoc osobie i rodzinie w odzyskaniu własnej zdolności i zasobów psychicznych do radzenia sobie w codziennym życiu oraz w trudnych sytuacjach życiowych. Podstawowym **celem działalności PCPR jest udzielanie pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym: dzieciom, rodzinom, osobom w podeszłym wieku, chorym i niepełnosprawnym.**

Do **zadań PCPR** z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej, adresowanych do osób niepełnosprawnych należy w szczególności:

- **udzielanie informacji** osobom ubiegającym się o pomoc nt. przysługujących im praw i uprawnień,
- podejmowanie działań zmierzających do **ograniczania skutków niepełnosprawności**,
- **opracowywanie i realizacja powiatowych programów** działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
 - ✓ rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania,
 - ✓ przestrzegania praw osób niepełnosprawnych,
- organizowanie, finansowanie i zapewnianie funkcjonowania **powiatowych ośrodków wsparcia** (środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi),
- organizowanie i prowadzenie usług o określonym standardzie w **domach pomocy społecznej** o zasięgu ponadgminnym oraz kierowanie osób ubiegających się o przyjęcie do DPS,
- organizowanie **mieszkań chronionych**,
- prowadzenie **ośrodków interwencji kryzysowej**,
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania **warsztatów terapii zajęciowej** oraz nadzór merytoryczny nad ich funkcjonowaniem,
- przyznawanie **pomocy pieniężnej** na usamodzielnienie oraz pokrywanie wydatków związanych z kontynuowaniem nauki osobom opuszczającym niektóre typy placówek opiekuńczo - wychowawczych (Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, Dom Dziecka), schroniska, zakłady poprawcze, domy pomocy społecznej i rodziny zastępcze,
- **współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz fundacjami** działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej tych osób,
- **dofinansowanie do:**
 - ✓ sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
 - ✓ zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym,
 - ✓ uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
 - ✓ rehabilitacji dzieci i młodzieży,
 - ✓ likwidacji barier architektonicznych i technicznych w komunikowaniu się, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

W celu realizacji zadań **PCPR współpracuje z:**

- organami administracji rządowej i samorządowej,
- organizacjami społecznymi,
- Kościołem Katolickim i innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi,
- fundacjami i stowarzyszeniami,
- osobami fizycznymi i prawnymi,
- zakładami opieki zdrowotnej,
- sądami.

PCPR realizuje cele i zadania należące do kompetencji powiatu, jak i zadania zlecone przez administrację rządową **na podstawie ustaw:**

- *o pomocy społecznej* z dnia 12 marca 2004 r.
- *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* z dnia 27 sierpnia 1997 r.
- *o ochronie zdrowia psychicznego* z dnia 19 sierpnia 1994 r.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Lp.	Adres	Nr Tel.	Adres strony internetowej
1.	42-500 Będzin ul. Krasickiego 17	(32) 2678108 (32) 3634059 697513109	http://www.pcpr.bedzin.pl/
2.	43-300 Bielsko-Biała ul. Piastowska 40	(33) 8136930	http://www.pcpr.starostwo.bielsko.pl/
3.	43-400 Cieszyn ul. Bobrecka 29	(33) 4777117	http://www.pcprcieszyn.ox.pl/
4.	42-217 Częstochowa ul. Jana III Sobieskiego 9	(34) 3229206	http://www.czestochowa.powiat.pl/pcpr/
5.	44-100 Gliwice ul. Zygmunta Starego 17	(32) 3326616	http://pcpr-gliwice.pl/
6.	42-100 Kłobuck ul. Skorupki 46	(34) 3100523 (34) 3100524	http://www.pcpr.klobuck.pl/
7.	43-170 Łaziska Górne ul. Chopina 8	(32) 2244390	http://www.pcpr.mikolowski.pl/
8.	43-140 Łęczyny ul. Łędzińska 24	(32) 3240816	http://www.pcprledziny.pl/
9.	42-700 Lubliniec ul. Sobieskiego 9	(34) 3563257	http://www.pcpr-lubliniec.pl/
10.	42-300 Myszków ul. Partyzantów 21	(34) 3157908 (34) 3130298	http://www.myszkow.pcpr.pl/
11.	43-200 Pszczyna ul. Dworcowa 23	(32) 4490145 (32) 4471082	http://www.pcprpszczyna.pl/
12.	47-400 Racibórz ul. Klasztorna 6	(32) 4152028	http://pcpr.raciborz.org.pl/

13.	44-200 Rybnik ul. 3 Maja 31	(32) 4260033 509297216	http://www.pcpr.rybnik.pl/
14.	44-300 Wodzisław Śląski ul. Wałowa 30	(32) 4551430 (32) 4556059 (32) 4107359 (32) 4107069	http://www.pcpr-wodzislaw.pl/
15.	42-600 Tarnowskie Góry ul. Sienkiewicza 16	(32) 3818101	http://www.pcpr.tarnogorski.pl/
16.	42-400 Zawiercie ul. Daszyńskiego 4	(32) 6710748 (32) 6710749 (32) 6710750	http://www.pcpr.zawiercie.powiat.pl/
17.	34-300 Żywiec ul. Ks. Pr. St. Słonki 24	(33) 8619419 (33) 8619336	http://www.pcpr-zywiec.pl/

b.d. - brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu powiatowych centrów pomocy rodzinie Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

3. Ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi według *ustawy o pomocy społecznej* z dnia 12 marca 2004 r. są Środowiskowe Domy Samopomocy (ŚDS) lub Kluby Samopomocy (KS). Powyższe formy pomocy, przeznaczone są dla osób, które w wyniku zaburzenia niektórych funkcji organizmu, bądź zdolności adaptacyjnych, wymagają pomocy w dostosowaniu się do życia w środowisku rodzinnym i społecznym. Celem ŚDS jest podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności samodzielnego życia, podniesienie poziomu zaradności życiowej, sprawności psychofizycznej, przystosowanie do funkcjonowania społecznego w środowisku osób przewlekle psychicznie chorych oraz upośledzonych umysłowo.

ŚDS świadczą usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Domy, w zależności od kategorii osób, dla których są przeznaczone, dzielą się na następujące typy:

- typ A – dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- typ B – dla osób upośledzonych umysłowo,
- typ C – dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych,
- typ D – dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Dom może obejmować wsparciem więcej niż jedną kategorię osób.

Dokumenty potrzebne podczas przyjęcia do ŚDS:

1. **Wniosek** o skierowaniu do domu na pobyt dzienny lub całodobowy - składa się do ośrodka pomocy społecznej, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o skierowanie.
2. **Wywiad środowiskowy** - przeprowadzony przez pracownika ośrodka pomocy społecznej, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania u osoby ubiegającej się o umieszczenie w ŚDS.
3. **Zaświadczenie lekarskie** o występujących zaburzeniach psychicznych - wydane przez lekarza psychiatrę lub lekarza neurologa.
4. **Zaświadczenie lekarza rodzinnego** o stanie zdrowia i braku przeciwwskazań do uczestnictwa w zajęciach, wraz z informacją o sprawności w zakresie lokomocji osób niepełnosprawnych fizycznie.
5. **Orzeczenie o niepełnosprawności** lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (o ile osoba takie posiada).
6. **Dowód osobisty** lub inny dokument potwierdzający tożsamość.
7. **Decyzja organu emerytalno-rentowego**, ustalającego wysokość renty lub emerytury, bądź decyzja o przyznaniu zasiłku stałego.

Skierowanie do domu następuje w drodze decyzji administracyjnej.

W przypadku osób, które po raz pierwszy wystąpiły o skierowanie do ŚDS, decyzję wydaje się na czas określony, nie dłuższy niż 3 miesiące. Jest to konieczne, aby zespół wspierająco-aktywizujący dokonał oceny możliwości zaproponowania osobie indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego oraz okresu, jaki będzie niezbędny do jego realizacji.

Skierowanie osoby do ŚDS na pobyt całodobowy może nastąpić w przypadku:

- wystąpienia potrzeby spowodowanej sytuacją życiową lub rodzinną osoby,
- realizacji całodobowego treningu samoobsługi i umiejętności społecznych, w ramach indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego.

Okres korzystania z miejsca całodobowego pobytu w ŚDS nie może być jednorazowo dłuższy niż 3 miesiące, z możliwością przedłużenia do 6 miesięcy w uzasadnionych przypadkach, przy czym maksymalny okres pobytu całodobowego osoby w roku kalendarzowym nie może być dłuższy niż 8 miesięcy.

Odpłatność za usługi świadczone w ośrodkach wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi

Opłata zależy od wysokości dochodu i wynosi 5% kwoty dochodu osoby samotnie gospodarującej lub kwoty dochodu na osobę w rodzinie, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej bądź dochód na osobę w rodzinie przekracza kwotę 300% odpowiedniego kryterium dochodowego. Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, przysługuje:

- 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 701 zł (kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej),
- 2) osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 528 zł (kryterium dochodowe na osobę w rodzinie),
- 3) rodzinie, której dochód nie przekracza sumy kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie (kryterium dochodowym rodziny).

Korzystanie z usług **klubów samopomocy** dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest **nieodpłatne**.

Odpłatność **za usługi całodobowe** w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustala się w wysokości 70% dochodu osoby korzystającej z usług, proporcjonalnie do okresu jej pobytu.

Odpłatność, nie może być wyższa niż średnia miesięczna kwota dotacji na jednego uczestnika, wyliczona dla ośrodka wsparcia, w którym osoba przebywa.

Właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, prowadzący lub zlecający prowadzenie ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, może zwolnić osoby zobowiązane do odpłatności za usługi w ośrodkach wsparcia, na ich wniosek, częściowo lub całkowicie z tej odpłatności.

Zasady działania ŚDS i KS uregulowano przepisami *ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy.*

Ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	ŚDS "Podkowa"	43-300 Bielsko-Biała ul. Hugona Kołłątaja 8	(33) 8125554	http://www.podkowa.um.bielsko.pl/
		43-300 Bielsko-Biała ul. Piastowska 64 - Filia	(33) 4999850	
		43-300 Bielsko-Biała ul. Milusińskich 6 – Klub Samopomocy	(33) 4707452	
2.	„CENTRUM” ŚDS	43-300 Bielsko-Biała ul. Sobieskiego 158	(33) 8126506	http://sdscentrum.edupage.org/
		43-300 Bielsko-Biała ul. Piastowska 58 - Filia	(33) 8158095	
		43-300 Bielsko-Biała ul. Jagienki 43 b - Filia	(33) 8184715	
		43-512 Bestwina ul. Plebańska 2 - Filia	(32) 2141551	
3.	ŚDS „Integracja"	41-907 Bytom ul. Karpacka 25	(32) 2808529	http://www.sdsbytom.pl/
4.	ŚDS dla Osób z Zaburzeniami Zdrowia Psychicznego	41-506 Chorzów ul. Karpacka 20	(32) 2463618	http://www.sdschorzow.pl/srodowiskowodom-samopomocy
5.	Dzienny Ośrodek Wsparcia w Cieszynie	43-400 Cieszyn ul. Bielska 4	(33) 8524178 724048080	http://www.dow-cieszyn.pl
6.	ŚDS „Ostoja"	41-253 Czeladź ul. Sikorskiego 5	(32) 2654700	http://www.bip.starostwo.bedzin.pl/ <i>W zakładce „jednostki organizacyjne - jednostki pomocy Społecznej”</i>

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
7.	ŚDS stowarzyszenia „YAVA”	42-280 Częstochowa ul. Lakowa 101	(34) 3618056	http://yava.czyst.pl/ <i>W zakładce „projekty”</i>
8.	ŚDS w Dąbrowie Górniczej	41-303 Dąbrowa Górnicza ul. Morcinka 15 41-300 Dąbrowa Górnicza ul. Swobodna 59 - Filia	(32) 2641563	http://dabrowagornicza.naszsds.pl
9.	ŚDS w Soborzycach	42-265 Dąbrowa Zielona Plac Wolności 1 Soborzycy	(34) 3548412	http://soborzycy.naszsds.pl
10.	ŚDS w Gliwicach	44-103 Gliwice ul. Sikorskiego 134	(32) 2700765	http://sds.bip.gliwice.eu/
11.	ŚDS w Irządzach	42-446 Irządze nr 127 A	(34) 3543191	b.d.
12.	ŚDS prowadzony przez Stowarzyszenie „OLIGOS”	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Szkolna 1	504 963 378	https://www.oligos.pl/srodowiskowy-dom-samopomocy-w-jastrzebiu-zdroju/
13.	ŚDS w Jaworznie	43-602 Jaworzno ul. Szczakowska 45	(32) 6177795	http://www.sds.psoujaworzno.org.pl/
14.	ŚDS w Pewli Wielkiej	34-340 Jeleśnia Pewel Wielka 485	(33) 8600758	http://sdspewelwielka.manifo.com/
15.	ŚDS św. Brata Alberta	40-020 Katowice ul. Brata Alberta 4	(32) 3529910	http://osj.caritas.pl/pl/strona-glowna/ <i>W zakładce „Nasze placówki – ŚDS św. Brata Alberta”</i>
16.	ŚDS nr 1 w Katowicach przy Stowarzyszeniu „Przystań”	40-875 Katowice ul. Tysiąclecia 41	(32) 2548559	http://sds.katowice.pl/
17.	ŚDS przy Śląskim Stowarzyszeniu Ad Vitam Dignam	40-405 Katowice ul. Oswobodzenia 92	(32) 2557196	http://advitamdignam.org/ <i>W zakładce „Jednostki organizacyjne”</i>
18.	ŚDS Nr 2 w Katowicach	40-854 Katowice ul. Gliwicka 74a	(32) 2547706	http://sds2.katowice.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
19.	Caritas Archidiecezji Katowickiej - Ośrodek Matki Bożej Uzdrawienia Chorych-ŚDS	44-194 Knurów ul. Szpitalna 29	(32) 3362233 (32) 2365487	http://www.caritas.knurow.pl/
20.	Caritas Archidiecezji Katowickiej - Ośrodek Błogosławiona Karolina - ŚDS	43-140 Łędziny ul. Łędzińska 6	(32) 3267562	http://ledziny.caritas.pl/
21.	ŚDS w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Piłsudskiego 8	(34) 3511998	http://www.sds.lubliniec.pl/
22.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek "Miłosierdzie Boże" - ŚDS	43-173 Łaziska Górne ul. Staszica 4	(32) 7370046	http://www.caritas.mikolow.pl/ <i>W zakładce „Środowiskowy Dom Samopomocy”</i>
23.	Ośrodek Matka Boża Różańcowa ŚDS w Grzawie (w Miedznej)	43-227 Grzawa ul. Wiejska 11	(32) 4488953	http://www.sdswola.caritas.pl/
24.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek Bł. Karolina - ŚDS w Mysłowicach	41-400 Mysłowice ul. Wielka Skotnica 39	(32) 3267562 698639012	http://ledziny.caritas.pl/ <i>W zakładce „ŚDS Mysłowice”</i>
25.	ŚDS w Myszkowie	42-300 Myszków ul. Gałczyńskiego 6 i 7	(34) 3132502	http://sdsmyszkow.pl/
26.	ŚDS w Myszkowie	42-300 Myszków ul. Millenium 19 C	(34) 3130301	b.d.
27.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi w Połomi	44-323 Połomia ul. Centralna 48	(32) 4402777	http://www.wodzislaw.caritas.pl/ <i>W zakładce „Ośrodek Wsparcia w Połomi”</i>
28.	ŚDS w Pszczynie	43-200 Pszczyna ul. św. Jadwigi 4	(32) 4490894	http://www.pszczyna.caritas.pl
29.	Stowarzyszenie na rzecz wspierania Osób Niepełnosprawnych „Dom”	47-400 Racibórz ul. Grzonki 1	(32) 4560035	http://www.stowarzyszeniedom.pl/
30.	Ośrodek dla Osób Niepełnosprawnych Najświętsze Serce Jezusa - ŚDS	41-706 Ruda Śl. ul. Kłodnicka 103	(32) 2433484 (32) 2433485 (32) 2433486	http://nsjhalemba.pl/ <i>W zakładce „Integracja”</i>
31.	Ośrodek Święta Elżbieta - ŚDS	41-700 Ruda Śl. ul. Wolności 30	(32) 2436594 (32) 2436595 (32) 2436596	http://swelzbieta.caritas.pl/ <i>W zakładce „Nasze placówki”</i>

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
32.	ŚDS „Cogito Noster”	44-270 Rybnik ul. Andersa 6	(32) 4211808 (32) 4257027	http://cogitonoster.org/
33.	ŚDS prowadzony przez Stowarzyszenie „OLIGOS”	44-200 Rybnik ul. Karłowicza 48	(32) 7505796	http://www.oligos.pl/
34.	ŚDS dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Salve”	41-219 Sosnowiec ul. Lenartowicza 73	(32) 2636126	http://salve.sosnowiec.pl/
35.	ŚDS w Sosnowcu	41-200 Sosnowiec ul. Grota Roweckiego 2	505166421	http://biuletyn.abip.pl/cusw-sosnowiec/ <i>W zakładce „Środowiskowy Dom Samopomocy”</i>
36.	ŚDS w Świętochłowicach	41-608 Świętochłowice ul. Karpacka 3	(32) 2458020	http://www.sds-sw.pl
37.	ŚDS Stowarzyszenia „Serdeczni”	42-600 Tarnowskie Góry ul. Wyszyńskiego 135	(32) 3847304	http://www.serdeczni.tgory.eu/
38.	Środowiskowy Dom Samopomocy w Tarnowskich Górach	42-609 Tarnowskie Góry ul. Strzybnicka 3	(32) 3840679	http://www.sdstg.pl/
39.	ŚDS „MOZAIKA” w Tychach	43-100 Tychy ul. Mikołowska 122	(32) 2168608	http://mops.tychy.pl <i>W zakładce „Ośrodki wsparcia”</i>
40.	Centrum Aktywności TON (Twórcze Odkrywanie Niezależności)	43-450 Ustroń ul. Szeroka 7	883 697 887	https://niepelnosprawniustron.pl/
41.	Caritas Archidiecezji Katowickiej - Ośrodek Św. Faustyna - ŚDS	43-100 Tychy ul. Nowokościelna 56	(32) 2271836 (32) 3270917	http://www.faustynatychy.caritas.pl/
42.	Powiatowy Ośrodek Wsparcia „PERŁA” w Wodzisławiu Śląskim	44-300 Wodzisław Śl. ul. Bogumińska 15	(32) 4560516 601878919	https://perla.bip.powiatwodzislawski.pl
43.	ŚDS w Zabrze	41-808 Zabrze ul. Andersa 34	(32) 2723598 (32) 2723698	http://www.mopr.zabrze.pl/
44.	ŚDS w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Krzywa 3	(32) 6700010	http://mopszawiercie.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
45.	ŚDS w Żarkach	42-310 Żarki ul. Steinkellera 5	(34) 3148548	b.d.

b.d.- brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

4. Dom Pomocy Społecznej

Osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej (DPS).

Umieszczenie osoby w DPS jest ostatecznością, powinno być poprzedzone oceną możliwości udzielenia jej pomocy w miejscu zamieszkania, jak również analizą sytuacji rodzinnej. Skierowanie do DPS wymaga oceny stanu zdrowia, a także ustalenia zakresu możliwości korzystania przez daną osobę z pomocy środowiskowej, w szczególności zbadania dostępności usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Osoby kierowane są do DPS usytuowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania. W sytuacji braku miejsc, osobę umieszcza się na liście oczekujących. Jeżeli przewidywany okres oczekiwania na miejsce jest dłuższy niż 3 miesiące, osobę kieruje się (na wniosek) do innego DPS zlokalizowanego jak najbliżej miejsca jej zamieszkania.

Dokumentacja wymagana, przy kierowaniu do domu pomocy społecznej:

1. **Pisemny wniosek** osoby ubiegającej się o skierowanie do DPS bądź jej przedstawiciela ustawowego złożony do ośrodka pomocy społecznej, właściwego ze względu na jej miejsce zamieszkania lub pobytu. Wniosek może złożyć ponadto inna osoba fizyczna lub prawna, jak również powiatowe centrum pomocy rodzinie lub ośrodek pomocy społecznej za przyzwoleniem osoby ubiegającej się lub jej przedstawiciela ustawowego.
2. **Wywiad środowiskowy** rodzinny przeprowadzony przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej (właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby ubiegającej się w dniu jej kierowania), zawierający w szczególności pisemne stwierdzenie braku możliwości zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania przez rodzinę i gminę. W przypadku umieszczania osób ubezwłasnowolnionych, do wniosku i wywiadu środowiskowego należy dołączyć:
 - postanowienie sądu o ubezwłasnowolnieniu,
 - postanowienie sądu o ustanowieniu opiekuna lub kuratora,
 - postanowienie sądu zezwalające opiekunowi na umieszczenie osoby ubezwłasnowolnionej w DPS.
3. **Zaświadczenie lekarza** psychiatry stwierdzającego konieczność umieszczenia w DPS.
4. **Opinia pracownika socjalnego** dotycząca stopnia sprawności osoby ubiegającej się o skierowanie do DPS.
5. **Dokumenty potwierdzające wysokość osiąganego dochodu** przez osobę ubiegającą się (decyzję organu emerytalno-rentowego ustalającego wysokość emerytury lub renty, decyzję o przyznaniu zasiłku stałego).
6. **Prośba/zgoda** o umieszczenie w domu pomocy społecznej.
7. **Zgoda na ponoszenie odpłatności** w domu pomocy społecznej.
8. **Wywiad u osób zobowiązanych do odpłatności**, wraz z umową dotyczącą odpłatności za pobyt osoby umieszczanej w DPS.

Jeżeli osoba skierowana do DPS lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażą na to zgody, a brak opieki zagraża życiu tej osoby, istnieje możliwość wystąpienia do sądu opiekuńczego miejsca zamieszkania tej osoby z wnioskiem o skierowanie do DPS bez jej zgody. Z wnioskiem może

wystąpić organ do spraw pomocy społecznej, jak również kierownik szpitala psychiatrycznego, jeżeli przebywająca w nim osoba jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania potrzeb życiowych, potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, jednak nie wymaga dalszego leczenia w tym szpitalu. Po otrzymaniu orzeczenia sądu opiekuńczego o skierowaniu do DPS organ wydaje decyzję o ww. skierowaniu. Wydanie decyzji nie wymaga złożenia wniosku o skierowanie do DPS oraz przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego.

Jeżeli osoba wymagająca skierowania do domu pomocy społecznej ze względu na swój stan psychiczny nie jest zdolna do wyrażenia na to zgody, o jej skierowaniu do domu pomocy społecznej orzeka sąd opiekuńczy.

Odpłatność w domach pomocy społecznej

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* **pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny** do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca.

Opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej wynoszą:

1. Mieszkaniec domu - nie więcej niż 70% dochodu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70% tego dochodu.

2. Małżonek, zstępni przed wstępnymi:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% tego kryterium²,
- w przypadku osoby w rodzinie, jeśli posiadany dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie³, z tym, że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

3. Gmina, z której osoba została skierowana do DPS (w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w DPS a opłatami wnoszonymi przez ww. osoby).

Zgodnie z art. 64 ustawy *o pomocy społecznej* osoby wnoszące opłatę za pobyt w DPS można zwolnić, (na ich wniosek) częściowo lub całkowicie z tej opłaty, w szczególności jeśli:

- wnoszą opłatę za pobyt innych członków rodziny w DPS, ośrodku wsparcia bądź innej placówce,
- występują uzasadnione okoliczności, zwłaszcza długotrwała choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, śmierć członka rodziny, straty materialne powstałe w wyniku klęski żywiołowej lub innych zdarzeń losowych,
- małżonkowie, zstępni oraz wstępni utrzymują się z jednego świadczenia lub wynagrodzenia,
- osoba zobowiązana do wnoszenia opłaty jest w ciąży lub samotnie wychowuje dziecko.

Zasady działania DPS uregulowano przepisami wspomnianej ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. *w sprawie domów pomocy społecznej*.

² ustawa z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej

³ jw.

4/1 Domy Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej	k/m/ke*
1.	DPS w Będzinie	42-506 Będzin ul. Mickiewicza 2	(32) 2673538 (32) 2675036	http://www.bip.starostwo.bedzin.pl/ W zakładce „Jednostki organizacyjne - jednostki pomocy społecznej”	ke
2.	DPS dla Dorosłych	41-902 Bytom ul. Dworcowa 7	(32) 2814123	http://www.dpsdladoroslych.bytom.pl/	ke
3.	DPS w Blachowni	42-290 Blachownia ul. Sienkiewicza 6	(34) 3270376 (34) 3270633	http://www.czystochowa.powiat.pl/index.php W zakładce „Powiat, Jednostki organizacyjne”	ke
4.	DPS Konwentu Bonifratrów w Cieszynie	43-400 Cieszyn Pl. Londzina 1	(33) 8520268	http://bonifratrzy.pl/dps-cieszyn	m
5.	DPS w Częstochowie	42-209 Częstochowa ul. Kontkiewicza 2	(34) 3643810 (34) 3643815	http://dps.czyst.pl/	ke
6.	DPS w Lelowie	42-235 Lelów ul. Szczekocińska 19	(34) 3558296	http://www.lelow.naszdps.pl/	ke
7.	DPS w Lublińcu Filia w Koszęcinie	42-700 Lubliniec ul. Kochcicka 14	(32) 3510112 (32) 3563266	http://www.dps.lubliniec.pl/	m
		42-286 Koszęcin ul. Dąbrówki 3	(34) 3576211		k
8.	DPS p.w. św. Józefa w Lyskach	44-295 Lyski ul. Rybnicka 7	(32) 4300006	http://www.dpslyski.pl/	k
9.	DPS w Łubiu	42-674 Łubie ul. Pyskowicka 34	(32) 2331211	http://www.dpslubie.pl/	ke
10.	DPS w Mysłowicach	41-404 Mysłowice ul. Reja 54	(32) 2222101	http://www.dps.myslowice.bip.info.pl/	ke
11.	DPS w Piekarach Śląskich	41-946 Piekary Śl. ul. Trautmana 4	(32) 2879263	http://dps.piekary.prv.pl/	ke
12.	Powiatowy DPS w Pogórze z filią „Bursztyn” w Kończycach Małych	43-410 Kończyce Małe ul. Staropolska 14	(32) 4693571	http://pdpspogorze.pl/	k

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej	k/m/ke*
13.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza	43-200 Pszczyna ul. Warowna 59	(32) 2104581	http://dpspszczyna.org/	ke
14.	DPS prowadzony przez SS. Maryi Niepokalanej	47-400 Racibórz pl. Jagiełły 3	(32) 4154627	https://dpsraciborz.pl/index.php	ke
15.	DPS dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Rudzie Śląskiej	41-707 Ruda Śl. ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 3	(32) 2428601	http://biuletyn.abip.pl/dom-pom-kochlowice/	k
16.	DPS dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych „Buk”	47-430 Rudy ul. Brzozowa 37	(32) 4564038 519077098	http://www.domseniora-buk.pl/	ke
17.	DPS w Siemianowicach Śląskich	41-100 Siemianowice Śl. ul. św. Barbary 5	(32) 2282103	b.d.	ke
18.	DPS dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych prowadzony przez Zgromadzenie SS. Boromeuszek	42-600 Tarnowskie Góry ul. Gliwicka 22	(32) 2853785	http://www.dps.lasowice.net/	k
19.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Boromeuszek	41-100 Siemianowice Śl. ul. Św. Barbary 5	(32)2282103	http://dps.siemianowice.pl	ke
20.	DPS Champion	41-800 Zabrze ul. Knurowska 17	(32) 7337547	http://www.zabrzedps.com/	ke
21.	DPS w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Rzemieślnicza 9	(32) 6722256 (32) 6721573	http://www.dpszawiercie.npx.pl	ke

b.d. - brak danych

***/k** - kobiety; **m** - mężczyźni; **ke** - koedukacyjny;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu domów pomocy społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

4/2 Domy Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Intellektualnie

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej	k/ m/ ke*
1.	Ośrodek Mieszkalno-Rehabilitacyjny im. Św. Abpa Józefa Bilczewskiego Stowarzyszenia „Razem”	43-512 Bestwina ul. Sikorskiego 48A	(33) 4432031	http://stowarzyszenieierazem.org/osrodek_razem/	ke
2.	DPS Zgromadzenia Córek Bożej Miłości	43-300 Bielsko-Biała ul. Żywiecka 20	(33) 8163993 608811822	http://www.dpscbbm.bielsko.pl	k
3.	DPS „Wędrowiec”	41-908 Bytom ul. Frenzla 204	(32) 2806035 (32) 2806036	b.d.	k
4.	DPS „Republika”	41-503 Chorzów ul. Michałkowicka 4	(32) 2459066	http://www.republika.cashport.pl/	ke
5.	DPS dla Dorosłych prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Albertynek	42-200 Częstochowa ul. Wesoła 14	(34) 3618894	http://www.dpsalbertynki.czestochowa.opoka.org.pl/	k
6.	DPS dla Dorosłych prowadzony przez Zgromadzenie Braci Albertynów	42-200 Częstochowa ul. św. Jadwigi 84/86	(34) 3740667	http://www.dpsalbertyni.bigduo.pl/kontakt.html	m
7.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek M.B. Uzdrawienie Chorych DPS w Knurowie	44-194 Knurów ul. Szpitalna 29	(32) 2365487 (32) 3362233	http://www.caritas.knurow.pl <i>W zakładce „Dom Pomocy Społecznej”</i>	ke
8.	DPS „Różany Pałac” prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Maryi Nieustającej Pomocy	47-450 Krzyżanowice ul. Kolejowa 4	(32) 4194020 (32) 4194090	http://www.franciszkaniki.com.pl/	k
9.	DPS "Zameczek" - dla osób dorosłych	44-144 Kuźnia Nieborowska ul. Knurowska 13	(32) 2351630	http://www.dps-zameczek.pl	m
10.	DPS „Zameczek”	42-700 Lubliniec ul. 74-go Górnosląskiego Pułku Piechoty 2	(34) 3531112	http://dpszameczek.pl/	ke
11.	DPS Miedary	42-674 Miedary ul. Zamkowa 7	(32) 2337128	http://www.dps-miedary.tarnogorski.pl/	m

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej	k/ m/ ke*
12.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Nakle Śląskim	42-620 Nakło Śl. ul. Główna 8	(32) 2843234	http://dompomocy.sgl.pl/	m
13.	DPS w Orzeszu	43-180 Orzesze ul. Traugutta 45	(32) 2215362	http://www.dpsorzesze.pl/	ke
14.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi	43-253 Pielgrzymowice ul. Golasowicka 15	(32) 4723007	http://www.jadwizanki.com/ <i>W zakładce „Placówki - Pielgrzymowice”</i>	k
15.	DPS dla Dzieci i Młodzieży prowadzony przez Zakon Ojców Kamilianów	44-145 Pilchowice ul. Damrota 7	(32) 2356526	http://www.dpspilchowice.domypomocy.pl/	m
16.	DPS dla Dorosłych im. św. Brata Alberta	42-360 Poraj ul. Jasna 6	(34) 3145018	http://www.dpsporaj.albertynki.pl/	k
17.	Ośrodek dla Osób Niepełnosprawnych Najświętsze Serce Jezusa - DPS	41-706 Ruda Śl. – Halemba ul. Kłodnicka 103	(32) 2433484 (32) 2433485 (32) 2433486	http://nsjhalemba.pl/ <i>W zakładce „Opieka”</i>	ke
18.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Rudzie Śląskiej	41-707 Ruda Śl. ul. J. Piłsudskiego 43	(32) 2428288	http://www.dpsrudaska.pl/	m
19.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza	41-103 Siemianowice Śl. ul. Maciejkowicka 8	(32) 2281208	http://dps-michalkowice.pl/	k
20.	DPS Zgromadzenia Sióstr Służebniczek BDNP	43-430 Skoczów ul. A. Mickiewicza 36	(33) 8533774	b.d.	ke
21.	Powiatowy DPS „Feniks”	43-430 Skoczów ul. Sportowa 13	(33) 8533640 (33) 8533725 (33) 8533840	http://www.feniks.skoczow.pl/	ke

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej	k/ m/ ke*
22.	Powiatowy DPS Pogórze	43-430 Skoczów ul. Zamek 132	(33) 8533552	http://www.pdpspogorze.pl/	k
23.	DPS „Ostoja” w Sośnicowicach-dla osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży	44-153 Sośnicowice ul. Kozielska 1	(32) 3354334 (32) 2387542	http://www.dpsostoja.pl/	k
24.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Szkolnych de Notre Dame	43-246 Strumień ul. 1 Maja 12	(33) 8570250 (33) 8577194	http://www.dps-strumien.pl/	m
25.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Dom Pomocy Społecznej Św. Antonii	41-600 Świętochłowice ul. Ks. B-pa Kubiny 11	(32) 2452735	http://www.dps-sw.pl/	m
26.	DPS Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej	44-300 Wodzisław Śl. ul. Wolności 35	(32) 4551030	http://www.dpswodzislaw.pl/	k
27.	DPS prowadzony przez Ojców Kamilianów	42-674 Zbroślawice ul. Wolności 34	(32) 2337042	b.d.	m

b.d. - brak danych

***/ k** - kobiety; **m** - mężczyźni; **ke** - koedukacyjny;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu domów pomocy społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

5. Mieszkanie Chronione

Mieszkanie Chronione (MCH) przeznaczone jest dla osób pełnoletnich, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki. MCH w szczególności przeznaczone są dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz opuszczających pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy.

MCH przygotowuje (pod opieką specjalistów) osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia oraz zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku w integracji ze społecznością lokalną.

W zależności od celu udzielonego wsparcia prowadzone jest w formie:

1) mieszkania chronionego treningowego: zapewniając usługi polegające na nauce, rozwijaniu lub utrwalaniu umiejętności w zakresie:

- samoobsługi;
- zaspokajania codziennych potrzeb życiowych;
- efektywnego zarządzania czasem;
- prowadzenia gospodarstwa domowego;
- załatwiania *spraw* urzędowych;
- utrzymywania więzi rodzinnych;
- uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej;
- poszukiwania pracy.

2) mieszkania chronionego wspieranego: zapewniając osobom chorym przewlekle, niepełnosprawnym lub w podeszłym wieku, usługi polegające na:

- wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym dotyczących: przemieszczania się, utrzymania higieny osobistej, ubierania się, sprzątanía, zakupów i przygotowywania posiłków (łącznie świadczone nie krócej niż 3 godziny dziennie przez 7 dni w tygodniu),
- załatwiania spraw osobistych poprzez realizację kontaktów społecznych, umożliwienie osobie utrzymywania więzi rodzinnych oraz uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej.

Decyzję o skierowaniu do korzystania ze wsparcia w MCH wydaje się na czas określony. W uzasadnionych przypadkach okres pobytu może ulec wydłużeniu, zaś osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą otrzymać decyzję o skierowaniu do korzystania z MCH na czas nieokreślony.

Pobyt w MCH dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest odpłatny. Wysokość odpłatności uzależniona jest od indywidualnych dochodów mieszkańców. Miejsce w MCH dla osób z zaburzeniami psychicznymi przyznawane jest na wniosek osoby, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, na podstawie decyzji administracyjnej Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej lub innych, upoważnionych pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Wymagana dokumentacja:

1. **Wywiad środowiskowy.**
2. **Zaświadczenie** o dochodach.
3. **Orzeczenie** o stopniu niepełnosprawności.
4. **Pisemna prośba** o skierowanie do mieszkania chronionego.
5. **Pisemne zobowiązanie** do ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym.
6. **Pisemne zobowiązanie** do przestrzegania regulaminu mieszkania chronionego.

MCH mogą być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego, dlatego informacji nt. bieżącej dostępności tej formy pomocy w wybranej miejscowości najlepiej szukać w Ośrodkach Pomocy Społecznej bądź Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie.

Zasady działania MCH uregulowano przepisami *ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych.*

6. Rodzinny Dom Pomocy

Rodzinny Dom Pomocy (RDP) jest to nowa forma usług świadczonych w ramach pomocy społecznej. Zadaniem RDP jest zapewnienie całodobowej opieki dla osób w podeszłym wieku lub niepełnosprawnych, które mają problemy z samodzielną egzystencją, lecz nie wymagają jeszcze umieszczenia w Domu Pomocy Społecznej. Osoby prowadzące RDP zobowiązane są do świadczenia usług opiekuńczych i bytowych, zgodnie ze standardami określonymi w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie *rodziny domów pomocy* oraz do poddania się kontroli ośrodka pomocy społecznej (co najmniej raz na pół roku). Forma takiej pomocy, przeznaczona jest dla niewielkiej liczby osób (nie mniej niż trzech, nie więcej niż ośmiu), co sprzyja tworzeniu i utrzymaniu wśród jego mieszkańców rodzinnej atmosfery oraz zapewnieniu podopiecznym kontaktu ze środowiskiem zewnętrznym w otoczeniu i bliskości rodziny oraz przyjaciół. W RDP osoby otrzymują pomoc w zaspokajaniu podstawowych czynności życia codziennego, a także pielęgnację w chorobie oraz pomoc w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych. Osobom wymagającym z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób, RDP świadczy przez całą dobę:

- usługi bytowe:

- miejsce pobytu,
- wyżywienie,
- utrzymanie czystości.

- usługi opiekuńcze:

- udzielanie pomocy w zaspokajaniu podstawowych czynności życiowych,
- pielęgnację, w tym pielęgnację w czasie choroby,
- kontakty z otoczeniem,
- inne czynności wynikające z indywidualnych potrzeb.

Osobę wymagającą całodobowych usług bytowych i opiekuńczych kieruje się na pobyt stały lub okresowy do RDP na jej wniosek lub za jej zgodą. Decyzję w sprawie skierowania do RDP wydaje kierownik ośrodka pomocy społecznej na podstawie:

- **rodzinnego wywiadu środowiskowego** przeprowadzonego przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej,
- **zaświadczenia lekarskiego** stwierdzającego brak przeciwwskazań zdrowotnych do umieszczenia w RDP, uzupełnionego wskazaniem pielęgniarstwa, co do zakresu wymaganych usług opiekuńczych,
- **dowodu otrzymywania emerytury**, renty lub zasiłku stałego.

Decyzja w sprawie skierowania do RDP na pobyt okresowy jest wydawana na okres przystosowawczy, trwający nie krócej niż 3 miesiące. Po zakończeniu okresu przystosowawczego, zostaje wydana decyzja w sprawie skierowania do RDP na pobyt stały.

Pobyt w RDP jest odpłatny. Wysokość odpłatności uzależniona jest od dochodu osoby/rodziny. Dokładne zasady ustalania odpłatności określa art. 61 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o *pomocy społecznej* - zasada ustalenia wysokości opłaty za pobyt RDP taka sama jak w przypadku domu pomocy społecznej.

Pobyt w *rodzinnym domu pomocy* jest odpłatny do wysokości odpowiadającej poniesionym miesięcznym wydatkom ustalonym w umowie dotyczącej prowadzenia *rodzinnego domu pomocy* zawartej między gminą a osobą fizyczną albo organizacją pożytku publicznego, prowadzącymi *rodzinny dom pomocy*.

Opłatę z tytułu pobytu w RDP wnosi się do kasy gminy lub na rachunek bankowy gminy.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach kierownik ośrodka, na wniosek osoby przebywającej w RDP, jej pełnomocnika albo opiekuna prawnego, może, na czas określony, zwolnić tę osobę z wnoszenia opłaty częściowo lub całkowicie; w tym okresie opłatę z tytułu pobytu w RDP ponosi gmina.

Z uwagi na fakt sprawowania nadzoru nad RDP przez Ośrodki Pomocy Społecznej, powinny one udzielić bieżących informacji dot. dostępności tej formy pomocy w danej miejscowości.

7. Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Ośrodek Interwencji Kryzysowej (OIK) to jednostka organizacyjna pomocy społecznej zajmująca się świadczeniem specjalistycznych usług (dostępnych całą dobę, w tym psychologicznych, prawnych, a w uzasadnionych sytuacjach zapewnia schronienie do 3 miesięcy) osobom, rodzinom i społecznościom będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej, w celu zapobieżenia powstawania lub pogłębiania się dysfunkcji tych osób, rodzin lub społeczności. Zadaniem OIK jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a w efekcie uniemożliwienie przejścia reakcji kryzysowej w stan chronicznej dysfunkcji psychospołecznej. W przypadku osób, które z powodu zaostrzenia choroby psychicznej lub innej przyczyny, prowadzącej do kryzysu psychicznego nie są w stanie samodzielnie funkcjonować, celem OIK jest udzielanie natychmiastowej, kompleksowej pomocy. Pomoc udzielana w ośrodku może przyjmować różne formy w zależności od problemu, a także od stanu psychicznego zgłaszającej się osoby. Rodzaj pomocy, jej zakres i forma każdorazowo dostosowywane są do potrzeb indywidualnych. Ze wsparcia OIK może skorzystać każdy, bez względu na płeć, wiek oraz posiadany dochód. Pomoc osobom zgłaszającym się do ośrodka udzielona jest niezwłocznie, po spełnieniu wszystkich możliwych wymogów organizacyjnych.

Ośrodki Interwencji Kryzysowej

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Podbeskidzki OIK w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Piękna 2	(33) 8146221	http://www.poik.bielsko.pl/
2.	OIK w Bytomiu – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu	41-902 Bytom ul. Wrocławska 46	(32) 4388950 533302078	http://www.mopr.bytom.pl
3.	Częstochowskie Centrum Interwencji Kryzysowej	42-200 Częstochowa ul. Rejtana 7 B	(34) 3663121	http://cztps.eu/
4.	OIK w Dąbrowie Górniczej	Dąbrowa Górnicza ul. 3-go Maja 22	(32) 2628631 571332385	http://www.mops.com.pl/ W zakładce „Kontakt”
5.	OIK w Gliwicach	44-105 Gliwice ul. Sikorskiego 134	(32) 3355340	http://opsgliwice.pl/
6.	OIK w Jaworznie	43-602 Jaworzno (Szczakowa) ul. Jagiellońska 9	(32) 6181977	http://www.oik.jaworzno.pl/
7.	Punkt Interwencji Kryzysowej przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Opolska 9	(32) 4349627 (32) 4349628	https://www.ops.jastrzebie.pl/ W zakładce „Punkt Interwencji Kryzysowej”

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
8.	OIK Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach	40-065 Katowice ul. Mikołowska 13 A	(32) 2511599 (32) 2571482	http://www.mops.katowice.pl/ <i>W zakładce "Pomoc rodzinie w kryzysie i przeciwdziałanie przemocy – ośrodki interwencji kryzysowej"</i>
9.	OIK dla Osób z Problemem Alkoholowym przy Stowarzyszeniu Ad Vitam Dignam	40-384 Katowice-Szopienice ul. Bednorza 22	(32) 2569278 (32) 2571482	http://www.mops.katowice.pl/ <i>W zakładce "Pomoc rodzinie w kryzysie i przeciwdziałanie przemocy – ośrodki interwencji kryzysowej"</i>
10.	Punkt Interwencji Kryzysowej przy Terenowym Komitecie Ochrony Praw Dziecka w Kłobucku	42-100 Kłobuck ul. Harcerska 4	508217991	http://bip.pcpr.klobuck.pl/67/punkt-interwencji-kryzysowej-przy-terenowym-komitecie-ochrony-praw-dziecka-w-klobucku.html
11.	MOPS – Punkt Interwencji Kryzysowej w Knurowie	44-190 Knurów ul. Koziółka 2	(32) 3355011 (32) 3355017	http://www.mopsknurow.pl
12.	OIK przy PCPR w Mikołowie	43-170 Łaziska Górne ul. Chopina 8	(32) 2244390	http://www.pcpr.mikolowski.pl/
13.	OIK przy MOPS w Mysłowicach	41-400 Mysłowice ul. Gwarków 24	(32) 2222421	http://www.mops-myslowice.pl <i>W zakładce „Organizacja Ośrodka”</i>
14.	Punkt Interwencji Kryzysowej w Piekarach Śląskich	41-946 Piekary Śl. ul. Kusocińskiego 4	(32) 2841987 519375498	http://www.mopr.piekary.pl/ <i>W zakładce „Punkt Interwencji Kryzysowej”</i>
15.	Punkt Interwencji Kryzysowej dla Ofiar Przemocy i Rodzin z Problemem Alkoholowym (siedziba KIS)	43-200 Pszczyna ul. Kilińskiego 5 A	(32) 2104173 (32) 2105810	http://www.opspszczyna.pl/ <i>W zakładce „Punkt Interwencji Kryzysowej dla Ofiar Przemocy i Rodzin z Problemem Alkoholowym”</i>
16.	OIK Stowarzyszenia PERSONA w Raciborzu	47-400 Racibórz ul. Karola Miarki 7/1	603300904 722304453	http://persona.slask.pl/
17.	OIK w Rudzie Śląskiej	41-700 Ruda Śl. ul. Ballestremów 16	(32) 3440326 503060016	http://www.oikrsl.org/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
18.	OIK i Psychoterapii w Rybniku	44-200 Rybnik ul. Chrobrego 16	(32) 4225639	http://www.oikip.rybnik.pl/
19.	OIK w Siemianowicach Śląskich	41-100 Siemianowice Śl. ul. Pszczelnicza 10	(32) 7628144 (32) 7628100	http://www.oik.siemianowice.pl/
20.	OIK przy Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Sosnowcu	41-219 Sosnowiec ul. Szymanowskiego 5 A	(32) 2989387 (32) 2980049 (32) 2927676	http://www.biuletyn.abip.pl/cusw-sosnowiec/
21.	MOPS - OIK w Tychach	43-100 Tychy ul. Nowokościelna 27	(32) 2270575	http://mops.tychy.pl/ <i>W zakładce „Ośrodki wsparcia”</i>
22.	Zespół Interwencji Kryzysowej przy MOPR w Zabrze	41-800 Zabrze ul. Wyzwolenia 7	(32) 2785670	http://www.mopr.zabrze.pl/
23.	OIK przy PCPR w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Daszyńskiego 4	(32) 6710748 603672399	http://www.pcpr.zawiercie.powiat.pl/
24.	OIK w Żorach	44-240 Żory ul. Boryńska 13	(32) 4357840	http://www.mops.zory.pl
25.	Punkt Interwencji Kryzysowej przy PCPR w Żywcu	34-300 Żywiec ul. Ks. Pr. St. Słonki 24	(33) 8619336 (33) 8619419	http://www.pcpr-zywiec.pl/ <i>W zakładce „Polecamy - Punkt Interwencji Kryzysowej”</i>

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie informacji nadesłanych przez Samorządy Powiatowe, PCPR i OPS oraz danych, umieszczonych na stronach internetowych jednostek.

8. Hostel

Hostel jest formą opieki i rehabilitacji dla osób po psychiatrycznym leczeniu szpitalnym, których aktualny stan zdrowia pozwala na zadowalające funkcjonowanie w grupie poza placówkami stacjonarnej opieki zdrowotnej. Dla osób po kryzysie psychotycznym pobyt w Hostelu może stać się istotnym etapem w drodze do poprawy zdrowia. Z pobytu w Hostelu mogą skorzystać osoby z zaburzeniami psychicznymi, których sytuacja mieszkaniowa jest szczególnie trudna (osoby bezdomne, pochodzące z rodzin niewydolnych wychowawczo lub patologicznych, mieszkające daleko od placówek zapewniających rehabilitację psychiatryczną) i wymagają tymczasowego pobytu w tzw. warunkach chronionych.

Pacjentom korzystającym z tej formy pomocy zapewnia się:

- zamieszkanie przez określony czas w Hostelu,
- specjalistyczną opiekę (konsultujący lekarz psychiatra, kierownik, psycholog),
- rehabilitację psychospołeczną (kontakt z psychologiem i lekarzem, obowiązkowy udział w zajęciach instytucji dziennej opieki psychiatrycznej).

Hostel jest formą pomocy społecznej, przygotowującą pod opieką profesjonalistów osoby po kryzysie psychotycznym do prowadzenia samodzielnego życia (przebywający w nim są mobilizowani do samodzielności, oraz uczeni działania wg zasad życia wspólnotowego: współodpowiedzialności i współdziałania), jednocześnie chorym udzielone jest wsparcie w postaci terapii indywidualnej i grupowej, a także pomoc w poszukiwaniu pracy lub dalszych możliwości kształcenia. Hostel to miejsce zamieszkania, gwarantujące całodobową opiekę personelu, pełni funkcję mieszkania terapeutycznego.

Hostele powstają często przy Ośrodkach Interwencji Kryzysowej, które ujęto w punkcie 7 niniejszego rozdziału, natomiast pozostałe hostele, przeznaczone dla osób w stanie kryzysu psychicznego umieszczono w tabeli poniżej.

Hostele

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Częstochowskie Centrum Rehabilitacji dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi	42-200 Częstochowa ul. Focha 71 A	(34) 3664320	http://www.apel.czyst.p/
2.	Hostel przy ŚDS Śląskiego Stowarzyszenia Ad Vitam Dignam	40-405 Katowice ul. Oswobodzenia 92	(32) 2557196	http://www.sdsavd.pl/ <i>W zakładce „Hostel”</i>
3.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Hostel dla Uzależnionych	43-300 Bielsko-Biała ul. Traugutta 21	(33) 8172049	http://www.bk-europe.pl/
4.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Hostel dla Kobiet i Mężczyzn	43-200 Pszczyna ul. Paderewskiego 3	(32) 2104292	http://www.bk-europe.pl/
5.	Śląska Fundacja Błękitny Krzyż Ośrodek Readaptacyjny	43-300 Bielsko-Biała ul. Bystrzańska 51a	(33) 8172049	http://www.bk-europe.pl/

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie informacji nadesłanych przez Samorządy Powiatowe, PCPR i OPS oraz danych, umieszczonych na stronach internetowych jednostek.

B. Instytucje integracji społecznej

Zjawisko wykluczenia społecznego jest ważną kwestią społeczną, wzrasta grupa osób, które nie uczestniczą w życiu społecznym i zawodowym, ponieważ z przyczyn zdrowotnych mają utrudniony dostęp do wielu dóbr i zasobów, co w konsekwencji skutkuje ich wyłączeniem z pełnoprawnego obywatelstwa. Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi zdobycia i utrzymania zatrudnienia (służą temu: szkolnictwo zawodowe, poradnictwo i pośrednictwo pracy). Dzięki rehabilitacji społecznej osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą stać się pełnoprawnymi uczestnikami życia społecznego. Aktywność zawodowa u osób z zaburzeniami psychicznymi wiąże się z tak istotnymi elementami, jak poczucie przynależności, możliwość nawiązywania i podtrzymania relacji społecznych czy samoocena. Praca dla tych osób jest często główną formą integracji społecznej i uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym. Jej brak oznacza nie tylko brak środków finansowych, ale również deficyty psychospołeczne. Dlatego ważną kwestią jest właściwe przygotowanie instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych do realizacji zadań w zakresie rehabilitacji zawodowej. Rehabilitacją zawodową i społeczną osób z zaburzeniami psychicznymi zajmują się: Zakłady Aktywności Zawodowej, Zakłady Pracy Chronionej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra i Kluby Integracji Społecznej.

1. Centrum Integracji Społecznej

Podstawowym zadaniem Centrum Integracji Społecznej (CIS) jest realizowanie pełnego programu zatrudnienia socjalnego umożliwiającego walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Usługi CIS skierowane są do osób, które podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym wysiłkiem zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych, trwają w ubóstwie, co w konsekwencji uniemożliwia lub ogranicza ich uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. Zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. *o zatrudnieniu socjalnym*, oferta zatrudnienia w CIS może być skierowana do:

- bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- uzależnionych od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,
- uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
- chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
- długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

CIS realizuje reintegrację zawodową i społeczną poprzez następujące usługi:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych, dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu,
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych,
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym wysiłkiem,
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Skierowanie do uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez CIS odbywa się na podstawie:

- własnego wniosku osoby zainteresowanej bądź wniosku przedstawiciela ustawowego,
- wniosku zakładu leczenia odwykowego, powiatowego centrum pomocy rodzinie, powiatowego urzędu pracy, ośrodka pomocy społecznej, organizacji pozarządowej lub klubu integracji społecznej, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego.

Na podstawie powyższego wniosku, właściwy dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby ośrodek pomocy społecznej kieruje do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez CIS.

Osoba skierowana do CIS przechodzi najpierw okres próbny trwający 1 miesiąc, w trakcie którego uczestnik otrzymuje świadczenie integracyjne w wysokości 50% zasiłku dla bezrobotnych. Po jego pomyślnym zakończeniu, kierownik ośrodka pomocy społecznej, na wniosek kierownika CIS, kwalifikuje uczestnika do uczestnictwa w zajęciach Centrum. W okresie uczestnictwa w zajęciach, skierowany świadczy pracę, w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego, otrzymując m.in. świadczenie integracyjne (w wysokości zasiłku dla bezrobotnych) i bezpłatny posiłek. Czas dziennego pobytu uczestnika w CIS nie może być krótszy niż 6 godzin. Okres uczestnictwa w zajęciach w Centrum może trwać do 11 miesięcy. W uzasadnionych przypadkach istnieje możliwość przedłużenia ww. okresu do 6 miesięcy. Kierownik CIS, biorąc pod uwagę aktywną postawę i postępy w reintegracji społecznej i zawodowej, może przyznać uczestnikowi motywacyjną premię integracyjną do 50% wysokości świadczenia integracyjnego. Po upływie okresu uczestnictwa w Centrum, uczestnik kierowany jest na rynek pracy, w ramach tzw. zatrudnienia wspieranego (m.in.: prace społecznie użyteczne, spółdzielnie socjalne).

Centra Integracji Społecznej

Lp.	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	43-300 Bielsko-Biała ul. Sempołowskiej 13	(33) 4965219	http://www.cis.bielsko.pl/
2.	41-902 Bytom ul. Karola Miarki 10	887707510	http://www.cisbytom.pl/
3.	42-200 Częstochowa ul. Legionów 21	696557820	http://www.fisfeniks.org.pl
4.	42-202 Częstochowa ul. Legionów 50 A	(34) 3707631	http://cis.czestochowa.pl/
5.	42-200 Częstochowa ul. Goczkowskiego 15 A	514154124 (34) 7312118	b.d.
6.	42-207 Częstochowa ul. Złota 47	728661257	b.d.
7.	42-520 Dąbrowa Górnicza ul. Wapienna 17	(32) 6471015	http://www.cisdg.pl/

8.	41-119 Gliwice ul. Przedwiośnia 3	602646972	http://www.parafia.swjacek.org.pl/
9.	CIS Godów 44-348 Skrzyszów ul. Powstańców Śląskich 11	575300928 605609925	b.d.
10.	34-340 Jeleśnia ul. Żywiecka 2	883421142	http://www.jelesnia.pl/ <i>W zakładce „Centrum Integracji Społecznej”</i>
11.	44-335 Jastrzębie Zdrój ul. Harcerska 1A	604457003	http://www.darsercajastrzebie.pl
12.	42-100 Kłobuck ul. Zakrzewska 2	508404027 792781851	http://www.stowarzyszeniedrugaszansa.wordpress.com
13.	40-847 Katowice ul. Pukowca 15	792523534	b.d.
14.	40-042 Katowice ul. Brata Alberta 4	513478237	b.d.
15.	42-270 Kłomnice ul. Strażacka 18 A	(34) 3281277	http://www.fis.klomnice.pl/
16.	42-230 Koniecpol ul. Chrzęstowska 6a	60859280	http://www.cis.koniecpol.pl/
17.	43-340 Kozy ul. Bielska 9	509818411	http://www.kinomarzenie.kozy.pl/
18.	42-450 Łazy ul. Brzozowa 19	(32) 6730211	http://cislazy.prv.pl/
19.	43-190 Mikołów ul. Kolejowa 2	(32) 7381145	http://www.cismikolow.pl/
20.	Myszków – Mrzyglód Ul. Świętej Królowej Jadwigi 9	789396358	b.d.
21.	42-360 Poraj ul. Jasna 21	(34) 3145251 wew. 38 605265151	http://www.cis.ugporaj.pl/
22.	41-706 Ruda Śląska ul. Solidarności 5/9	531628279	b.d.
23.	41-100 Siemianowice Śl. ul. Myśliwiecka 6	(32) 2201542 600382133 695623605	b.d.
24.	41-260 Sławków ul. Gwarków Sławkowskich 4	534332336	b.d.
25.	41-605 Świętochłowice ul. Sądowa 1	(32) 2455524	http://www.cis.swietochlowice.pl/
26.	43-100 Tychy ul. Edukacji 11	(32) 2191010 663382863	http://www.ib-polska.pl/
27.	42-446 Witów 167 Gmina Irządze	(32) 6730210	b.d.
28.	42-289 Woźniki ul. Koziegłowska 2	6038900267	b.d.
30.	41-800 Zabrze ul. Bytomska 24	602678927	http://www.mostkatowice.org
31.	42-431 Zawiercie-Żerkowice ul. Jurajska 121	(32) 6471015	b.d.
32.	44-240 Żory Os. Sikorskiego 52	(32) 4355111 533-110-921	http://cop.zory.pl/index.php/cis/
33.	34-300 Żywiec ul. Dworcowa 2	(33) 4754477	http://www.zfr.org.pl

b.d. - brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu centrów integracji społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

2. Klub Integracji Społecznej

Klub Integracji Społecznej (KIS) jako jedna z form zatrudnienia socjalnego, udziela osobom zagrożonym marginalizacją oraz ich rodzinom pomocy w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, powrocie do pełnienia ról społecznych, jak również podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. KIS działa na rzecz integrowania osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych. Pomaga samoorganizować się ludziom w grupy, podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzające do tworzenia własnych miejsc pracy. Klub może zostać utworzony przez gminę lub organizację pozarządową, prowadzącą reintegrację zawodową i społeczną dla osób, uzależnionych od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego oraz chorych psychicznie w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. *o ochronie zdrowia psychicznego*- tj. takich, które mogą zostać zatrudnione w centrum integracji społecznej.

Korzystający z działań KIS to m. in. osoby wykluczone i marginalizowane społecznie, według ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, należą do nich:

- bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów *o pomocy społecznej*,
- uzależnieni od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,
- uzależnieni od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
- chorzy psychicznie, w rozumieniu przepisów *o ochronie zdrowia psychicznego*,
- długotrwale bezrobotni w rozumieniu przepisów *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*,
- zwalniani z zakładów karnych, mający trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów *o pomocy społecznej*,
- uchodźcy realizujący indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów *o pomocy społecznej*,
- osoby niepełnosprawne, w rozumieniu przepisów *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*,

którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym wysiłkiem zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych, trwają w ubóstwie, co w konsekwencji uniemożliwia lub ogranicza ich uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

W KIS można organizować:

- działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy,
- prace społecznie użyteczne,
- roboty publiczne,
- poradnictwo prawne,
- działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych,
- staże.

Uczestnictwo w KIS jest dobrowolne, jednak jego warunkiem jest realizacja kontraktu socjalnego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*.

Zasady działania KIS uregulowano przepisami ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. *o zatrudnieniu socjalnym*.

Kluby Integracji Społecznej

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	KIS przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Bestwinie	43-512 Bestwina ul. Szkolna 4	(32) 2154637	b.d.
2.	KIS w Będzinie	42-500 Będzin ul. 11 Listopada 1	600817728 (32) 2962145	http://www.mops.bedzin.pl/kis/
3.	KIS Złote Łany w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Jutrzenki 18	(33) 4990806 609807636	b.d.
4.	KIS "Centrum" w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Piastowska 4	(33) 8192495	https://www.mops.bielsko.pl <i>W zakładce „Realizowane programy”</i>
5.	KIS w Bierach	43-386 Świątoszówka Biery 204	694812088	b.d.
6.	KIS w Bojszowach	43-220 Bojszowy ul. Św. Jana 33	(32) 3289305	b.d.
7.	KIS w Bytomiu	41-902 Bytom ul. Powstańców Warszawskich 14	(32) 2810185	http://www.mopr.bytom.pl/ <i>W zakładce „organizacja Ośrodka”</i>
8.	KIS w Chorzowie	41-503 Chorzów ul. Kasprowicza 2	(32) 2412646	http://www.cps-chorzow.pl/klub-integracji-spoecznej/
9.	KIS w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Świętego Piotra 9	(32) 2411113	b.d.
10.	KIS „BYĆ RAZEM” w Cieszynie	43-400 Cieszyn ul. Wałowa 4	502778114 501771319	b.d.
11.	KIS w Gminie Czechowice-Dziedzice	43-502 Czechowice-Dziedzice ul. Traugutta 1/5	(32) 2114537	b.d.
12.	Teraz Ty! Czeladzki KIS	41-250 Czeladź ul. 17-go Lipca 17b	536284918	b.d.
13.	KIS „Pomocna Dłoń” w Czernichowie	34-311 Czernichów ul. Strażacka 6/7	531973358 338661338	b.d.
14.	KIS w Czerwionce-Leszczynach	44-230 Czerwionka-Leszczyny ul. Wolności 2a	(32) 7231672 (32) 7229400	http://www.opsczerwionka.webserwer.pl/ops/ <i>W zakładce „Klub Integracji Społecznej”</i>
15.	KIS w Dąbrowie Górniczej	41-300 Dąbrowa Górnicza Aleja Józefa Piłsudskiego 2	(32) 2624040 517332366 (32) 2624040 571332364 571331368	http://www.mops.com.pl/ <i>W zakładce „projekty i programy”</i>

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
16.	KIS Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jasienicy	43-385 Jasienica ul. Jasienica 845	(33) 8152992	b.d.
17.	KIS w Jastrzębiu-Zdroju	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Wrzosowa 4-8-12	882255572	b.d.
18.	KIS w Kaczycach	43-417 Kaczyce ul. Morcinka 15	795050819	b.d.
19.	KIS Instytutu Współpracy i Partnerstwa Lokalnego w Katowicach	40-048 Katowice ul. Kościuszki 44/4	(32) 2538021 (32) 2537693	b.d.
20.	KIS w Katowicach	40-405 Katowice ul. Oswobodzenia 92	(32) 2557196	b.d.
21.	KIS „Staropolski” w Kończycach Małych	43-410 Kończyce Małe ul. Staropolska 5	880148834	b.d.
22.	KIS w Koszarawie	43-332 Koszarawa Koszarawa 19	(33) 8639413	b.d.
23.	KIS Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kozach	43-340 Kozy ul. Szkolna 1	(33) 8123460	b.d.
24.	KIS spółdzielnia Socjalna „Kino Marzenie” w Kozach	43-340 Kozy ul. Bielska 9	509818411	b.d.
25.	KIS KNURÓW w Knurowie	44-194 Knurow ul. Szpitalna 29	513478237	b.d.
26.	KIS w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. 74 GPP 2	(34) 3531112 500544127	b.d.
27.	KIS w Milówce	34-360 Milówka ul. Jana Kazimierza 121	(33) 8637767 (33) 8637190	b.d.
28.	KIS w Psarach	42-512 Psary ul. Szkolna 100	(32) 2672262	http://ops.psary.pl/ <i>W zakładce „Aktywizacyjne formy”</i>
29.	KIS przy Fundacji POWER w Pszczynie	43-200 Pszczyna ul. Władysława Jagiełły 10/8	502762915 602397937 510168373	http://www.fundacjapower.blogspot.com
30.	KIS w Pszczynie	43-200 Pszczyna ul. Kilińskiego 5 A	(32) 2104173 (32) 2105810	http://www.opspszczyna.pl/ <i>W zakładce „Klub Integracji Społecznej”</i>

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
31.	KIS w Raciborzu	47-400 Racibórz ul. Karola Miarki 7/1	(32) 4149690 695933584	http://persona.slask.pl/ <i>W zakładce „Klub Integracji Społecznej”</i>
32.	KIS w Rudzie Śląskiej	41-709 Ruda Śl. ul. Markowej 22	(32) 3440300	http://www.mops.rsl.pl/ <i>W zakładce „Klub Integracji Społecznej”</i>
33.	KIS „Halemba” w Rudzie Śląskiej	41-709 Ruda Śl. ul. Kłodnicka 103	513478237	b.d.
34.	KIS Stowarzyszenia „17-tka” w Rybniku	44-253 Rybnik ul. Patriotów 40	793335382 500227671	http://17-tka.pl/ <i>W zakładce „Zespół Placówek Wsparcia”</i>
35.	KIS w Siemianowicach Śląskich	41-100 Siemianowice Śl. ul. Topolowa 1	(32) 7307600	http://www.mops-kis.siemianowice.pl/
36.	KIS w Sosnowcu	41-200 Sosnowiec ul. Staszica 62	695140748 887032214	http://mopssosnowiec.pl/
	KIS w Sławkowie	41-260 Sławków ul. Gen. Władysława Sikorskiego 4	(32) 2608228	b.d.
37.	KIS „Notre Dame” w Strumieniu	43-246 Strumień ul. 1 Maja 12	606711402	b.d.
38.	KIS w Szczyrku	43-370 Szczyrk ul. Beskidzka 4	(33) 8178974	b.d.
39.	Klub Integracji Społecznej „Drogowskaz” w Świętochłowicach	41-605 Świętochłowice ul. Sądowa 1	(32) 2455524	http://www.kis.swietochlowice.pl/
40.	KIS w Tarnowskich Górach	42-612 Tarnowskie Góry ul. Opatowicka 112	(32) 3847309	b.d.
41.	KIS w Tychach	43-100 Tychy ul. Edukacji 11	(32) 2191010	b.d.
42.	KIS w Ujsołach	34-371 Ujsoły ul. Gminna 1	(33) 8647350	b.d.
43.	KIS w Węgierskiej Górcie	34-350 Węgierska Górka ul. Zielona 43	(33) 8609779	b.d.
44.	KIS w Wilamowicach	43-330 Wilamowice ul. Rynek 1	(33) 8129480	b.d.
45.	KIS Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilkowicach	43-365 Wilkowice ul. Wyzwolenia 25	(33) 4990077	b.d.
46.	KIS w Wiśle	43-460 Wisła Pl. B. Hoffa 3	(33) 8553553	b.d.
47.	KIS w Wrzosowej	44-335 Jastrzębie Zdrój ul. Wrzosowa 4-8-12	(32) 4349657	b.d.

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
48	KIS w Zabrze	41-800 Zabrze Plac Krakowski 4	(32) 2750693 603602469	http://www.mopr.zabrze.pl/ <i>W zakładce Klub Integracji Społecznej</i>

b.d. - brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rejestru Klubów Integracji Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

3. Warsztaty Terapii Zajęciowej

Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ) oznaczają wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki, stwarzające osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej, w zakresie pozyskania bądź przywracania umiejętności, niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Organizowane mogą być przez fundacje, stowarzyszenia oraz inne podmioty. Koszty utworzenia i działalności WTZ są współfinansowane ze środków PFRON, samorządu powiatowego lub z innych źródeł.

W WTZ stosuje się techniki terapii zajęciowej, zmierzające do rozwijania:

- umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej,
- psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym bądź podjęcie pracy.

Terapię realizuje się na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji, w którym określa się:

- formy rehabilitacji,
- zakres rehabilitacji,
- metody i zakres nauki wybranej umiejętności,
- formy współpracy z rodziną lub opiekunami,
- planowane efekty rehabilitacji,
- osoby odpowiedzialne za realizację programu rehabilitacji.

WTZ są placówkami pobytu dziennego, gdzie czas trwania zajęć nie może przekroczyć 7 godzin dziennie i 35 godzin tygodniowo. Uczestnikami WTZ mogą być osoby posiadające prawnie potwierdzony status niepełnosprawności. Zgłoszenia osób niepełnosprawnych, które chcą uczestniczyć w WTZ przyjmuje i zatwierdza jednostka zamierzająca utworzyć lub prowadząca tę formę pomocy.

Zainteresowani uczestnictwem w WTZ powinni dostarczyć:

1. **Wniosek** o przyjęcie do WTZ.
2. Aktualne **orzeczenie o stopniu niepełnosprawności**, wraz ze wskazaniem uczestnictwa w WTZ.
3. **Opinię psychologiczną i dokumentację medyczną.**
4. Ostatnie **świadczenie szkolne.**

Uczestnikowi warsztatów zapewnione są niezbędne warunki do pełnej realizacji indywidualnego programu rehabilitacji i terapii. W ramach ww. programu, uczestnikowi, który bierze udział w treningu ekonomicznym mogą zostać przyznane do jego dyspozycji środki finansowe w wysokości nieprzekraczającej 20% minimalnego wynagrodzenia za pracę. Wysokość środków finansowych oraz ich przeznaczenie indywidualnie dla każdego uczestnika określa rada programowa warsztatu.

Zakres działania WTZ reguluje art.10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. *w sprawie warsztatów terapii zajęciowej.*

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	WTZ przy Stowarzyszeniu „Bądź z nami”	42-504 Będzin ul. Podłósie 10	(32) 2675199	http://badzznami.pl/
2.	WTZ Stowarzyszenia Pomocy Rodzinie „Port”	43-300 Bielsko-Biała ul. Michałowicza 12	(33) 4960620	b.d.
3.	WTZ „Jesteś potrzebny!” Bielskiego Stowarzyszenia Artystycznego „Teatr Grodzki”	43-300 Bielsko-Biała ul. Sempołowskiej 13	(33) 4975878 693092468	http://jestespotrzebny.pl/
4.	WTZ „Dworek” przy Bielskim Centrum Psychiatrii – Olszówka w Bielsku-Białej	43-309 Bielsko-Biała ul. Olszówka 102	(33) 8149196	http://www.wtzdworek.pl/
5.	WTZ przy Polskim Stowarzyszeniu na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Bytomiu	41-902 Bytom ul. Powstańców Śl. 17	(32) 2824623 693695880	http://www.psonibytom.org/
6.	WTZ przy Bytomskim Stowarzyszeniu Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	41-933 Bytom ul. Tetmajera 2	(32) 2830049	http://www.wtz.bytom.pl
7.	WTZ prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Beskidzka 6	(32) 2418016	http://www.psonichorzow.pl/wtz/
8.	WTZ prowadzony przez WTZ Sp. z o.o.	41-500 Chorzów ul. Katowicka 77	(32) 2411558	http://www.wtz.rfpn.org/
9.	WTZ „Felicitas”	43-340 Kozy ul. Bielska 17	519485607	www.felicitas.pl
10.	WTZ Regionalnej Fundacji Pomocy Niewidomym	44-230 Czerwionka-Leszczyny ul. 3-go Maja 21 A	(32) 4318494	http://www.rfpn.org/ <i>W zakładce „WTZ”</i>
		42-200 Zawiercie ul. Sienkiewicza 66	(32) 6711822	
11.	WTZ Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych „Integracja”	42-200 Częstochowa ul. Olszowa 2	(34) 3220131	http://www.integracja.cze.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
12.	Dąbrowskie Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” - WTZ	41-303 Dąbrowa Górnicza ul. Św. Antoniego 107	(32) 2619144	http://www.otwarteserca.com/
13.	WTZ Powiatowego Domu Pomocy Społecznej „Feniks” w Skoczowie	43-424 Drogomyśl ul. Modrzewiowa 1	(33) 8572273	http://www.feniks.skoczow.pl/ <i>W zakładce „WTZ”</i>
14.	Caritas Diecezji Gliwickiej - WTZ w Gliwicach	44-100 Gliwice ul. Toszecka 179	(32) 2388823 (32) 2388890	http://wtz.caritasgliwice.pl/
15.	WTZ w Gilowicach	34-322 Gilowice ul. Zakopiańska 71	(33) 8653447	http://wtzgilowice.eu.interiowo.pl/
16.	WTZ przy Wojewódzkim Ośrodku Leczenia Odwykowego i Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym	44-350 Gorzyce ul. Zamkowa 8	(32) 4123160	http://www.woloizol.com.pl/ <i>W zakładce „Pozostałe zakresy działalności”</i>
17.	WTZ w Jastrzębiu-Zdroju	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Wielkopolska 1 A	(32) 4715646	http://www.skpdst.org/
18.	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną w Jaworznie	43-600 Jaworzno ul. Chopina 19	(32) 6163589 (32) 6166943	http://www.wtz.psonijaworzno.org.pl/
19.	WTZ przy TPD w Kaletach	42-660 Kalety ul. Szkolna 8	509133338	http://www.pcpr.tarnogorski.pl/ <i>W zakładce „Warsztaty terapii zajęciowej”</i>
20.	Stowarzyszenie Wspierania Działań Twórczych UNIKAT	40-139 Katowice ul. Kotlarza 10 B	(32) 2042223	http://wtzunikat.pl/pages/warsztat-terapii-zajeciowej.php/
21.	WTZ Promyk, Fundacji Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej św. St. Kostki	40-413 Katowice ul. Szopienicka 58A	(32) 2549376	b.d.
22.	WTZ Śląskiego Stowarzyszenia „Ad Vitam Dignam”	40-405 Katowice ul. Oswobodzenia 92	(32) 2558974	http://wtzdignam.org/
23.	WTZ im. Ks. Stanisława Bocera OMI przy Stowarzyszeniu Pomocy Niepełnosprawnym „SPES”	40-774 Katowice ul. Panewnicka 463	(32) 2527446	http://www.spes.org.pl/ <i>W zakładce „Co robimy- Warsztat Terapii Zajęciowej”</i>
24.	WTZ Stowarzyszenia na Rzecz Osób z U.U.	40-467 Katowice ul. Wojciecha 23	(32) 2568522	http://www.orew.katowice.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
25.	WTZ Śląskiego Centrum Edukacji i Rehabilitacji ARTERIA	40-027 Katowice ul. Francuska 29	(32) 2536230	b.d.
26.	WTZ Ośrodka M. B. Uzdrawienie Chorych w Knurowie	44-194 Knurów ul. Szpitalna 29	(32) 3362233 (32) 2365487	http://www.caritas.knurow.pl/
27.	Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Katolickim Stowarzyszeniu Osób Niepełnosprawnych	42-230 Stary Koniecpol ul. Częstochowska 150	730 363 100 kksnkoniecpol@op.pl	b.d.
28.	WTZ w Krzepicach	42-160 Krzepice ul. Dankowice Drugie 30	(34) 3170271	http://wtz-dankowice.ugu.pl/
29.	WTZ przy Ośrodku Błogosławiona Karolina	43-140 Łędziny ul. Łędzińska 6	(32) 3267562	http://ledziny.caritas.pl/wtz/
30.	WTZ przy DPS w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Kochcicka 14	(34) 3511070	http://www.dps.ehost.pl/ W zakładce „Warsztaty”
31.	WTZ Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Dobroczynnego w Łazach	42-450 Łazy ul. Brzozowa 19	(32) 6730210 (32) 6730211	http://www.wtzlazy.prv.pl/
32.	WTZ Ośrodka dla osób niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże w Mikołowie	43-190 Mikołów Borowa-Wieś ul. Gliwicka 366	(32) 2386021 (32) 3225335	http://www.caritas.mikolow.pl/
33.	WTZ Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z U.U. „Koło” w Mikołowie	43-190 Mikołów ul. Plac Salwatorianów 4	(32) 2263152 (32) 2260996	http://www.psouu-mikolow.pl/ W zakładce „WTZ Mikołów”
34.	WTZ Stowarzyszenia SPDN „Radość”	41-404 Mysłowice ul. Laryska 7	(32) 2236464	b.d.
35.	WTZ przy Towarzystwie Przyjaciół Dzieci Śląski Oddział Regionalny w Katowicach	42-320 Niegowa Ogorzelnik 50	728476805	b.d.
36.	WTZ Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną „KOŁO” w Piekarach Śląskich	41-948 Piekary Śląskie ul. Przyjaźni 48	(32) 7671506 (32) 7335141	http://wtz-piekary.pl/
37.	WTZ Ośrodek Matki Bożej Różańcowej w Pszczynie	43-200 Pszczyna ul. Św. Jadwigi 4	(32) 4490894	http://www.pszczyna.caritas.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
38.	WTZ Stowarzyszenia "Tęcza"	44-120 Pyskowice ul. Wojska Polskiego 3	(32) 2338945	https://wtz-tecza.pl/
		41-800 Zabrze ul. Hagera 4	(32) 3761135	
39.	WTZ przy OPS w Raciborzu	47-400 Racibórz ul. Rzeźnicza 8	(32) 4150560	http://www.ops-raciborz.pl/ <i>W zakładce „Warsztat Terapii Zajęciowej”</i> https://wtzraciborz.bip.finn.pl/
40.	Dzienny Ośrodek Rehabilitacyjno–Edukacyjno –Wychowawczy w Pszczynie (Świetlica Terapeutyczna)	43-211 Piasek ul. Dworcowa 27	(32) 2104847	http://www.psonipszczyna.pl
41.	WTZ Ośrodka dla Osób Niepełnosprawnych Najświętsze Serce Jezusa	41-706 Ruda Śl. – Halemba ul. Kłodnicka 103	(32) 2433484 (32) 2433485 (32) 2433486	http://nsjhalemba.pl/ <i>W zakładce „Terapia”</i>
42.	WTZ nr 2 „Latarnia" przy Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Rybniku	44-270 Rybnik Niedobczyce ul. Andersa 14	(32) 4211449	http://latarnia.habar.com.pl/
43.	WTZ nr 1 „Przystań" w Rybniku przy Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Rybniku	44-200 Rybnik ul. Kościuszki 55	(32) 4237414	http://www.wtzprzystan.pl/
44.	WTZ Siemianowickiego Stowarzyszenia Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski "Imperium Słońca"	41-106 Siemianowice Śl. ul. Zgrzebniooka 65	(32) 2282981	http://imperiumslonca.pl/
45.	WTZ przy TPD w Sosnowcu	41-208 Sosnowiec ul. Jodłowa 1	(32) 3603333	http://tpdsosnowiec.pl/
46.	WTZ Fundacji Brata Alberta	41-200 Sosnowiec ul. S. Mikołajczyka 55	(32) 2666596	b.d.
47.	WTZ przy NZOZ „Psyche”	41-208 Sosnowiec ul. Powstańców 9	(32) 2962078	b.d.
48.	WTZ przy TPD w Świętochłowicach	41-608 Świętochłowice ul. Karpacka 3	(32) 3451510	http://www.wtztpd.pl/
49.	WTZ przy Salezjańskim Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. św. Jana Bosko	42-604 Tarnowskie Góry ul. Śniadeckiego 1	(32) 3932361	http://www.sosw.salezjanie.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
50.	WTZ Hutka	42-134 Truskolasy ul. Długa 1	(34) 3446341	b.d.
51.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek Święta Faustyna Warsztat Terapii Zajęciowej	43-100 Tychy ul. Nowokościelna 56	(32) 2271836 (32) 3270917	http://www.faustynatychy.caritas.pl/
52.	WTZ św. Hiacynta i Franciszka - Caritas Archidiecezji Katowickiej	44-300 Wodzisław Śl. ul. Wałowa 30	(32) 4563662	http://wodzislaw.caritas.pl/
53.	WTZ w Wojsławicach	42-350 Koziągłowy Wojsławice ul. Szkolna 3	(34) 3150138 531547171	http://www.wtzwojslawice.naszaplacowka.pl/
54.	WTZ Caritas Diecezji Gliwickiej w Zabrze	41-800 Zabrze ul. Sienkiewicza 30	(32) 3767081	http://www.wtzcaritaszabrze.pl/
55.	WTZ przy Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Żorach	44-240 Żory ul. Piastów Górnośląskich 6	(32) 4341666	http://psoni.zory.pl/ W zakładce „WTZ”

b.d. - brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych portalu organizacji pozarządowych: <http://bazy.ngo.pl>

4. Zakład Aktywności Zawodowej

Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ) jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką, utworzoną przez gminę, powiat, fundację, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Co najmniej 70% ogółu osób zatrudnionych w ZAZ stanowią osoby niepełnosprawne, skierowane do pracy przede wszystkim przez powiatowe urzędy pracy.

Zakłady Aktywności Zawodowej przeznaczone są dla osób z różnymi typami niepełnosprawności, w tym również dla osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnych intelektualnie. Są ogniwem pośrednim pomiędzy warsztatami terapii zajęciowej, a zakładami pracy chronionej i otwartym rynkiem pracy. W ZAZ zatrudniane są osoby, które w wyniku rehabilitacji nabyły już określone umiejętności zawodowe.

Celem ZAZ jest przygotowanie osób niepełnosprawnych do życia w otwartym środowisku. W ZAZ, podobnie jak w warsztatach terapii zajęciowej, prowadzona jest rehabilitacja społeczna, zawodowa oraz w pewnym zakresie lecznicza, jednak główny nacisk kierowany jest na rehabilitację zawodową. Oferta działania zakładu skierowana jest przede wszystkim do osób niepełnosprawnych - grup osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz schorzeniami psychicznymi, które ustawodawca uznał za będące w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, czyli mających największe problemy z zatrudnieniem. Czas pracy osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* nie może przekraczać 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo. Według rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lipca 2012 r. w *sprawie zakładów aktywności zawodowej* czas pracy osób z umiarkowanym bądź znacznym stopniem niepełnosprawności w ZAZ wynosi, co najmniej 0,55 i nie więcej niż 0,8 wymiaru czasu pracy określonego w ww. ustawie. Osoba niepełnosprawna również ma prawo do dodatkowej, 15 minutowej, przerwy w pracy na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek. Dodatkowo pracodawca jest zobowiązany do zapewnienia osobom z niepełnosprawnością w stopniu znacznym lub umiarkowanym zajęć rehabilitacyjnych, wynoszących nie mniej niż 60 minut dziennie (mogą ulec przedłużeniu do 120 minut dziennie), odbywających się poza czasem pracy.

Rolą ZAZ jest realizacja trzech rodzajów rehabilitacji:

- **zawodowej**, rozumianej jako przygotowanie do wykonywania czynności na danym stanowisku pracy, wyposażenie pracownika w niezbędne umiejętności, a w miarę możliwości i kwalifikacje zawodowe (np. uprawnienia, certyfikaty itp.),
- **leczniczej**, poprzez zapewnienie dostępu na terenie zakładu do usług rehabilitacyjnych (urządzeń i fachowej kadry),
- **społecznej** dzięki pomocy w odnajdywaniu się w nowej roli, w pełnieniu różnych ról społecznych, codziennym funkcjonowaniu oraz poprawie jakości życia.

Zakłady Aktywności Zawodowej

Lp.	Nazwa podmiotu	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Zakład Aktywności Zawodowej Bielskiego Stowarzyszenia Artystycznego „Teatr Grodzki” - Zakład Introligatorsko-Drukarski	43-300 Bielsko-Biała ul. Sempołowskiej 13	(33) 4965219 (33) 4998975	http://www.poligrafia.bielsko.pl/glowna.html
2.	Zakład Aktywności Zawodowej Ośrodka dla Osób Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże „Gospodarstwo rolno-ogrodnicze”	43-190 Mikołów - Borowa Wieś ul. Gliwicka 366	(32) 2386021 (32) 3225335	http://www.borowawies.pl/zaklad-aktywnosci-zawodowej-w-mikolowie-borowej-wsi-gospodarstwo-rolno-ogrodnicze/
3.	Zakład Aktywności Zawodowej Ośrodka dla Osób Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże „Grill”	43-190 Mikołów - Borowa Wieś ul. Gliwicka 366	(32) 2386021 (32) 3225335	http://www.borowawies.pl/zaklad-aktywnosci-zawodowej-grill/
4.	Zakład Aktywności Zawodowej przy Bytomskim Stowarzyszeniu Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	41-914 Bytom ul. Strzelców Bytomskich 131 B	(32) 7186976 501047551	http://www.zazbytom.pl/
5.	Zakład Aktywności Zawodowej	41-500 Chorzów ul. Dąbrowskiego 55	(32) 2411384	http://www.rfpn.org/fundacja/zaklad-aktywnosci-zawodowej-zaz.html
6.	Zakład Aktywności Zawodowej - Zakład Stolarski przy Stowarzyszeniu - Komitet Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Dworcowa 17 C	(32) 4761384	http://www.skpdst.org/?zaz,19
7.	Zakład Aktywności Zawodowej Św. Marcina Caritas Archidiecezji Katowickiej	40-042 Katowice ul. Wita Stwosza 20	(32) 2516722	http://katowice.caritas.pl/zaz-sw-marcin/
8.	Rudzki Zakład Aktywności Zawodowej	41-711 Ruda Śl. ul. Główna 11	(32) 2420915	http://www.rudzkizaz.pl/
9.	Zakład Aktywności Zawodowej Zakład Usług Pralniczych	44-300 Wodzisław Śl. ul. Wałowa 30	(32) 4546013	http://www.zazwodzislaw.pl/

10.	Zakład Aktywności Zawodowej Fundacji „Nadzieja Dzieci”	41-800 Zabrze ul. Hagera 6 A	(32) 3750770 (32) 2753332	http://nadzieja-dzieci.manifo.com/zaklady
11.	Zakład Aktywności Zawodowej „LALIKI” Ośrodek Rehabilitacyjno-Szkoleniowo-Wypoczynkowy	34-373 Zwardoń ul. Laliki 365	609010103	http://laliki.com.pl/
12.	Zakład Aktywności Zawodowej Zakład Produkcyjno-Usługowy „Wspólna Pasja”	44-240 Żory ul. Bażancia 40	(32) 4358004	http://wspolnapasja.org/
13.	Gliwicki Zakład Aktywności Zawodowej	44-100 Gliwice, ul. Dolnej Wsi 74	(32) 4116285 507734514	http://www.gzaz.zszs-gliwice.pl/
14.	Zakład Aktywności Zawodowej "YAVA" przy Stowarzyszeniu YAVA	42-200 Częstochowa al. Pokoju 14	(34) 3618056	http://yava.czyst.pl/ https://www.facebook.com/zaz.yava/

Źródło: Opracowanie własne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

5. Zakład Pracy Chronionej

Zakład Pracy Chronionej (ZPCH) to zakład zatrudniający przez okres co najmniej 12 miesięcy nie mniej niż 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i osiągający przez okres 6 miesięcy wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych:

- a) co najmniej 50%, w tym 20% osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym lub umiarkowanym albo
- b) co najmniej 30% niewidomych/psychicznie chorych/upośledzonych umysłowo zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.

Podstawowym celem ZPCH jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym odpowiedniej dla nich pracy, doraźnej i specjalistycznej opieki medycznej, poradnictwa i usług rehabilitacyjnych. Jest to placówka przystosowana do zatrudniania osób niepełnosprawnych oraz służąca zwiększaniu aktywności zawodowej wśród osób dotkniętych niepełnosprawnością. Warunki pracy w ZPCH muszą uwzględniać potrzeby osób zatrudnionych ze względu na ich stopień niepełnosprawności, poprzez przystosowanie stanowisk pracy, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych i ciągów komunikacyjnych oraz ich dostępności.

Rehabilitacja zawodowa, społeczna i lecznicza osób niepełnosprawnych w ZPCH prowadzona jest w oparciu o opracowany przez zakład, program rehabilitacji zawodowej, społecznej i leczniczej oraz indywidualny program rehabilitacji osoby niepełnosprawnej. Wykaz ZPCH w Województwie Śląskim, prowadzi Śląski Urząd Wojewódzki, do którego można uzyskać wgląd poprzez stronę internetową www.katowice.uw.gov.pl (zakładce Wydziały Urzędu -> Wydział Polityki Społecznej -> Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych).

Prawa i obowiązki pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne, w tym uprawnienia niepełnosprawnego pracownika, reguluje ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*.

C. Poradnictwo zawodowe i aktywizacja zawodowa dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Wszystkie osoby niepełnosprawne bez względu na przyczynę i rodzaj niepełnosprawności mają prawo do pomocy w zakresie zatrudnienia oraz możliwość dostępu do zatrudnienia na równi z osobami pełnosprawnymi, zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami. Zgodnie z art. 18 Kodeksu Pracy Osoba, wobec której pracodawca naruszył zasadę równego traktowania w zatrudnieniu (w zakresie m. in. nawiązania stosunku pracy, awansowania, dostępu do szkolenia) ma prawo do odszkodowania w wysokości nie niższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych, pozwala na pełnoprawne uczestnictwo w życiu społeczno-gospodarczym.

Osoby niepełnosprawne z zaburzeniami psychicznymi, wyłączone z pracy zawodowej i innych form konstruktywnej aktywności życiowej, mające trudności w poprawnych relacjach społecznych oraz codziennym funkcjonowaniu, mogą korzystać z różnych form rehabilitacji społecznej i zawodowej, ułatwiających podjęcie zatrudnienia. Zaliczają się do nich, opisane we wcześniejszych częściach rozdziału: warsztaty terapii zajęciowej, zakłady pracy chronionej, zakłady aktywności zawodowej, kluby i centra integracji społecznej, jak również instytucje i formy aktywizacji, którym zostanie poświęcona dalsza część rozdziału.

1. Powiatowe Urzędy Pracy

Powiatowe Urzędy Pracy (PUP) rejestrują bezrobotnych i poszukujących pracy oraz prowadzą rejestr tych osób. PUP realizują zadania z zakresu promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.

PUP, udzielając bezrobotnemu pomocy, ustala dla niego indywidualny plan działania, którego celem jest jak najszybsze doprowadzenie go do podjęcia pracy.

W przypadku braku możliwości zapewnienia odpowiedniej pracy urząd świadczy usługę poradnictwa zawodowego, inicjuje, organizuje i finansuje szkolenia, przygotowanie zawodowe dorosłych i staże, przyznaje i wypłaca stypendia, inicjuje i dofinansowuje tworzenie dodatkowych miejsc pracy, przyznaje i wypłaca zasiłki oraz inne świadczenia z tytułu bezrobocia.

Aktywizacja zawodowa, poprzez świadczenie usług w ramach pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego oraz udzielanie pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy, jest skierowana zwłaszcza do osób, które pozostają przez dłuższy czas bez pracy i wymagają szczególnego wsparcia w szukaniu zatrudnienia. Osoby z zaburzeniami psychicznymi należą do tej kategorii bezrobotnych.

Osoba niepełnosprawna, **zarejestrowana w PUP** jako bezrobotna albo poszukująca pracy, niepozostająca w zatrudnieniu ma prawo korzystać na zasadach określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* z:

1) finansowych form wsparcia m.in. :

- szkoleń,
- staży,
- prac interwencyjnych,
- badań lekarskich lub psychologicznych,

ponadto wyżej wymienione osoby mogą:

- otrzymywać jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej,
- uzyskać zatrudnienie w ramach nowo utworzonego (wyposażonego), stanowiska pracy.

2) usług rynku pracy :

- pośrednictwo pracy – polegające na udzielaniu pomocy w uzyskaniu odpowiedniego zatrudnienia,
- poradnictwo zawodowe – polegające na udzielaniu porad ułatwiających wybór zawodu, zmianę kwalifikacji, podjęcie zatrudnienia, w tym badanie kompetencji, uzdolnień i zainteresowań zawodowych, udzielanie informacji o zawodach, rynku pracy oraz możliwościach szkolenia i kształcenia, a także organizowaniu zajęć grupowych, w tym szkolenia zakresu umiejętności poszukiwania pracy, których celem jest pomoc w samodzielnym poszukiwaniu pracy, profesjonalnym poruszaniu się po rynku pracy, przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych, przeprowadzaniu rozmów symulacyjnych z pracodawcami itp.

Korzystanie z pomocy doradcy zawodowego powinno pobudzić i zmotywować osobę bezrobotną do aktywnego poszukiwania pracy oraz wyposażyć w niezbędne wiadomości i umiejętności.

Z inicjatywy PUP organizowane są **szkolenia dla osób niepełnosprawnych**, które poszukują pracy i nie pozostają w zatrudnieniu.

Celem każdego szkolenia jest zwiększenie szans na uzyskanie zatrudnienia, podwyższenie dotychczasowych kwalifikacji zawodowych lub zwiększenie aktywności zawodowej, szczególnie w razie:

- braku kwalifikacji zawodowych,
- konieczności zmiany kwalifikacji w związku z brakiem propozycji odpowiedniego zatrudnienia,
- utraty zdolności do pracy w dotychczas wykonywanym zawodzie.

PUP kieruje osobę niepełnosprawną na szkolenie:

- z własnej inicjatywy lub na podstawie orzeczenia właściwego organu,
- wskazane przez tę osobę, jeśli zostanie uprawdopodobnione, że szkolenie zapewni uzyskanie pracy.

Powiatowe Urzędy Pracy

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Powiatowy Urząd Pracy w Będzinie	42-500 Będzin ul. Krasickiego 17 A	(32) 2673003	http://www.pup.bedzin.pl/
2.	Powiatowy Urząd Pracy w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Partyzantów 55	(33) 4965150	http://www.bielsko-biala.praca.gov.pl/
3.	Powiatowy Urząd Pracy w Bielsku-Białej, filia w Czechowicach-Dziedzicach	43-502 Czechowice-Dziedzice ul. E. Kopcia 1	(32) 2153312	http://www.bielsko-biala.praca.gov.pl/
4.	Powiatowy Urząd Pracy w Bytomiu	41-902 Bytom ul. Łagiewnicka 15	(32) 2817019	http://bytom.praca.gov.pl/
5.	Powiatowy Urząd Pracy w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Opolska 19	(32) 3497101	http://www.pupchorzow.pl
6.	Powiatowy Urząd Pracy w Cieszynie	43-400 Cieszyn Plac Wolności 6	(33) 8514991	http://cieszyn.praca.gov.pl/
7.	Powiatowy Urząd Pracy w Częstochowie	42-217 Częstochowa ul. Szymanowskiego 15	(34) 3706100	http://www.czestochowa.praca.gov.pl/
8.	Gminne Centrum Pracy w Koniecpolu	42-230 Koniecpol ul. Rzeczna 29	(34) 3551412	http://www.czestochowa.praca.gov.pl/
9.	Powiatowy Urząd Pracy w Dąbrowie Górniczej	41-300 Dąbrowa Górnicza ul. Jana III Sobieskiego 12	(32) 2623739 (32) 2622939	http://dabrowagornicza.praca.gov.pl
10.	Powiatowy Urząd Pracy w Gliwicach	44-100 Gliwice Pl. Inwalidów Wojennych 12	(32) 4442300	https://gliwice.praca.gov.pl/
11.	Powiatowy Urząd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Pszczyńska 134	(32) 4714405	http://www.pupjastrzebie.pl/
12.	Powiatowy Urząd Pracy w Jaworznie	43-600 Jaworzno ul. Północna 9 B	(32) 6181900	http://www.jaworzno.praca.gov.pl/
13.	Powiatowy Urząd Pracy w Katowicach	40-852 Katowice ul. Ks. P. Pośpiecha 14	(32) 2599503	http://www.pup.katowice.pl/
14.	Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku	42-100 Kłobuck ul. Długosza 114	(34) 3171568	http://www.pup.klobuck.pl/
15.	Powiatowy Urząd Pracy w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Sobieskiego 9	(34) 3562464 (34) 3515280	http://www.lubliniec.praca.gov.pl/
16.	Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie	43-170 Łaziska-Górne ul. Chopina 8	(32) 2241139	http://www.mikolow.praca.gov.pl/
17.	Powiatowy Urząd Pracy w Mysłowicach	41-400 Mysłowice ul. Mikołowska 4 A	(32) 2232721	http://myslowice.praca.gov.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
18.	Powiatowy Urząd Pracy w Myszkowie	42-300 Myszków ul. Partyzantów 21	(34) 3135020	http://www.pupmyszkow.pl/
19.	Powiatowy Urząd Pracy w Piekarach Śląskich	41-940 Piekary Śl. ul. Ks. Popiełuszki 14	(32) 3815891	http://www.piekaryslaskie.praca.gov.pl/
20.	Powiatowy Urząd Pracy w Pszczynie	43-200 Pszczyna ul. Dworcowa 23	(32) 2102721	http://www.pup-pszczyna.pl/
21.	Powiatowy Urząd Pracy w Raciborzu	47-400 Racibórz ul. Klasztorna 6	(32) 4154550	https://raciborz.praca.gov.pl/
22.	Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej	41-700 Ruda Śl. ul. Ballestremów 16	(32) 7715900	http://www.puprudaslaska.pl/
23.	Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku	44-200 Rybnik ul. Jankowicka 1	(32) 4226095	http://www.rybnik.praca.gov.pl/
24.	Powiatowy Urząd Pracy w Siemianowicach Śląskich	41-103 Siemianowice Śl. ul. Wyzwolenia 17	(32) 7652945	http://www.siemianowiceslaskie.praca.gov.pl/
25.	Powiatowy Urząd Pracy w Sosnowcu	41-200 Sosnowiec ul. Rzeźnicza 12	(32) 2978700	http://www.sosnowiec.praca.gov.pl/
26.	Powiatowy Urząd Pracy w Świętochłowicach	41-600 Świętochłowice ul. Plebiscytowa 3	(32) 3462703	https://swietochlowice.praca.gov.pl/
27.	Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowskich Górach	42-600 Tarnowskie Góry ul. Towarowa 1	(32) 2855038	http://www.pup-tg.pl/
28.	Powiatowy Urząd Pracy w Tychach	43-100 Tychy ul. Budowlanych 59	(32) 7815861 (32) 7815878	http://www.pup.tychy.pl/
29.	Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim	44-300 Wodzisław Śl. ul. Michalskiego 12	(32) 4592980	http://www.pup-wodzislaw.pl/
30.	Powiatowy Urząd Pracy w Zabrze	41-800 Zabrze Pl. Krakowski 9	(32) 2779000	http://www.zabrze.praca.gov.pl/
31.	Powiatowy Urząd Pracy w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Parkowa 2	(32) 6724396 (32) 6721179	http://www.zawiercie.praca.gov.pl/
32.	Powiatowy Urząd Pracy w Żorach	44-240 Żory ul. Osińska 48	(32) 4342014	http://www.pup.zory.pl/
33.	Powiatowy Urząd Pracy w Żywcu	34-300 Żywiec ul. Łączna 28	(33) 4757500	http://www.zywiec.praca.gov.pl/

b.d. - brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu Powiatowych Urzędów Pracy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach: <http://www.wup-katowice.pl/>

2. Rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej ZUS

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) prowadzi rehabilitację leczniczą w ramach prewencji rentowej na podstawie ustawy z dnia 13 października 1998 r. *o systemie ubezpieczeń społecznych* i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 października 2001 r. *w sprawie szczegółowych zasad i trybu kierowania przez ZUS na rehabilitację leczniczą oraz udzielania zamówień na usługi rehabilitacyjne*.

Celem prowadzenia rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS jest **przywrócenie zdolności do pracy** osobom, które w wyniku choroby bądź urazu zagrożone są długotrwałą lub trwałą utratą zdolności do pracy, ale jednocześnie po przeprowadzeniu rehabilitacji roszą jej odzyskanie.

Na rehabilitację leczniczą mogą być skierowane osoby zagrożone całkowitą lub częściową niezdolnością do pracy, osoby uprawnione do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego po ustaniu tytułu do ubezpieczenia chorobowego lub wypadkowego, a także osoby pobierające rentę okresową z tytułu niezdolności do pracy.

Podstawą skierowania ubezpieczonego lub rencisty na rehabilitację **jest orzeczenie** o potrzebie rehabilitacji leczniczej, wydane przez lekarza orzecznika ZUS.

Lekarz orzecznik wydaje orzeczenie:

- na wniosek lekarza prowadzącego leczenie, przy czym wniosek o przeprowadzenie rehabilitacji leczniczej może być sporządzony na dowolnym formularzu (przykładowy wzór znajduje się na stronie internetowej ZUS); wniosek może wystawić każdy lekarz prowadzący leczenie, a **osoba, której ten wniosek dotyczy, składa go w oddziale ZUS właściwym ze względu na miejsce zamieszkania**,
- podczas kontroli zaświadczenia lekarskiego o czasowej niezdolności do pracy,
- przy ustalaniu uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego,
- podczas orzekania o niezdolności do pracy dla celów rentowych.

Jeżeli lekarz orzecznik ZUS wyda orzeczenie o potrzebie przeprowadzenia rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej, osoba zainteresowana otrzymuje zawiadomienie o skierowaniu do ośrodka rehabilitacyjnego. Osoba skierowana przez ZUS na rehabilitację nie ponosi żadnych opłat, ZUS ponosi całkowity koszt rehabilitacji leczniczej łącznie z kosztami zakwaterowania, wyżywienia oraz przejazdu z miejsca zamieszkania do ośrodka rehabilitacyjnego i z powrotem najtańszym środkiem komunikacji publicznej.

Rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej w profilu psychosomatycznym prowadzona jest w systemie stacjonarnym. Odbywa się na podstawie ustalonego indywidualnie programu, uwzględniającego schorzenie podstawowe i choroby współistniejące oraz zawiera następujące elementy: rehabilitację psychologiczną, w tym m.in. psychoedukację i treningi relaksacyjne, edukację zdrowotną oraz niezbędne formy rehabilitacji fizycznej zależnie od wskazań indywidualnych.

Na rehabilitację najczęściej kierowane są osoby z następującymi rozpoznaniem w schorzeniach psychosomatycznych (według ICD-10):

F30–F39 zaburzenia nastroju (afektywne).

F40–F48 zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną.

F50–F59 zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi.

W procesie rehabilitacji psychosomatycznej bardzo istotna jest specjalistyczna diagnoza psychologiczna i medyczna dotycząca współistniejących zaburzeń somatycznych i psychicznych. Najważniejszym elementem rehabilitacji w tej grupie schorzeń jest prowadzenie różnorodnych oddziaływań psychologicznych, mających na celu:

- osiągnięcie poprawy objawowej,
- zmianę stosunku do choroby (wyjście z roli chorego),
- zwiększenie aktywności i poczucia sprawczości,
- wypracowanie nowych sposobów radzenia sobie w sytuacjach stresowych,
- nabycie umiejętności rozwiązywania problemów,
- poszerzenie umiejętności społecznych.

Przeciwwskazaniami ogólnymi do kierowania na rehabilitację leczniczą są:

- stany bezpośredniego zagrożenia życia,
- niestabilny przebieg chorób układu krążenia,
- incydent zakrzepowo-zatorowy świeży lub w czasie ostatnich 2 miesięcy,
- niewyrównane choroby współistniejące, np. niedokrwistość, nadczynność tarczycy,
- niedoczynność tarczycy, niewydolność nerek, niewydolność wątroby, cukrzyca,
- choroby przebiegające z drgawkami lub z krótkotrwałymi utratami przytomności,
- niepoddające się leczeniu,
- skazy krwotoczne,
- ostre stany zapalne, choroby gorączkowe,
- alkoholizm i narkomania,
- czynna choroba nowotworowa,
- zaburzenia psychiatryczne,
- przebyty udar mózgu prowadzący do istotnego upośledzenia funkcji psychofizycznych,
- nasilone zaburzenia funkcji poznawczych,
- ciąża i okres karmienia,
- powikłania pooperacyjne,
- brak zgody chorego.

Przeciwwskazane **w schorzeniach psychosomatycznych** jest kierowanie na rehabilitację leczniczą osób z:

- kręgu schizofrenii,
- uzależnieniami,
- organicznymi zmianami w mózgu⁴.

Rehabilitacja lecznicza w ośrodku rehabilitacyjnym powinna trwać 24 dni. Czas trwania rehabilitacji może być przedłużony lub skrócony w przypadku:

→ pozytywnego rokowania co do odzyskania zdolności do pracy ubezpieczonego albo rencisty w przedłużonym czasie trwania rehabilitacji,

→ wcześniejszego przywrócenia ubezpieczonemu albo renciście zdolności do pracy,

→ zaistnienia innych przyczyn leżących po stronie ubezpieczonego albo rencisty.

Decyzję w sprawie skrócenia lub przedłużenia rehabilitacji podejmuje ordynator ośrodka, po uprzednim uzyskaniu zgody ZUS.

⁴ Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Warszawa 2013.

III Orzecznictwo do celów rentowych i pozarentowych

Zgodnie z obowiązującym porządkiem prawnym wyznacznikiem niepełnosprawności nie jest wyłącznie ocena stanu zdrowia, bowiem orzecznictwo o niepełnosprawności uwzględnia zarówno fizyczne, psychiczne jak i społeczne aspekty funkcjonowania człowieka.

Obecnie w Polsce obowiązuje dwutorowy system orzecznictwa o niepełnosprawności (regulowany na podstawie odrębnych przepisów):

1. orzecznictwo do celów rentowych,
2. orzecznictwo do celów pozarentowych.

1.Orzekanie o niepełnosprawności – orzekanie pozarentowe

Osoby z zaburzeniami psychicznymi mają prawo do uzyskiwania ulg i uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym.

O niepełnosprawności do celów pozarentowych orzekają zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności:

- Powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności - jako **I instancja**,
- Wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako **II instancja**.
- **Rejonowe sądy pracy i ubezpieczeń społecznych jako organ odwoławczy dokonujący kontroli prawidłowości orzekania przez organy administracji publicznej. Tu kieruje się odwołanie od decyzji Wojewódzkiego Zespołu**

Powiatowe i wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, właściwe ze względu na miejsce stałego pobytu osoby, wydają orzeczenia o:

- niepełnosprawności dla dzieci i młodzieży do 16 roku życia,
- stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia,
- wskazaniach do ulg i uprawnień **wyduje się osobie, która ukończyła 16 rok życia i posiada jedno z następujących orzeczeń:**

- **ważne orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych**

- **ważne orzeczenie organu rentowego (ZUS, MSWiA, MON), wydane przed dniem 1 stycznia 1998 r. o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów;**

- **ważne orzeczenie KRUS o niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, wydane przed 1 stycznia 1998 r.**

Od tego rodzaju orzeczenia nie przysługuje odwołanie.

W przypadku orzekania o stopniu niepełnosprawności przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* przewidują trzy stopnie niepełnosprawności:

1. Znaczny,
2. Umiarkowany,
3. Lekki.

Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydaje się osobie, która ukończyła 16 rok życia

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby:

- niezdolne do pracy i wymagające, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.
- zdolne do pracy w warunkach pracy chronionej i wymagające, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Uwaga: Zarówno osoby niezdolne do pracy bądź zdolne do pracy w warunkach chronionych muszą jednocześnie wymagać stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Niezdolność do samodzielnej egzystencji oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację.

1. Do **umiarkowanego** stopnia niepełnosprawności mogą być zaliczone trzy grupy osób z naruszoną sprawnością organizmu tj.:

- niezdolne do pracy,
- zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej,
- wymagające czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Każda z przesłanek stanowi samodzielną podstawę do zaliczania do tego stopnia stopnia niepełnosprawności.

2. Do **lekkiego** stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby o:

- naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną;
- naruszonej sprawności organizmu, mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Każda z przesłanek stanowi samodzielną podstawę do zaliczania do tego stopnia stopnia niepełnosprawności.

Zaliczenie do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności osoby, nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej w przypadku przystosowania przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb danej osoby lub zatrudnienia w formie telepracy.

Stopień niepełnosprawności orzeka się na czas określony lub na stałe, decyduje o tym ocena możliwości poprawy funkcjonowania osoby zainteresowanej.

Do 16 roku życia nie ustala się stopnia niepełnosprawności, w tym przypadku wydaje się orzeczenie o niepełnosprawności.

Osoby, poniżej 16 lat zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia przez dziecko 16 roku życia. Decyduje ocena możliwości poprawy funkcjonowania dziecka.

Osoba ubiegająca się o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności, orzeczenia o stopniu niepełnosprawności powinna złożyć:

- wniosek o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności (dla osoby do 16 roku życia)
- wniosek o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności (dla osoby powyżej 16 roku życia),
- dokumentację medyczną (karty informacyjne leczenia szpitalnego, dokumentację medyczną z przebiegu leczenia ambulatoryjnego, wyniki dodatkowych badań diagnostycznych, konsultacje specjalistyczne itp.);
- zaświadczenie lekarskie – zawierające opis stanu zdrowia, rozpoznanie choroby zasadniczej i chorób współistniejących potwierdzone aktualnymi wynikami badań diagnostycznych, wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się osoba zainteresowana - zaświadczenie takie ważne jest 30 dni od daty wydania i w tym czasie należy złożyć wniosek w powiatowym zespole.

W przypadku wydania orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień osoba ubiegająca się o wydanie takiego orzeczenia winna złożyć:

- dokumentację medyczną (karty informacyjne leczenia szpitalnego, dokumentację medyczną z przebiegu leczenia ambulatoryjnego, wyniki dodatkowych badań diagnostycznych, konsultacje specjalistyczne itp.);
- orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy;
- inne dokumenty mające wpływ na ustalenie wskazań do ulg i uprawnień.

Wniosek o wydanie orzeczenia może złożyć:

- osoba zainteresowana;
- przedstawiciel ustawowy osoby zainteresowanej (dotyczy to przede wszystkim dzieci oraz osób ubezwłasnowolnionych);
- kierownik ośrodka pomocy społecznej, ale za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego.

Wniosek składa się w powiatowym/miejskim zespole do spraw orzekania o niepełnosprawności właściwym dla miejsca stałego pobytu osoby zainteresowanej lub właściwym dla miejsca pobytu w przypadku osób:

- bezdomnych;

- przebywających poza miejscem stałego pobytu ponad dwa miesiące ze względów zdrowotnych lub rodzinnych;
- przebywających w zakładach karnych i poprawczych;
- przebywających w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej.

Miejscem stałego pobytu jest miejscowość, w której wnioskodawca zamieszkuje pod oznaczonym adresem z zamiarem stałego przebywania.

Posiadanie orzeczenia wydanego przez zespół ds. orzekania o niepełnosprawności pozwala korzystać z wielu form pomocy (w zależności od stopnia niepełnosprawności), do których należą m. in.:

- w zakresie rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia:
 - możliwość uzyskania odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby, np. w zakładach pracy chronionej, zakładach aktywności zawodowej,
 - możliwość korzystania ze szkoleń, w tym specjalistycznych,
 - korzystanie z przywilejów pracowniczych przysługujących osobom niepełnosprawnym m.in. skróconego wymiaru czasu pracy, dłuższej przerwy w pracy, prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego,
 - możliwość wsparcia finansowego działalności gospodarczej lub rolniczej,
- w zakresie rehabilitacji społecznej:
 - możliwość uczestnictwa w terapii zajęciowej oraz w turnusach rehabilitacyjnych,
 - dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się,
 - dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,
 - usługi socjalne, opiekuńcze, terapeutyczne i rehabilitacyjne świadczone przez instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki,
 - uprawnienie do zasiłku pielęgnacyjnego i innych świadczeń rodzinnych (np. dodatków do zasiłku rodzinnego związanych z niepełnosprawnością) oraz do zasiłku stałego z pomocy społecznej,
- korzystanie z ulg i uprawnień przysługujących na podstawie odrębnych przepisów, m.in.: ulgi podatkowe, uprawnienia i ulgi komunikacyjne (np. karta parkingowa, zniżki w komunikacji), zwolnienie z opłat abonamentowych za radio i telewizję.

Orzeczenie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności zawiera oznaczenie zespołu, który wydał orzeczenie, datę wydania orzeczenia i złożenia wniosku, podstawę prawną wydania orzeczenia, dane osobowe dziecka/osoby zainteresowanej, numer dokumentu potwierdzającego tożsamość dziecka/osoby zainteresowanej, ustalenie lub odmowę ustalenia niepełnosprawności/stopnia niepełnosprawności, symbol przyczyny niepełnosprawności, datę lub okres powstania niepełnosprawności, okres, na jaki orzeczono niepełnosprawność, wskazania, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, uzasadnienie, pouczenie o przysługującym odwołaniu, podpis przewodniczącego składu orzekającego lub pozostałych członków tego składu.

PAMIĘTAJ

- Orzeczenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Powiatowego Zespołu ds. Orzekania można posiadać niezależnie od siebie.

Postępowanie o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności, wskazaniu do ulg oraz organizację Zespołów ds. Orzekania regulują następujące przepisy:

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*,
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. *w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia*,
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. *w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności*,
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2014 r. *w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych*,
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 czerwca 2014 r. *w sprawie wysokości opłaty za wydanie karty parkingowej oraz warunków dystrybucji blankietów kart parkingowych*.

Osoby z zaburzeniami psychicznymi mają prawo do uzyskiwania ulg i uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym.

O niepełnosprawności do celów pozarentowych orzekają zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności:

- Powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności - jako **I instancja**,
- Wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako **II instancja**.

Powiatowe i wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, właściwe ze względu na miejsce stałego pobytu osoby, wydają orzeczenia o:

- niepełnosprawności dla dzieci i młodzieży do 16 roku życia,
- stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia,
- wskazaniach do ulg i uprawnień.

W przypadku orzekania o stopniu niepełnosprawności przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* przewidują trzy stopnie niepełnosprawności:

4. Znaczny,
5. Umiarkowany,
6. Lekki.

Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydaje się osobie, która **ukończyła 16 rok życia**.

3. Do **znacznego** stopnia niepełnosprawności zalicza się dwie grupy osób z naruszoną sprawnością organizmu:

- niezdolne do pracy,
- zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagające, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Niezdolność do samodzielnej egzystencji oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację.

4. Do **umiarkowanego** stopnia niepełnosprawności mogą być zaliczone trzy grupy osób z naruszoną sprawnością organizmu tj.:
- niezdolne do pracy,
 - zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej,
 - wymagające czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.
5. Do **lekkiego** stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby o:
- naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną;
 - naruszonej sprawności organizmu, mającej ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Zaliczenie do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności osoby, nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej w przypadku przystosowania przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb danej osoby lub zatrudnienia w formie telepracy.

Stopień niepełnosprawności orzeka się na czas określony lub na stałe, decyduje o tym ocena możliwości poprawy funkcjonowania osoby zainteresowanej.

Do 16 roku życia nie ustala się stopnia niepełnosprawności, w tym przypadku wydaje się **orzeczenie o niepełnosprawności**.

Osoby, poniżej 16 lat zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia przez dziecko 16 roku życia. Decyduje ocena możliwości poprawy funkcjonowania dziecka.

Osoba ubiegająca się o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności powinna złożyć:

- **wniosek o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności** (dla osoby do 16 roku życia) lub **o stopniu niepełnosprawności** (dla osoby powyżej 16 roku życia),
- **dokumentację medyczną** (wypisy ze szpitala, karty informacyjne, wyniki badań lub uwierzytelnione kopie), w tym **zaświadczenie lekarskie** zawierające opis stanu zdrowia, rozpoznanie choroby potwierdzone aktualnymi wynikami badań diagnostycznych, wydane przez lekarza pod którego opieką znajduje się osoba zainteresowana/ dziecko, nie wcześniej niż na 30 dni przed dniem złożenia wniosku,
- w przypadku posiadania orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności **kopię posiadanego orzeczenia**.

Posiadanie orzeczenia wydanego przez zespół ds. orzekania o niepełnosprawności pozwala korzystać z wielu **form pomocy** (w zależności od stopnia niepełnosprawności), do których należą m. in.:

- w zakresie rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia:
 - możliwość uzyskania odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby, np. w zakładach pracy chronionej, zakładach aktywności zawodowej,
 - możliwość korzystania ze szkoleń, w tym specjalistycznych,
 - korzystanie z przywilejów pracowniczych przysługujących osobom niepełnosprawnym m.in. skróconego wymiaru czasu pracy, dłuższej przerwy w pracy, prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego,
 - możliwość wsparcia finansowego działalności gospodarczej lub rolniczej,
- w zakresie rehabilitacji społecznej:
 - możliwość uczestnictwa w terapii zajęciowej oraz w turnusach rehabilitacyjnych,
 - dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się,
 - dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,
 - usługi socjalne, opiekuńcze, terapeutyczne i rehabilitacyjne świadczone przez instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki,
 - uprawnienie do zasiłku pielęgnacyjnego i innych świadczeń rodzinnych (np. dodatków do zasiłku rodzinnego związanych z niepełnosprawnością) oraz do zasiłku stałego z pomocy społecznej,
- korzystanie z ulg i uprawnień przysługujących na podstawie odrębnych przepisów, m.in.: ulgi podatkowe, uprawnienia i ulgi komunikacyjne (np. karta parkingowa, zniżki w komunikacji), zwolnienie z opłat abonamentowych za radio i telewizję.

Orzeczenie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności zawiera oznaczenie zespołu, który wydał orzeczenie, datę wydania orzeczenia i złożenia wniosku, podstawę prawną wydania orzeczenia, dane osobowe dziecka/osoby zainteresowanej, numer dokumentu potwierdzającego tożsamość dziecka/osoby zainteresowanej, ustalenie lub odmowę ustalenia niepełnosprawności/stopnia niepełnosprawności, symbol przyczyny niepełnosprawności, datę lub okres powstania niepełnosprawności, okres, na jaki orzeczono niepełnosprawność, wskazania, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie *orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności*, uzasadnienie, pouczenie o przysługującym odwołaniu, podpis przewodniczącego składu orzekającego lub pozostałych członków tego składu.

PAMIĘTAJ

- Orzeczenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Powiatowego Zespołu ds. Orzekania można posiadać niezależnie od siebie.

Postępowanie o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności, wskazaniu do ulg oraz organizację Zespołów ds. Orzekania regulują następujące przepisy:

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*,
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. *w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia*,
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. *w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności*,
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2014 r. *w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych*,

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie wysokości opłaty za wydanie karty parkingowej oraz warunków dystrybucji blankietów kart parkingowych.

Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności w I instancji

Lp.	Nazwa Zespołu/zasięg terytorialny	Adres	Nr telefonu	Adres strony internetowej
1.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Będzinie /powiat będziński	42-500 Będzin ul. Krasickiego 17	(32) 3680804	http://www.bip.powiat.bedzin.pl/
2.	Miejski Zespół Do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bielsku-Białej /Bielsko-Biała	43-300 Bielsko-Biała ul. Lipnicka 36	(33) 8151916 (33) 4960389	https://www.mops.bielsko.pl <i>W zakładce „Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności”</i>
3.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bielsku-Białej /powiat bielski	43-300 Bielsko-Biała ul. Piastowska 40	(33) 8136940	https://powiat.bielsko.pl/
4.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bytomiu /Bytom, Piekary Śląskie	41-902 Bytom ul. Strzelców Bytomskich 16	(32) 2821867 (32) 3886704	http://www.mopr.bytom.pl/mopr/
5.	Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Raclawicka 19	(32) 7716332	http://www.opshorzow.pl/pomoc-osobom-niepelnosprawny-m/miejski-zespol-do-spraw-orzekania-o-niepelnosprawnosci.html
6.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Cieszynie	43-400 Cieszyn ul. Bobrecka 29	(33) 4777126	http://pcprcieszyn.ox.pl/

	/powiat cieszyński			
7.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Częstochowie /Częstochowa, powiat częstochowski, powiat kłobucki	42-216 Częstochowa Aleja Niepodległości 20/22	(34) 3660464	http://www.czystochowa.pl/page/4947,powiatowy-zespol-ds-orzekania-o-niepelnosprawnosci.html
8.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej /Dąbrowa Górnicza	41-303 Dąbrowa Górnicza Al. Piłsudskiego 2	(32) 2617212 571332370 571332372	http://mops.com.pl/kontakt/dzialy/powiatowy-zespol-ds-orzekania-o-niepelnosprawnosci/
9.	Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Gliwicach /Gliwice, powiat gliwicki	44-100 Gliwice ul. Bojkowska 20	(32) 2302690	https://opsgliwice.pl/formy-pomocy/niepelnosprawnosc/miejski-zespol-spraw-orzekania-o-niepelnosprawnosci/
10.	Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Jaworznie /Jaworzno	43-603 Jaworzno ul. Łukasiewicza 7	(32) 6155151 (32) 6181828 (32) 7629198	https://mops.jaworzno.pl/
11.	Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Katowicach /Katowice	40-855 Katowice ul. Gliwicka 102	(32) 2508700 (32) 2093540	https://www.mops.katowice.pl/
12.	Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Mysłowicach /Mysłowice	41-400 Mysłowice ul. Brzezińska 21	(32) 2238585	http://mops-myslowice.pl/
13.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Myszkowie /powiat myszkowski	42-300 Myszków ul. Partyzantów 21	(34) 3132029	http://www.myszkow.pcp.pl/powiatowy_zespol_ds_orzekania_o_niepelnosprawnosci
14.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w	47-400 Racibórz ul. Gamowska 3	(32) 4152101	https://www.powiatraciborski.pl/starostwo/Powiat

	Raciborzu /powiat raciborski			wy_zespol_ds_o rzekania.html
15.	Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Rudzie Śląskiej /Ruda Śląska	41-709 Ruda Śl. ul. Markowej 20A	(32) 3440308	http://biuletyn.abip.pl/mzon_r_sl/
16.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Rybniku /Rybnik, Jastrzębie-Zdrój, Żory, powiat mikołowski, powiat pszczyński, powiat rybnicki	44-200 Rybnik ul. Chrobrego 39	(32) 4237202 (32) 4331622	http://www.pzon.rybnik.pl/
17.	Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Siemianowicach Śląskich /Siemianowice Śląskie	41-100 Siemianowice Śl. ul. Szkolna 17	(32) 2202664	http://www.mops.siemianowice.pl/
18.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sosnowcu /Sosnowiec	41-200 Sosnowiec ul. 3-go Maja 33	(32) 2962344 (32) 2962345	http://www.mops.sosnowiec.bip.info.pl/
19.	Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Świętochłowicach /Świętochłowice	41-600 Świętochłowice ul. Harcerska 1	(32) 7709302	http://www.mzonsw.pl/
20.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tarnowskich Górach /powiat tarnogórski, powiat lubliniecki	42-600 Tarnowskie Góry ul. Opolska 21G	(32) 3818102 (32) 3818764	http://mops.lubliniec.pl/
21.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tychach /Tychy, powiat bieruńsko- lędziński	43-100 Tychy ul. Budowlanych 59	(32) 4382050	http://www.pzon-tychy.pl/
22.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wodzisławiu Śląskim /powiat wodzisławski	44-300 Wodzisław Śląski ul. Pszowska 92A wejście od strony dziedzińca Zespołu Szkoł	(32) 4120966	http://www.powiatwodzislawski.pl/ http://bip.powiatwodzislawski.pl/

		Technicznych		
23.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Zabrzu /Zabrze	41-800 Zabrze ul. 3 Maja 16	(32) 2777845 (32) 2777852	http://www.mopr.zabrze.magistrat.pl/
24.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Zawierciu /powiat zawierciański	42-400 Zawiercie ul. Daszyńskiego 4	(32) 6710749 wew. 111	http://www.pcpr.zawiercie.powiat.pl/kategorie/powiatowy_zespol_do_spraw_orzekania_o_niepelnosprawnosci
25.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Żywcu /powiat żywiecki	34-400 Żywiec ul. Ks. Prałata St. Słonki 24.	(33) 8617049	http://www.pcpr-zywiec.pl/index.php/zespol-ds-orzekania

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych adresowych zespołów orzekania o niepełnosprawności bazy na stronie Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach; wg stanu na dzień 31.12.2018 r.

Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności w II instancji

Lp	Nazwa/zasięg terytorialny	Adres	Nr telefonu	Adres strony internetowej
1.	Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Województwie Śląskim	40-024 Katowice ul. Powstańców 41A wzon.katowice@katowice.uw.gov.pl	(32) 2077813	http://www.katowice.uw.gov.pl/ <i>w zakładce: Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych adresowych zespołów orzekania o niepełnosprawności bazy na stronie Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach; wg stanu na dzień 31.12.2018 r.

2.Orzekanie o niezdolności do pracy – orzekanie rentowe

Zaburzenia psychiczne mogą stanowić podstawę do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej lub szkoleniowej.

Orzecznictwo o niezdolności do pracy do celów rentowych, opiera się na ustawie z dnia 17 grudnia 1998 roku *o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych* oraz rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. *w sprawie orzekania o niezdolności do pracy*.

Orzekanie o niezdolności do pracy jest realizowane przez:

- Lekarzy Orzeczników i Komisje Lekarskie ZUS (Zakład Ubezpieczeń Społecznych),
- Lekarzy Rzecznawców i Komisje Lekarskie KRUS (Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego) - dotyczy rolników i ich rodzin,
- Komisje Lekarskie MON (Ministerstwa Obrony Narodowej) i MSWiA (Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji) - dotyczy pracowników tzw. służb mundurowych (żołnierze, policjanci, celnicy) oraz ich rodzin.

Lekarz orzecznik ZUS dokonuje w formie orzeczenia oceny niezdolności do pracy i jej stopnia oraz ustalenia:

- daty powstania niezdolności do pracy,
- trwałości lub przewidywanego okresu niezdolności do pracy,
- związku przyczynowego niezdolności do pracy lub śmierci z określonymi okolicznościami,
- trwałości lub przewidywanego okresu niezdolności do samodzielnej egzystencji,
- celowości przekwalifikowania zawodowego.

Za osobę **niezdolną do pracy** uważa się osobę, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu.

Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. **Częściowo niezdolną do pracy** jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

W przypadku stwierdzenia naruszenia sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych orzeka się **niezdolność do samodzielnej egzystencji**.

Zaburzenia psychiczne obejmują różnorodną grupę schorzeń, najczęściej posiadają przewlekły przebieg, podczas którego stan czynnościowy organizmu ulega zmianom związanym m.in. z okresowymi zaostrzeniami, a rokowanie zależne jest w znacznym stopniu od trudnych do przewidzenia sytuacji społecznych.

Lekarz orzecznik wydaje orzeczenie na podstawie dokumentacji dołączonej do wniosku oraz po przeprowadzeniu bezpośredniego badania stanu zdrowia osoby, w stosunku do której ma być wydane orzeczenie. Rolą lekarza orzecznika jest ustalenie, czy z powodu naruszenia sprawności organizmu spowodowanego m.in. zaburzeniami psychicznymi istnieje niezdolność do pracy i w jakim stopniu. W orzekaniu tej niezdolności istotne znaczenie ma określenie faktycznej utraty sprawności zawodowej w wyniku choroby i zachowanych możliwości zawodowych, a nie wyłącznie fakt istnienia poszczególnych objawów psychopatologicznych.

Do ustalenia niezdolności do pracy spowodowanej zaburzeniami psychicznymi, konieczna jest kompleksowa ocena wszystkich dostępnych źródeł wiedzy o stanie zdrowia osoby zainteresowanej, poprzez analizę dokumentacji medycznej i zawodowej. Ponadto lekarz orzecznik może uzupełnić dostarczoną dokumentację o opinię lekarza konsultanta lub psychologa albo o wyniki badań dodatkowych lub obserwacji szpitalnej. Dokumentacja z przebiegu leczenia (ambulatoryjnego, szpitalnego) jest szczególnie ważna, ponieważ odzwierciedla charakter i przebieg choroby, dominujące objawy, ich wpływ na funkcjonowanie i zdolności adaptacyjne, stosowane leczenie oraz ewentualne objawy uboczne prowadzonej farmakoterapii. Dzięki dokumentacji można ustalić datę powstania niezdolności do pracy, niekiedy odległej w czasie.

Niezdolność do pracy orzeka się na okres nie dłuższy niż 5 lat. Wyjątkowo, jeżeli według wiedzy medycznej nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy przed upływem okresu 5 lat można orzec niezdolność na dłuższy okres.

Renta z tytułu niezdolności do pracy

Według ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku *o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*, **prawo do renty** z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który **spełnia łącznie** następujące warunki:

- został uznany za niezdolnego do pracy,
- ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy (stosowny do wieku, w którym powstała niezdolność do pracy),
- niezdolność do pracy powstała w okresach składkowych (np. ubezpieczenia, zatrudnienia) lub nieskładkowych (np. w okresie pobierania zasiłku chorobowego, opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego) albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Wymóg powstania niezdolności do pracy w określonym ustawowo czasie **nie obowiązuje** w stosunku do osoby, która spełnia **łącznie** następujące warunki:

- została uznana za całkowicie niezdolną do pracy,
- udowodniła okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny.

Okres składkowy i nieskładkowy nie jest wymagany od ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy jest spowodowana wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy.

W celu uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy osoba zainteresowana lub jej pełnomocnik powinien złożyć na piśmie lub ustnie **wniosek o rentę (formularz ERN)**. Wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy może być zgłoszony u płatnika składek lub w innej jednostce uprawnionej do przyjmowania wniosków, a następnie przekazany do odpowiedniego organu rentowego. Może też być zgłoszony bezpośrednio w organie rentowym, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej, który zobowiązany jest wydać decyzję. Do wniosku o przyznanie renty należy dołączyć:

- **Informację o okresach składkowych i nieskładkowych (formularz ERP-6),**
- **dokumenty** na potwierdzenie przebytych **okresów składkowych i nieskładkowych,**
- **zaświadczenie pracodawcy o wysokości osiąganego wynagrodzenia (formularz ERP-7)** lub legitymację ubezpieczeniową, zawierającą wpisy dotyczące zarobków,
- **zaświadczenie o stanie zdrowia (formularz ERP-7)** wydane przez lekarza prowadzącego leczenie, wystawione nie wcześniej niż na miesiąc przed datą złożenia wniosku,

- **inną dokumentację medyczną** będącą w posiadaniu osoby ubiegającej się o rentę, która może mieć znaczenie dla wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS, (historia choroby, karta badania, karty informacyjne z leczenia szpitalnego),
- **wywiad zawodowy (formularz OL-10)** - ankietę wypełnioną przez płatnika składek,
- **kartę wypadku w drodze do pracy lub z pracy**, jeśli ubezpieczony zgłasza wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy.

Po złożeniu wniosku, osoba wnioskująca o przyznanie orzeczenia podlega badaniu przez lekarza orzecznika ZUS. Jeżeli ubezpieczony nie może zgłosić się na badanie ze względu na stan zdrowia, a złożona dokumentacja jest wystarczająca do wydania orzeczenia, lekarz orzecznik wydaje orzeczenie na podstawie tej dokumentacji w trybie zaocznym.

Rodzaje rent:

- **stała** przysługuje ubezpieczonemu, którego niezdolność do pracy została uznana za trwałą,
- **okresowa** przyznawana, gdy niezdolność do pracy ma charakter czasowy. Po upływie okresu, wskazanego w decyzji organu rentowego ubezpieczony może wystąpić do ZUS z wnioskiem o przedłużenie prawa do renty na dalszy okres. Ewentualne kolejne prawo do renty uzależnione jest od wyniku ustaleń zawartych w orzeczeniu lekarza orzecznika ZUS lub komisji lekarskiej.

Renta szkoleniowa

Jeśli ubezpieczony spełni warunki wymagane do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy i uzyska orzeczenie o celowości przekwalifikowania zawodowego ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie, może otrzymać **rentę szkoleniową**. Renta przyznawana jest na okres 6 miesięcy i może zostać przedłużona maksymalnie o 30 miesięcy.

Zarówno skrócenie, jak i wydłużenie okresu pobierania renty szkoleniowej następuje na podstawie wniosku starosty.

Okres 6 miesięcy może ulec skróceniu, jeśli przed upływem tego okresu starosta zawiadomi organ rentowy o braku możliwości przekwalifikowania do innego zawodu lub o tym, że osoba zainteresowana nie poddaje się przekwalifikowaniu zawodowemu.

Renta szkoleniowa nie przysługuje w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego oraz służby.

Renta socjalna

Na podstawie ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. *o rencie socjalnej* od 1 października 2003 r. organem przyznającym i wypłacającym renty socjalne jest właściwa jednostka organizacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W szczególnych przypadkach ten rodzaj renty wypłacany jest także przez inne organy emerytalno-rentowe, np. KRUS.

Renta socjalna przysługuje osobom pełnoletnim całkowicie niezdolnym do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18. roku życia,
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia,
- w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Postępowanie w sprawie przyznania renty socjalnej wszczyna się na podstawie wniosku osoby ubiegającej się o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego, także na wniosek innej osoby, bądź kierownika ośrodka pomocy społecznej, działających za zgodą osoby ubiegającej się o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego.

Osobie, która otrzymuje rentę nie przysługują zasiłki stałe i okresowe w rozumieniu przepisów ustawy o pomocy społecznej.

W przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniem do renty rodzinnej kwota renty socjalnej ulega takiemu obniżeniu, aby łączna kwota obu świadczeń nie przekraczała 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy⁵.

Druki potrzebne do wystąpienia o ustalenie renty z tytułu niezdolności do pracy, udostępniono na stronie internetowej www.zus.pl.

3. Oddziały, inspektoraty i biura terenowe Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Kontakt z ZUS za pośrednictwem **Centrum Obsługi Telefonicznej, tel. 801400987, (22) 5601600** (czynne od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 18.00) lub adresu e-mail: cot@zus.pl

ODDZIAŁ				
Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
I	ZUS Oddział w Bielsku - Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Krasińskiego 34, 36 ul. Traugutta 2a	(22) 5601600	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Bielsko-Biała, Szczyrk Gminy: Bestwina, Buczkowice, Czechowice-Dziedzice, Jasienica, Jaworze, Kozy, Porąbka, Wilamowice, Wilkowice				
Jednostki podległe				

⁵ Stan na dzień 31 października 2018 r.

1.	ZUS Inspektorat w Cieszynie	43-400 Cieszyn ul. Bielska 29	(33) 8563000	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Cieszyn, Ustroń, Wisła Gminy: Brenna, Chybie, Dębowiec, Goleszów, Hażlach, Istebna, Skoczów, Strumień, Zebrzydowice				
2.	ZUS Inspektorat w Żywcu	34-300 Żywiec ul. Piernikarska 2	(33) 8609000	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Żywiec Gminy: Czernichów, Gilowice, Jeleśnia, Koszarawa, Lipowa, Łękawica, Łodygowice, Milówka, Radziechowy-Wieprz, Rajcza, Ślemień, Świnna, Ujsoly, Węgierska Górka				
ODDZIAŁ				
Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
II	ZUS Oddział w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Dąbrowskiego 45	Kontakt z Centrum Obsługi Telefonicznej (COT) (22) 560 16 00	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Chorzów, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice				
Jednostki podległe				
1.	ZUS Inspektorat w Katowicach	40-003 Katowice ul. Sowińskiego 2	Kontakt z Centrum Obsługi Telefonicznej (COT) (22) 560 16 00	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Katowice				

2.	ZUS Biuro Terenowe w Mysłowicach	41-400 Mysłowice ul. Kacza 6	Kontakt z Centrum Obsługi Telefonicznej (COT) (22) 560 16 00	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Mysłowice				
3.	ZUS Biuro Terenowe w Rudzie Śląskiej	41-709 Ruda Śl. ul. Niedurnego 44	(32) 3447980	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Ruda Śląska				
ODDZIAŁ				
Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
III	ZUS Oddział w Częstochowie	42-218 Częstochowa ul. Dąbrowskiego 43/45	(34) 3689100	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Częstochowa Gminy: Błachownia, Janów, Kamienica Polska, Kłomnice, Konopiska, Kruszyna, Mstów, Mykanów, Olsztyn, Poczesna, Rędziny, Starcza				
Jednostki podległe				
1.	ZUS Inspektorat w Kłobucku	42-100 Kłobuck ul. Targowa 3 a	(34) 3172290	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Gminy: Kłobuck, Krzepice, Lipie, Miedźno, Opatów, Panki, Popów, Przystajń, Wręczyca Wielka				

2.	ZUS Inspektorat w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Oleska 26	(34) 3562969	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Lubliniec Gminy: Boronów, Ciasna, Herby, Kochanowice, Koszęcin, Pawonków, Woźniki				
3.	ZUS Inspektorat w Myszkowie	42-300 Myszków ul. Sikorskiego 57	(34) 3134530 (34) 3134531 (34) 3134532	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Myszków Gminy: Koziegłowy, Niegowa, Poraj, Żarki				
4.	ZUS Biuro Terenowe w Koniecpolu	42-230 Koniecpol ul. Rynek 1	(34) 3551161 (34) 3551162	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Gminy: Dąbrowa Zielona, Koniecpol, Lelów, Przyrów				
ODDZIAŁ				
Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
IV	ZUS Oddział w Rybniku	44-200 Rybnik ul. Reymonta 2	(22) 5601600	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Łaziska Górne, Mikołów, Orzesze, Rybnik, Żory Gminy: Czerwionka-Leszczyny, Gaszowice, Jejkowice, Lyski, Ornontowice, Świerklany, Wryy				
Jednostki podległe				
1.	ZUS Inspektorat w Pszczynie	43-200 Pszczyna ul. Kopernika 22	(32) 2101133	http://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Gminy: Goczałkowice-Zdrój, Kobiór, Miedźna, Pawłowice, Pszczyna, Suszec				
2.	ZUS Inspektorat w Raciborzu	47-400 Racibórz ul. Łąkowa 28	(32) 4152385	http://www.zus.pl/

Zasięg terytorialny				
Miasto: Racibórz Gminy: Kornowac, Krzanowice, Krzyżanowice, Kuźnia Raciborska, Nędza, Pietrowice Wielkie, Rudnik				
3.	ZUS Inspektorat w Tychach	43-100 Tychy ul. de Gaulle'a 16	(32) 3274031	http://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Bieruń, Imielin, Łęczyny, Tychy Gminy: Bojszowy, Chełm Śląski				
4.	ZUS Inspektorat w Wodzisławiu Śląskim	44-300 Wodzisław Śl. ul. Witosa 30	(32) 4592700 (32) 4592718 (sekretariat)	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Jastrzębie-Zdrój, Pszów, Radlin, Rydułtowy, Wodzisław Śląski Gminy: Godów, Gorzyce, Lubomia, Markłowice, Mszana				
ODDZIAŁ				
Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
V	ZUS Oddział w Sosnowcu	41-200 Sosnowiec ul. Partyzantów 1	(22) 5601600	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Będzin, Czeladź, Sławków, Sosnowiec, Wojkowice Gminy: Bobrowniki, Mierzęcice, Psary, Siewierz				
Jednostki podległe				
1.	ZUS Inspektorat w Dąbrowie Górniczej	41-300 Dąbrowa Górnicza Aleja Tadeusza Kościuszki 48	(22) 5601600	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Dąbrowa Górnicza				

2.	ZUS Inspektorat w Jaworznie	43-600 Jaworzno ul. Grunwaldzka 274	(22) 5601600	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Jaworzno				
3.	ZUS Inspektorat w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Blanowska 2	(22) 5601600	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Poręba, Zawiercie Gminy: Irządze, Kroczyce, Łazy, Ogrodzieniec, Pilica, Szczekociny, Włodowice, Żarnowiec				
ODDZIAŁ				
Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
VI	ZUS Oddział w Zabrze	41-800 Zabrze ul. Szczęść Boże 18	(22) 5601600	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Knurów, Pyskowice, Zabrze Gminy: Gierałtówce, Pilchowice, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek, Wielowieś				
Jednostki podległe				
1.	ZUS Inspektorat w Tarnowskich Górach	42-600 Tarnowskie Góry ul. Górnicza 4/8	(22) 5601600	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Kalety, Miasteczko Śląskie, Piekary Śląskie, Radzionków, Tarnowskie Góry Gminy: Krupski Młyn, Ożarówce, Świerklaniec, Tworóg, Zbroślawice				
2.	ZUS Biuro Terenowe w Bytomiu	41-902 Bytom ul. K. Miarki 8	(32) 2811917	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Bytom				

3.	ZUS Biuro Terenowe w Gliwicach	44-100 Gliwice ul. Pszczyńska 44 A	(32) 2319204	https://www.zus.pl/
Zasięg terytorialny				
Miasto: Gliwice				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych dot. struktury ZUS, zamieszczonej na stronie internetowej www.zus.pl.

IV Dostępne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej i edukacyjnej

A. Poradnia psychologiczno-pedagogiczna

Publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne udzielają dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. Udzielają również rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomagają przedszkola, szkoły i placówki w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Do zadań poradni należy:

- diagnozowanie dzieci i młodzieży,
- udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych,
- organizowanie i prowadzenie wspomagania przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Efektem diagnozowania dzieci i młodzieży jest w szczególności:

- wydawanie opinii,
- wydanie orzeczenia o potrzebie: kształcenia specjalnego, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, indywidualnego, obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży,
- objęcie dzieci i młodzieży albo dzieci i młodzieży oraz rodziców bezpośrednią pomocą psychologiczno-pedagogiczną,
- wspomaganie nauczycieli w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą oraz rodzicami.

Poradnia wydaje opinię na pisemny wniosek rodzica dziecka albo pełnoletniego ucznia, którego dotyczy opinia. Wniosek ten powinien zawierać uzasadnienie, dodatkowo można załączyć dokumentację uzasadniającą wniosek tj. badania psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne, lekarskie oraz opinię nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole bądź placówce.

Poradnia realizuje zadania przy pomocy specjalistów: psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych. Zadania poradni, w zależności od potrzeb, mogą być realizowane także przy pomocy innych specjalistów (szczególnie lekarzy), których udział jest niezbędny do efektywnego udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży, rodzicom i nauczycielom.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana bezpośrednio dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom polega w szczególności na:

- prowadzeniu terapii dzieci i młodzieży oraz ich rodzin,
- udzielaniu wsparcia dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej lub pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej,
- udzielaniu pomocy rodzicom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, jak również indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży oraz w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.

Korzystanie z pomocy udzielanej przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne jest dobrowolne i nieodpłatne.

Poradnia udziela pomocy dzieciom, uczniom, ich rodzicom oraz nauczycielom przedszkoli, szkół i placówek mających siedzibę na terenie działania poradni, bądź ze względu na miejsce zamieszkania dziecka (w przypadku dzieci nieuczęszczających do przedszkola, szkoły, placówki). Na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy organami prowadzącymi poradnię, poradnia może udzielać pomocy dzieciom, młodzieży i ich rodzicom i nauczycielom z przedszkoli, szkół i placówek niemających siedziby na terenie działania poradni oraz niezamieszkałym na terenie jej działania (w przypadku dzieci nieuczęszczających do przedszkola, szkoły lub placówki).

Zasady działania poradni psychologiczno-pedagogicznych reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w *sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych.*

Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Powiatowa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Będzinie	42-500 Będzin ul. 11 Listopada 5	(32) 2674401	http://www.ppp.bedzin.pl/
		41-250 Czeladź ul. Szpitalna 85	(32) 2652288	
		42-470 Siewierz ul. Kościuszki 15	(32) 6741587	
2.	<p>Zespół Poradni Psychologiczno Pedagogicznych w Bielsku-Białej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1, - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2, - Specjalistyczna Poradnia dla Dzieci z Wadą Wzroku, Słuchu i Autyzmem, - Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka, - Pracownia Stymulacja Rozwoju Dziecka. <p>Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Bielsku-Białej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1, - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2, - Specjalistyczna Poradnia dla Dzieci z Wadą Wzroku, Słuchu i Autyzmem, - Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka, - Pracownia Stymulacja Rozwoju Dziecka. 	43-300 Bielsko-Biała ul. Słowackiego 45	(33) 8125078 (33) 8140706 (33) 8125769 (33) 8118212 (33) 8118212 wew. 20	http://poradnia.bielsko.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
3.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna "ALTER" w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. 11 Listopada 60-62, pok.207	533585976	http://www.fundacjaevolver.pl/ <i>W zakładce „Poradnie”</i>
4.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna SMYK	43-300 Bielsko-Biała ul. Gościńska 40	(33) 8101003 606318607	http://poradniasmyk.pl/
5.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna "Fili"i	43-300 Bielsko-Biała ul. Legionów 26/28	537083572	http://filii.pl/
6.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Bieruniu	43-155 Bieruń ul. Granitowa 130	(32) 2163690	http://www.poradnia.powiatbl.pl/
		43-140 Łędziny ul. Łędzińska 24	(32) 3240800	
7.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Bytomiu	41-902 Bytom pl. Klasztorny 2	(32) 2819405 (32) 2819406	http://www.ppp.bytom.pl/
8.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna "ALTER" w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Moniuszki 8 B	533309667	http://www.fundacjaevolver.pl/ <i>W zakładce „Poradnie”</i>
9.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Chorzowie	41-506 Chorzów ul. Raclawicka 23	(32) 2415439	http://www.ppp.chorzow.pl
10.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Chybiu	43-520 Chybie ul. Spokojna 31	(33) 8560215 501721364	http://www.kpicture.com/bajkoydworek/poradnia/
11.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	43-400 Cieszyn ul. Kraszewskiego 13 a	(33) 8522433	http://zppp.cieszyn.pl/
		43-430 Skoczów ul. Górecka 65 A	(33) 8532554	
12.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna "ToTu"	43-400 Cieszyn ul. Mennicza 1/211	575955500	http://poradnietotu.pl/
13.	Powiatowa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Czechowicach-Dziedzicach	43-502 Czechowice-Dziedzice ul. Traugutta 11	(32) 2152220	http://www.poradnia-czechowice.pl/
		43-300 Bielsko-Biała ul. Piastowska 44 - Filia	(33) 8118247	
14.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Czerwionce-Leszczynach	44-230 Czerwionka-Leszczyny ul. 3-go Maja 42	(32) 4311267	http://www.poradnia-czerwionka.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
15.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Czeladzi	41-250 Czeladź ul. Dziekana 5e, ul. Niepodległości 1A	575307730	b.d.
16.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna przy Pracowni Psychoterapii i Psychoedukacji Kowalczyk & Zespół	42-200 Częstochowa ul. Dąbrowskiego 41/5	505008694	http://www.zespolpip.pl/poradnia-psychologiczno-pedagogiczna
17.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Agathum”	42-202 Częstochowa ul. Jasnogórska 4	787484983	http://www.agathum.pl/
18.	Niepubliczna Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Ośrodka Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu PZG	42-200 Częstochowa Al. Niepodległości 20/22	(34) 3631888	http://www.pzgc.ovh.org/
19	Centrum Diagnostyki i Terapii In Corpore	42-200 Częstochowa al. Pokoju 44	664300069	http://www.centrumincorpore.pl/
		41-300 Dąbrowa Górnicza ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 1	660069497 (32)7939025	
		Katowice ul. Bażantów 2	(32) 7939025	
20.	Zespół Poradni Psychologiczno - Pedagogicznych w Częstochowie	42-200 Częstochowa ul. Marysia 93 B	(34) 3619434 533300966	http://zppp.ids.czyst.pl/
		42-224 Częstochowa ul. Kosmowskiej 5	(34) 3622424	
		42-200 Częstochowa ul. Łukasińskiego 40	(34) 3632550 533300136	
21.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Centrum Terapii Dzieci i Wspomagania Rozwoju	42-202 Częstochowa Ul. Targowa 5	533354330	https://justynafader.nazwa.pl/_wizytowka_/public/
22.	Powiatowa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Częstochowie	42-200 Częstochowa ul. Tkacka 5	(34) 3229201	http://www.czystochowa.powiat.pl/poradnia/
23.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Dąbrowie Górniczej	41-300 Dąbrowa Górnicza ul. 3-go Maja 22	(32) 2623811 (32)2625350 (32)2623877 (32)2625351	http://www.poradnia.dabrowa.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
24.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Centrum Wczesniaka i Małego Dziecka	41-303 Dąbrowa Górnicza ul. Morcinka 14 a	(32) 7482061 537506140	http://centrumwczesniaka.pl
25.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Synergia”	44-105 Gliwice ul. Paderewskiego 70	609 361 218	b.d.
26.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Gliwicach	44-100 Gliwice ul. Gierymskiego 1	(32) 2310569	http://www.poradnia.gliwice.pl/
27.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna PARTNER w Gliwicach	44-100 Gliwice ul. Wieczorka 22	(32) 3315873	http://psycholog-partner.pl/
28.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Alter” w Gliwicach	44-112 Gliwice ul. Szobiszowicka 1	533352530	https://poradniaalter.pl/chorzow/
29.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Gliwicach	44-100 Gliwice Zwycięstwa 61/3	(32) 2700257 608679624	b.d.
30.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Jastrzębiu-Zdroju	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Wrocławska 12	(32) 4717878	http://ppp.jastrzebie.pl/
31.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Centrum Wspierania Rozwoju „CEDIT”	44-335 Jastrzębie – Zdrój ul. Beskidzka 1/137	513472420	http://cedit.pl/
32.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Jaworznie	43-600 Jaworzno ul. Inwalidów Wojennych 14	(32) 7629137	http://www.ppp.jaworzno.edu.pl/
33.	Niepubliczna Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Al-medica	43-600 Jaworzno ul. Chopina 98	604782615	http://www.al-medica.pl/
34.	Niepubliczna Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna PERSEVERE	40-583 Katowice ul. Kępowa 56	(32) 7242007 662002244	http://www.persevere.pl/
35.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna DOMINO	40-578 Katowice ul. Kossak-Szczuckiej 36	669965161	http://domino.katowice.pl/ <i>W zakładce „Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna”</i>
36.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Pro Communications	40-578 Katowice ul. Kossak-Szczuckiej 32	601290441	http://www.terapiarozwoj.com/pro-comunications/strona/poradnia

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
37.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 1 w Katowicach	40-837 Katowice ul. Rataja 14	(32) 2542312	http://www.ppp1katowice.pl/
38.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 2 w Katowicach	40-648 Katowice ul. Łętowskiego 6 A	(32) 2527959	http://www.ppp2.katowice.pl/
39.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 3 w Katowicach	40- 431 Katowice ul. Szopienicka 58	(32) 2557051	http://www.ppp3katowice.neostrada.pl/
40.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 5 w Katowicach	40-126 Katowice ul. Okrzei 4	(32) 2035446	http://www.ppp5katowice.pl/
41.	Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Katowicach	40-086 Katowice ul. Sokolska 26	(32) 2599583 (32) 2599586	http://spppkatowice.wixsite.com/sppp
42.	Niepubliczna Wielospecjalistyczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna "ISKIERKA"	40-282 Katowice ul. Paderewskiego 63	535087450, 605301657	http://www.rehabilitacja-iskierka.pl/
43.	Prywatna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna PROGRESS	40-026 Katowice ul. Juliana Ordona 3	600606132	http://www.poradnia-progress.katowice.pl/
44.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna	40-144 Katowice ul. Józefowska 5	517301355 730993117	http://www.crdbk.pl/
45.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MAMIS	40-092 Katowice ul. Mickiewicza 22/1	(32) 7333703	b.d.
46.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna Centrum Fizjoterapii Statera	40-203 Katowice ul. Roździeńskiego 188	606968544	http://www.statera-reha.pl/
47.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna „Kangur”	40-594 Katowice ul. Gallusa 5	(32) 2928925	http://www.nzozkangur.pl/
48.	Powiatowa Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Kłobucku	42-100 Kłobuck ul. Ks. Skorupki 46	(34) 3172757	http://bip.pppp.klobuck.pl/
49.	Publiczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Koniecpolu	42-230 Koniecpol ul. Chrzęstowska 8	(34) 3551673	http://ppppkoniecpol.prv.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
50.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Knurowie	44-194 Knurów ul. Kosmonautów 5 A	(32) 2351476	http://www.pppknurów.szkolnastrona.pl/
51.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna GENEZA	44-196 Knurów ul. Bolesława Chrobrego 11 A	(32) 3212854	http://poradniageneza.pl/
52.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna „Plus”	34-332 Koszarawa ul. Koszarawa 675	(33) 8623038	http://szkolamontessori.com.pl/poradnia-pp/
53.	Publiczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. Sobieskiego 9	(34) 3562966 785926040	http://naszekursy.pppplubliniec.pl/
54.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna EgoSelect	43-190 Mikołów ul. Krakowska 15	600552227	http://www.egoselect.pl/
55.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna Terapis	43-190 Mikołów ul. Skotnica 2	690303465	https://www.terapis.org/
56.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Mikołowie	43-190 Mikołów ul. Żwirki i Wigury 4 A	(32) 2262071	http://www.poradnia.mikolowski.pl/
57.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Milówce	34-360 Milówka ul. Dworcowa 17	(33) 8642125	http://www.poradniamilowka.pl/
58.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Mysłowicach	41-400 Mysłowice ul. Wielka Skotnica 84a	(32) 2225203	http://pppmyslowice.byethost7.com/
59.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna "CUDACZEK" CENTRUM WCZESNEGO WSPOMAGANIA ROZWOJU DZIECI	41-400 Mysłowice ul. Gen. J. Ziętka 20 a	Siedziba główna 796907032 Organ prowadzący 605218966	http://cudaczek.wixsite.com/cudacze/wczesne-wspomaganie-rozwoju
60.	Publiczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Myszkowie	42-300 Myszków ul. Partyzantów 21	(34) 3130367	http://www.ppppmyszkow.czt.pl/
61.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna "HAPPY KIDS"	43-180 Orzesze ul. Słowiańska 8 C	783775180	b.d.
62.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Piekarach Śląskich	41-949 Piekary Śl. ul. M. Skłodowskiej- Curie 108	(32) 2879762	http://poradnia.piekary.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
63.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Pszczynie	43-200 Pszczyna ul. Zamenhofa 5	(32) 2103716	http://www.ppped.pl/
64.	Niepubliczna Specjalistyczna Poradnia Centrum Terapii i Rehabilitacji Elżbieta Molska	43-250 Pawłowice ul. Zjednoczenia 12	501666216	b.d.
65.	Niepubliczna Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna "Ala i As"	43-250 Pawłowice ul. Zjednoczenia 12	502404189	b.d.
66.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Pyskowicach	44-120 Pyskowice ul. Wyszyńskiego 37	(32) 2333223	http://www.ppp-pyskowice.pl/
67.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Raciborzu	47-400 Racibórz ul. Jana 14	(32) 4153547	http://ppp-raciborz.pl/
68.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Rudzie Śląskiej	41-705 Ruda Śląska ul. Chrobrego 6	(32) 2487306	http://ppprudaslaska.pl/
69.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Rybniku	44-200 Rybnik ul. Gwarków 14	(32) 4248571	http://cdikk.pl/
70.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Rybniku	44-200 Rybnik ul. Kościuszki 55	(32) 4223935	http://www.ppprybnik.pl/
		44-200 Rybnik ul. Karłowicza 48	(32) 4231755	
71.	Ośrodek Psychoedukacji HOMOSUM	44-200 Rybnik ul. Św. Antoniego 10	(32) 4228607 502308551	http://homosum.pl/new/
72.	Niepubliczna Specjalistyczna Poradnia Centrum Neuroterapii	44-200 Rybnik ul. Stanisława Staszica 9	501666216	b.d.
73.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Siemianowicach Śląskich	41-100 Siemianowice Śl. ul. Olimpijska 2 A	(32) 6086565	http://www.ppp.siemianowice.pl/
74.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna „Słoneczna Kraina”	43-430 Skoczów Ul. Kościelna 6	798177277	https://tppsk.pl/przedszkole-skoczow/
		43-400 Cieszyn ul. Bielska 64 (Przedszkole Terapeutyczne “Słoneczna Kraina”)	798177377	https://tppsk.pl/przedszkole-cieszyn/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
		43-476 Jaworzynka 657 (obok kościoła Apostoła Piotra i Pawła) Terapeutyczny Punkt Przedszkolny "Słoneczna Kraina"	881577777	https://tppsk.pl/przedszkole-jaworzynka/
75.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 1 w Sosnowcu	41-200 Sosnowiec ul. Piłsudskiego 114	(32) 2661471	http://www.poradnia.sosnowiec.pl/
76.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 2 w Sosnowcu	41-219 Sosnowiec ul. Białostocka 17	(32) 2633034	http://poradnia2.sosnowiec.pl/
77.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna "Alter" w Sosnowcu	41-200 Sosnowiec ul. Ostrogórska 21	533584952	http://www.fundacjaevolver.pl/poradnie.html
78.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Świętochłowicach	41-605 Świętochłowice ul. Sądowa 1	(32) 2454910	http://www.ppp.swietochlowice.pl/
89.	Niepubliczna Poradnia Pedagogiczno - Psychologiczna „PoraDniaDziecka.pl”	42-600 Tarnowskie Góry ul. Bałkańska 10/2	(32) 3846958	http://poradniadziecka.pl/ <i>W zakładce „Nasza Poradnia”</i>
80.	Powiatowa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Tarnowskich Górach	42-600 Tarnowskie Góry ul. Sienkiewicza 8	(32) 2854367	http://www.poradniatg.pl/
81.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna FUTURE	42-600 Tarnowskie Góry ul. Sienkiewicza 39	(32) 2856368	http://poradnia.future.edu.pl/
82.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Tychach	43-100 Tychy ul. Gen. Andersa 16	(32) 2272392 (32) 3271766	http://www.ppptychy.pl/
83.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna Fizjo- Family w Tychach	43-100 Tychy al. Niepodległości 32	513659578	http://fizjo-family.pl/
84.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna EDUCO	43-100 Tychy ul. Piłsudskiego 16	570438373 693649991	http://centrumeduco.pl/index.php
85.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Wodzisławiu Śląskim	44-300 Wodzisław Śląski ul. Mendego 3	(32) 4561993	http://poradnia.wodzislaw.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
86.	Niepubliczna Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Bursztynek” Dorota Płaczek	44-300 Wodzisław Śląski ul. Rynek 1	693561683	b.d.
87.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Okno na świat”	44-307 Wodzisław Śląski ul. Przemysława 13	792814723	https://www.oknonaswiat.eu/poradnia/
88.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Zabrze	41-800 Zabrze ul. 3-go Maja 93 A	(32) 2711951 883315363	http://www.pppzabrze.pl/
89.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Parkowa 2	(32) 6722383	http://www.poradnia-zawiercie.pl/start
90.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Żorach	44-240 Żory ul. Wodzisławska 1/207	(32) 4345329	http://pppzory.pl/
91.	Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna EUREKA	43-173 Łaziska Górne ul. Mikołowska 2 E	693755089 693003944	http://www.centrum-eureka.pl/
92.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Żywcu	34-300 Żywiec ul. Grunwaldzka 10	(33) 8613309	http://ppp.zywiec.pl/

b.d. - brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy szkół i placówek oświatowych Kuratorium Oświaty w Katowicach

B. Edukacja dzieci i młodzieży

Dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym organizuje się specjalne kształcenie, wychowanie i opiekę w:

- przedszkolach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych oraz innych formach wychowania przedszkolnego,
- szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych przysposabiających do pracy
- młodzieżowych ośrodkach wychowawczych,
- młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- specjalnych ośrodkach wychowawczych,
- ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych,
- ośrodkach rehabilitacyjno-wychowawczych.

Ponadto dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo bez względu na stopień upośledzenia może być organizowana nauka i zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze w domach pomocy społecznych, podmiotach leczniczych oraz w domu rodzinnym.

Przedszkola specjalne i ogólnodostępne, szkoły specjalne przysposabiające do pracy organizuje się dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością umiarkowaną i znaczną.

Młodzieżowe ośrodki wychowawcze (MOW) są prowadzone dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie, w tym z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i resocjalizacji. Wychowankiem ośrodka staje się nieletni, wobec którego sąd rodzinny orzekł o umieszczeniu w MOW, zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Do zadań MOW należy eliminowanie przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanków do samodzielnego i odpowiedzialnego życia po opuszczeniu ośrodka, zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi. W przypadku nieletniej wychowanki w ciąży ośrodek zapewnia odpowiednią opiekę oraz przygotowanie do roli rodzicielskiej, a także zapewnia wsparcie w przyszłym wychowaniu dziecka, chyba że przepisy stanowią inaczej.

Młodzieżowe ośrodki socjoterapii (MOS) przeznaczone są dla dzieci i młodzieży, które z powodu zaburzeń rozwojowych, trudności w uczeniu się i zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym są zagrożone niedostosowaniem społecznym i wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i socjoterapii oraz posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na zagrożenie niedostosowaniem społecznym.

Do zadań MOS należy eliminowanie przejawów zaburzeń zachowania oraz przygotowanie wychowanków do samodzielnego i odpowiedzialnego życia po opuszczeniu ośrodka, zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi.

Zadania MOW i MOS realizowane są przede wszystkim poprzez:

- rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych i zainteresowań wychowanków,

- organizację zajęć resocjalizacyjnych, socjoterapeutycznych, rewalidacyjnych, profilaktyczno–wychowawczych, innych o charakterze terapeutycznym,
- organizowanie i udzielanie pomocy psychologiczno–pedagogicznej,
- zapewnienie wsparcia wychowankom w okresie poprzedzającym opuszczenie ośrodka.

MOS i MOW składa się z co najmniej jednej z następujących szkół:

- 1) szkoła podstawowa specjalna,
- 2) szkoła ponadpodstawowa specjalna.

Wyżej opisane ośrodki działają całodobowo przez cały rok kalendarzowy, co więcej MOW jest placówką, w której nie są przewidziane ferie szkolne.

Specjalne ośrodki szkolno–wychowawcze (SOSW) oraz specjalne ośrodki wychowawcze (SOW) prowadzone są dla dzieci i młodzieży:

- niesłyszących i słabo słyszących,
- niewidomych i słabo widzących,
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym afazją,
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym.

Specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy i specjalny ośrodek wychowawczy prowadzą działalność przez cały rok szkolny jako placówki, w których są przewidziane ferie szkolne.

SOSW i SOW stwarzają wychowankom możliwość udziału w:

- indywidualnych lub grupowych zajęciach profilaktyczno–wychowawczych, rewalidacyjnych i usprawniających ruchowo,
- zajęciach turystycznych, sportowych, rekreacyjnych i kulturalno–oświatowych,
- zajęciach rozwijających uzdolnienia i zainteresowania.

Specjalne ośrodki szkolno–wychowawcze skierowane są dla dzieci i młodzieży wymagającej stosowania pomocy psychologiczno–pedagogicznej, specjalnych oddziaływań wychowawczych i zajęć rewalidacyjnych, które w wyniku występowania wcześniej wymienionych niepełnosprawności posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

W skład specjalnego ośrodka szkolno–wychowawczego wchodzi co najmniej:

1. szkoła podstawowa specjalna,
2. gimnazjum specjalne,
3. szkoła ponadgimnazjalna specjalna,
4. przedszkole specjalne utworzone na podstawie porozumienia między właściwymi organami prowadzącymi.

Wychowankowie ośrodka przyjmowani są na okres wychowania przedszkolnego lub nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do końca roku szkolnego, w roku kalendarzowym, w którym wychowanek kończy 24 rok życia.

Specjalne ośrodki wychowawcze prowadzone są dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnych oddziaływań wychowawczych, zajęć rewalidacyjnych i pomocy psychologiczno–pedagogicznej oraz posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność. Pobyt wychowanka w ośrodku może trwać nie dłużej niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym wychowanek kończy 24.

Ośrodki rewalidacyjno–wychowawcze (ORW) umożliwiają dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim oraz dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację obowiązku szkolnego oraz przygotowania przedszkolnego.

Dzieci i młodzież są przyjmowani do ośrodka na podstawie orzeczenia, nie wcześniej jednak niż od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 3 r.ż. a ich pobyt trwa nie dłużej niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 25 r.ż.

ORW zapewniają swoim wychowankom z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim możliwość udziału w zajęciach:

- 1) rewalidacyjno–wychowawczych,
- 2) terapeutycznych i usprawniających ruchowo,
- 3) rekreacyjnych.

ORW prowadzą działalność cały rok szkolny, z wyjątkiem sobót oraz dni ustawowo wolnych od pracy. W swojej działalności uwzględniają także ferie szkolne. Czas pracy ośrodków wynosi nie mniej niż 8 godzin dziennie.

Bursy i domy wczasów dziecięcych zapewniają opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania.

Bursa skierowana jest dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, szkół artystycznych, w tym uczniom wymagającym stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także słuchaczom kolegiów pracowników służb społecznych, w wieku do 24. roku życia. Bursa zapewnia całodobową opiekę i pomoc w nauce, realizuje zadania we współpracy m.in. z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi i specjalistycznymi. Placówka prowadzi działalność całoroczną.

Domy wczasów dziecięcych przeznaczone są do okresowego pobytu dzieci i młodzieży, nieprzekraczającego 12 tygodni. Działalność placówki ma na celu wsparcie fizycznego i psychicznego rozwoju wychowanków oraz wzmocnienia ogólnej kondycji psychofizycznej i kształtowania zachowań prozdrowotnych.

Zasady działania opisanych form edukacyjnych regulują następujące przepisy:

- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 listopada 2015 r. *w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach.*

1. Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Herbach	42-284 Herby ul. Lubliniecka 10/12	(34) 3574035 (34) 3574014	www.herby.edu.pl /
2.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Jaworzu	43-384 Jaworze ul. Pałacowa 1	(33) 8172172	www.mowjaworze.edupage.org/
3.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	42-660 Kalety ul. ks. Rogowskiego 43	(34) 3577655	www.edu-res.pl/
		42-160 Krzepice ul. Kuków 30	(34) 3176021	
4.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy im. Ottona Lipkowskiego w Krupskim Młynie	42-693 Krupski Młyn ul. Krasickiego 4	(32) 2857023	www.mowkrupski.mlyn.pl/
5.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Kuźni Raciborskiej	47-420 Kuźnia Raciborska ul. Klasztorna 1	(32) 4191117	https://mowkuznia.raciborska.pl/
6.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Radzionkowie	41-922 Radzionków ul. Sikorskiego 7 A	(32) 2890150	www.mow.radzionkow.pl/
7.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Rudach	47-430 Rudy ul. Szkolna 2	(32) 4104820	www.mowrudy.edupage.org/

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych Kuratorium Oświaty w Katowicach

2. Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Bielsku-Białej im. Tadeusza Kościuszki	43-300 Bielsko-Biała ul. Starobielska 9	(33) 8125462	www.mosbielsko.pl/
2.	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Gliwicach	44-109 Gliwice ul. Sikorskiego 134	(32) 2342423	www.mosgliwice.pl/
3.	Niepubliczny Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii Zgromadzenia Córek Bożej Miłości w Wojsce	42-690 Tworóg ul. Zakładowa 8	(32) 2857594	www.moswojska.pl/

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii Kuratorium Oświaty w Katowicach

3. Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Będzinie	42-500 Będzin ul. 11-go Listopada 7	(32) 2674612	http://www.sosw-bedzin.pl/
2.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy nr 2 w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Filarowa 52	(33) 8100534	http://wesolaszkola.net/
3.	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy dla Młodzieży Niewidomej i Słabowidzącej	41-500 Chorzów ul. Hajducka 22	(32) 2414962	http://www.sosw.slask.pl/
4.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Cieszynie	43-400 Cieszyn ul. Wojska Polskiego 3	(33) 8520744	http://www.zpswr.cieszyn.pl/
5.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy nr 1 w Częstochowie	42-202 Częstochowa ul. Legionów 58	(34) 3601072	http://www.sosw1.czyst.pl/
6.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy Nr 5 w Częstochowie	42-217 Częstochowa ul. Słowackiego 35	(34) 3683072	http://www.sosw5.edukacja.czystochowa.pl/
7.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej	41-303 Dąbrowa Górnicza ul. Swobodna 59	(32) 2618003 (32) 2612245	http://www.osw.dabrowa.pl/
8.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. Jana Pawła II	43-602 Jaworzno ul. Wolności 11	(32) 7629145	http://www.sosw.jaworzno.edu.pl/
9.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. Jana Brzechwy w Bogumiłku	42-235 Lelów Biała Wielka 208 A	(34) 3550004 (34) 3558315	http://www.bogumilek.neostrada.pl/
10.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. Konrada Mańki w Lublińcu	42-700 Lubliniec ul. P. Stalmacha 90	(34) 3563241	http://www.lubliniec.idn.org.pl/
11.	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy dla Nieśłyszących i Słabosłyszących	47-400 Racibórz ul. Karola Miarki 4	(32) 4153001	http://www.oswnis.pl/
12.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Rybniku	44-200 Rybnik ul. Piasta 35	(32) 4222386	http://www.sosw.miastrybnik.pl/
13.	Salezjański Ośrodek Szkolno–Wychowawczy w Tarnowskich Górach	42-604 Tarnowskie Góry ul. J. Śniadeckiego 1	(32) 3932300	http://www.sosw.salezjanie.pl/
14.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Tarnowskich Górach	42-600 Tarnowskie Góry ul. Strzelców Bytomskich 7	(32) 2852893	http://www.soswtg.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
15.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. dr. med. Alojzego Pawelca	44-300 Wodzisław Śląski ul. Kopernika 71	(32) 4552300	http://www.zpswr.wodzislaw.pl/
16.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Ziemęcicach	42-675 Ziemęcice ul. Mikulczycka 120	661077779, (32) 6664471	http://sosw.rfpn.org/
17.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej w Żywcu	34-300 Żywiec ul. Kopernika 77	(33) 8613271	http://www.sosw.zywiec.pl/

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy Specjalnych Ośrodków Szkolno-Wychowawczych Kuratorium Oświaty w Katowicach

4. Specjalne Ośrodki Wychowawcze

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Specjalny Ośrodek Wychowawczy Nr 2 w Bytomiu	41-902 Bytom ul. Didura 13	(32) 2811806	b.d.
2.	Specjalny Ośrodek Wychowawczy „Dom dla Chłopców” w Częstochowie	42-200 Częstochowa ul. Ks. Bpa T. Kubiny 2/4	(34) 3247008	http://sowdom.webczest.pl/
3.	Specjalny Ośrodek Wychowawczy Zgromadzenia Sióstr św. Józefa w Częstochowie	42-200 Częstochowa ul. Ks. Bpa T. Kubiny 10/12	(34) 3248999	http://www.sowj.pl/
4.	Specjalny Ośrodek Wychowawczy im. św. Jana De La Salle	42-200 Częstochowa ul. Ks. Kard. S. Wyszyńskiego 38	(34) 3655018	http://www.osrodekwychowawczy.eu/
5.	Specjalny Ośrodek Wychowawczy im. ks. L. Markiecki Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi w Katowicach	40-210 Katowice ul. Leopolda 1-3	(32) 2581054	b.d.
6.	Specjalny Ośrodek Wychowawczy Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Mysłowicach	41-400 Mysłowice ul. Starokościelna 8	(32) 2222627	http://www.centrumnadzieja.pl/
7.	Specjalny Ośrodek Wychowawczy w Gołuchowicach	42-470 Siewierz Gołuchowice 60	(32) 6741831	b.d.

b.d. - brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy Specjalnych Ośrodków Wychowawczych Kuratorium Oświaty w Katowicach

5. Ośrodki Rewalidacyjno-Wychowawcze

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
1.	Centrum Rehabilitacyjno-Readaptacyjne "Nadzieja" w Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Saperów 24	(33) 8192999	https://centrum-nadzieja.pl/
2.	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Bytomiu Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy	41-902 Bytom ul. Moniuszki 20	(32) 3873118	http://www.psonibytom.org/
3.	Ośrodek Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Wychowawczy prowadzony przez PSONI Koło w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Czysta 7	(32) 2461162	http://orew-chorzow.pl/
4.	Specjalistyczny Punkt Wczesnej Rewalidacji Regionalnej Fundacji Pomocy Niewidomym w Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Św. Piotra 9	(32) 2411113	http://www.rfpn.org/fundacja/spwr/
5.	PSONI Koło w Cieszynie, Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy	43-400 Cieszyn ul. Mickiewicza 13	(33) 8581364	http://www.psonicieszyn.org
6.	Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy w Cieszynie	43-400 Cieszyn ul. Wojska Polskiego 3	(33) 8520744	http://www.zpswr.cieszyn.pl/
7.	Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy Nr 1 w Gliwicach	44-102 Gliwice ul. Gieryskiego 7	(32) 2314201	http://www.zso7-gliwice.pl/
8.	Gliwicki Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy Dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej	44-100 Gliwice ul. Słowackiego 58 B	(32) 2315213	http://www.gcer.pl/
9.	Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Hutce	42-134 Truskolasy Ul. Długa 1	(32) 2538300	b.d.

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
10.	Ośrodek Rewalidacyjno - Wychowawczy w Istebnej	43-470 Istebna Istebna 30	785190138 (033) 8520744	http://www.zpswr.cieszyn.pl/pages/struktura-zespolu-placowek/osrodek-rewalidacyjno-wychowawczy-istabna-zaolzie.php
11.	Niepubliczny Ośrodek Rewalidacyjno–Wychowawczy przy ZLO "Betlejem" w Jastrzębiu-Zdroju	44-335 Jastrzębie-Zdrój ul. Pszczyńska 11	(32) 4340149	http://www.norw.edu.pl/
12.	Ośrodek Rehabilitacyjno–Edukacyjno–Wychowawczy im. Dr M. Trzcńskiej–Fajfrowskiej w Katowicach	40-487 Katowice ul. Gościnną 8	(32) 2560726	http://www.orew.katowice.pl/
13.	Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Kozach	43-300 Kozy ul. Nadbrzeżna 105	695850645	http://www.orew-kozy.pl/o-osrodku
14.	Ośrodek Rehabilitacyjno–Edukacyjno–Wychowawczy w Łęczynach	43-140 Łęczyny ul. Łężyńska 6	(32) 3267562	http://ledziny.caritas.pl/orew/
15.	Ośrodek Rehabilitacyjno–Edukacyjno–Wychowawczy "PROMYK" w Milówce	34-360 Milówka ul. Jana Kazimierza 128	(33) 8637744	http://milowkapromyk.pl/
16.	Dzienny Ośrodek Rehabilitacyjno–Edukacyjno –Wychowawczy w Pszczynie	43-211 Piasek ul. Dworcowa 27	(32) 2104847	http://www.psonipszczyna.pl
17.	Zespół Dziennych Ośrodków Rewalidacyjno–Edukacyjno–Wychowawczych i Rehabilitacyjnych dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Radzionkowie	41-922 Radzionków Plac Jana Pawła II 4	(32) 2866531	http://www.osrodek-radzionkow.pl/
18.	Centrum Edukacyjno–Lecznico–Rehabilitacyjne dla Dzieci i Młodzieży	43-229 Rudołtowice ul. Zawadzkiego 128	(32) 4490559	http://www.zameczek.org.pl/
19.	Ośrodek Rehabilitacyjno–Edukacyjno–Wychowawczy w Tychach	43-100 Tychy ul. Niepodległości 90	(32) 2273300	http://www.orew.tychy.pl/
20.	Ośrodek Edukacyjno–Rehabilitacyjno–Wychowawczy w Ustroniu	43-450 Ustroń ul. Szeroka 7	734488496	http://www.niepelnosprawniustron.pl/

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel.	Adres strony internetowej
21.	Ośrodek Rewalidacyjno – Wychowawczy w Wodzisławiu Śląskim	44-300 Wodzisław Śląski ul. Kopernika 71	(32) 4552300	http://zpswr.wodzislaw.pl/
22.	Ośrodek Rewalidacyjno– Wychowawczy w Wodzisławiu Śląskim	44-300 Wodzisław Śląski ul. Kardynała Wyszyńskiego 20	(32) 4552671	http://www.worit.pl/
23.	Ośrodek Rehabilitacyjno– Edukacyjno–Wychowawczy PSOUU w Wyrach	43-175 Wiry ul. Ks. F. Bojdoła 3 A	(32) 2187001	http://orew-wiry.pl/
24.	Ośrodek Rewalidacyjno– Wychowawczy „Nasz Dom”	41-806 Zabrze ul. Wyciska 5	(32) 2714352	http://www.ztr.zabrze.pl/
25.	Ośrodek Rewalidacyjno– Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Żarkach	42-310 Żarki ul. Steinkellera 5	(34) 3148548	http://orwzarki.pl/
26.	Ośrodek Rehabilitacyjno– Edukacyjno–Wychowawczy Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną KOŁO w Żorach	44-240 Żory ul. Piastów Górnośląskich 8,	(32) 4752048	http://www.psoni.zory.pl/ <i>w zakładce „OREW”</i>
27.	Centrum Rehabilitacyjno– Edukacyjne Dla Dzieci w Żywcu	34-300 Żywiec ul. Witosa 3	(33) 8602513	http://www.fpd.ig.pl/

b.d. - brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy Ośrodków Rewalidacyjno-Wychowawczych Kuratorium Oświaty w Katowicach

Spis aktów prawnych⁶

1. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 685 z późn. zm.)
2. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 295 z późn. zm.)
3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 1398 z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.)
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień (Dz. U z 2019 r. poz. 1285 z późn. zm.)
6. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz. U. z 2007 r. Nr 230 poz. 1694 z późn. zm.)
7. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 249)
8. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz.U. z 2018 r. poz. 734 z późn. zm.)
9. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych (Dz. U. z 2018 r. poz. 822 z późn. zm.)
10. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy (Dz. U. z 2012 r. poz. 719 z późn. zm.)
11. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 573 z późn. zm.)
12. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 176 z późn. zm.)
13. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz. U. z 2012 r. poz. 850 z późn. zm.)
14. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. z 2004 r. Nr 63 poz. 587 z późn. zm.)
15. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 1409 z późn. zm.)
16. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 października 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu kierowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na rehabilitację leczniczą

⁶ Stan na dzień 30.04.2020 r.

- oraz udzielania zamówień na usługi rehabilitacyjne (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r. poz. 277 z późn. zm.)
17. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 423)
 18. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2014 r. w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1438 z późn. zm.)
 19. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie wysokości opłaty za wydanie karty parkingowej oraz warunków dystrybucji blankietów kart parkingowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 843 z późn. zm.)
 20. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. z 2002 r. Nr 17 poz. 162 z późn. zm.)
 21. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r. poz. 2027 z późn. zm.)
 22. Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 1300 z późn. zm.)
 23. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 291 z późn. zm.)
 24. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 273 poz. 2711 z późn. zm.)
 25. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 199 z późn. zm.)
 26. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz. U. z 2015 r. poz. 1872 z późn. zm.)
 27. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 (Dz. U. z 2021 r. poz. 642)
 28. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 (Dz. U. 2017 poz. 458 z późn. zm.)
 29. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu programów zdrowotnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 2209 z późn. zm.)
 30. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (tekst jednolity Dz.U. 2007 nr 230 poz. 1694 z późn. zm.)
 31. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 183)
 32. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 969 z późn. zm.)

33. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1113 z późn. zm.)
34. Zarządzenie Nr 9/2021/DSOZ Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 5 stycznia 2021 r. zmieniające zarządzenie w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień (NFZ z 2021 r. poz. 9)
35. Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego Nr 539/27/VI/2019 z dnia 13 marca 2019 roku w sprawie przyjęcia *Śląskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2022.*

Słownik skrótów

b.d. – brak danych;

CIS – Centrum Integracji Społecznej;

DPS – Dom Pomocy Społecznej;

ew. – ewentualnie;

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;

iw. – jak wyżej;

k – kobiety;

ke – koedukacyjny;

KIS – Klub Integracji Społecznej;

KRUS – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego;

KS – Klub Samopomocy;

m – mężczyźni;

MCH – Mieszkanie Chronione;

MGOPS – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;

MON – Ministerstwo Obrony Narodowej;

MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie;

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej;

MOS – Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii;

MOW – Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy;

MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji;

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia;

NSZOZ – Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej;

nt. – na temat;

NZOZ – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej;

OIK – Ośrodek Interwencji Kryzysowej;

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej;

ORW – Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy;

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;

PUP – Powiatowy Urząd Pracy;

RDP – Rodzinny Dom Pomocy;

S.A. – spółka akcyjna;

S.C. – spółka cywilna;

SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy;

SOW – Specjalny Ośrodek Wychowawczy;

SPZOZ – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej;

Sp. j. – spółka jawna;

Sp. z o.o. – spółka z ograniczoną odpowiedzialnością;

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy;

TPD – Towarzystwo Przyjaciół Dzieci;

u.u. – upośledzenie umysłowe;

WHO – Światowa Organizacja Zdrowia;

WTZ – Warsztat Terapii Zajęciowej;

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej;

ZPCH – Zakład Pracy Chronionej;

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społeczny

